

XV E.
795

~~705~~
¹⁵⁴
C. L. 725.

~~D. 1348.~~

Caillaut at Martinsburg	Piece	1	Daunou	1204	-	Pelletier
		2	-	1181	-	2629
		3	-	295	-	4079
- [Caillaut at Martinsburg]		4	-	1199		
		5	-	998	-	4954 A
		6	-	977	-	4957.
		7	-	1184	-	3510
		8	-	omit	-	
			(v. ante [75?])	391	-	
		9		122	-	

~~II~~
~~60~~

Incipit tractatus catholicus
doctoris fratris Augustini de
Ancona ordinis fratrum heremi-
tarum sancti Augustini. De lau-
dibus virginis gloriose super
euangelium. Illudius est etc.

Quatuor mihi ti-
morem ac tremor-
em faciunt loqui
de virgine glorio-
sa. Primum est proprie na-
ture fragilitas. Nam si narra-
re divinam iusticiam et assume-
re per os dei scripturam et dei
sapientiam inhibetur pecca-
tori. Quia peccatori dixit de-
us quare tu enarras iusticias me-
as et assumis testamentum meum
per os tuum. Multo magis
intelligere inhibetur esse mi-
hi matrem divine sapientie can-
dorem lucis eterne speculum
sine macula per spurcissimum
os meum et per polluta labia
mea revolvere et assumere.
Secundum est laudis eius im-
mensitas. Quis enim digne va-
leat iura gratiarum et laudum
preconia impedere illi que sin-
gulari suo assensu mundo suc-
currit perditio. Si enim ut ait Augu-
stinus omnium hominum membra
verterentur in linguas nullus

eam laudare sufficeret. Quia
latior terra altior celo profun-
dior abisso est illa que suo vte-
ro gesta vit que nec celus nec
terra nec omnis creatura pos-
sunt capere. Tertium est par-
tus eius fecunditas. Nam si de
partu Elisabeth mirati sunt
ac stupefacti universi dicentes.
Quis putas puer iste erit. que-
ramen non deum sed purum
hominem peperit et divulga-
bantur omnia verba beati mira-
ta et stupenda super omnia mon-
tana plebis iudeorum solum
quod de sterili natus erat. Quam-
to magis humanam mentem
timor et tremor debet apprehen-
dere loqui de partu illius que
nec more humano nec solum
hominem sed verum deum et
verum hominem humano ge-
neri edidit salvatorem. Virgi-
ne concipiente virgine parien-
te et virgine post partum rema-
nente. Quartum est huma-
ne complacentie cupiditas ut
enim verbis Hieronymi utar
multum timeo et valde percu-
mesco dum hominum perfecti-
bus parere cupio. ne forte si-
cut improbus ita et indignus
laudator inveniatur. Maxime
cum nec sanctitas nec sanctitas sup-

petat ut virginem beatam ac
singulariter gloriosam digne
laudare queam. Sed primus
timorem ac tremorem tollit a
me spiritus sanctus cuius in
spiratione dictum est. Cum lu
xurioso loquaris de continen
tia. cum tenaci de largitate. et
cum superbo de humilitate. Quo
ergo melius possum purgari
de mea immundicia quam beate
marie singulari virginitate que
attingit ubique per suam mun
diciam lauando et tergendo et
nihil inquinatum in ipsam in
curnt. Et quo melius possum
purgari de mea cupiditate quam
beate marie singulari largita
te. que esurientes implevit bo
nis et diuites dimisit inanes.
et exaltauit humiles. Et quo me
lius possum purgari de mea
fumosa superbia quam beate ma
rie singulari humilitate que in
matrem regis eterni ab ange
lo vocata ait. Ecce ancilla do
mini fiat mihi secundum verbum tuum.
Si namque turpe et immundus
non lauitur nisi pulcro et mu
do sit nihil turpius nihil im
mundius me misero peccato
re. sic nullo melius possum pur
gari et lauari quam beate ac glorio
se marie virginis virginitatis

et pietatis flore et candore. Item
timorem remouet a me doctor
reuerendus Crisost. dicens quod
nequaquam laudis virginis pre
conia explicari possumus nec
eam pro certo exaltare quin po
tius preterea dicemus Quia
hoc est maximum genus lau
dis cum orationis copiam vir
tus superat et magnitudo. sicut
in laudibus virginis gloriose
vinci multo nobis gloriosior
quam vicisse Nam ideo vincimus
cum vincimur. quia nunquam de
ficit materia laudis eo quod nunquam
sufficit copia laudatoris.

Tertium timorem a me tol
lit egregius doctor Augu. di
cens. quod valet virgo sanctissima
loquenti de suo mirabili atque
inenarrabili partu sapientie pro
bere igniculum. que totius sa
pientie plenitudinem castissi
mo portauit utero. valdeque cui
libet efficaciam verbi tribue
re que verbis per quod facta
sunt omnia virgineis visceri
bus corporatum gestauit. Sed
quantum timorem a me tollit
sanctissimus doctor Ambro
sius dicens quod semper virgo be
nedicta nostras laudes quan
tumcumque indignas apud suum
filium dignas facit. quia ipsa

nunq̄ fastiduit bñilem nunq̄
densit debilem. nunq̄ despe-
xit pauperem. Ex p̄cibus igit̄
tante virginis assumpta fida-
cia de angelica eius annūcia-
tione vñum tractatum ex sen-
tentijs patrum ne in foro tota
die ociosus inueniar compo-
nere curam. Non quidez sicut
morus est per capitula distin-
ctum. Sed per lectiōes expo-
nente[m] litteralem ac dubita-
tiones continentes diuisum.
quatinus volētib[us] per se stu-
dere aut alijs legere de quali-
bet particula angelice saluta-
tionis statim quod querit oc-
currat gratiam suam prestāte
ipso filio domino nostro iesu
christo precibus manis. Qui
semp sit bonor[um] et gloria Amen

Adiffus ē ga.

In qualibet autem salutatioe
quinq[ue] per ordinem conside-
randa sunt.

Primum est persone salu-
antis conditio.

Secundum est loci in quo
fit saluatio notificatio.

Tertium est persone salu-
tate nominatio.

Quartum est ipsius salu-

tatoris formatio et expressio.

Quintum est rei que p[er] sa-
lutatorem nunciat[ur] certificatio
Ista ergo quinque per ordines
continet angelica saluatio ac
per hoc continet quinque prin-
cipales partes. Secunda est
ibi. In ciuitate galilee. Ter-
tia ibi Ad virginem despon-
satam. Quarta ibi. Et ingres-
sus angelus. Et quita. Que-
cum audisset. Notificat aures
euangelista personam salutā-
tem quantum ad tres condi-
tiones.

Primo quantū ad sui offi-
cij proprietatem.

Secundo quantum ad sui
effectus congruitatem.

Tertio quantum ad mit-
tentis auctoritatem.

Clatum ergo ad primū
dicit Adiffus est ange-
lus. Nam s[ecundum] I[er]ydo. in libro
de summo bono. angelorū no-
men officij est nō nature. quia
s[ecundum] naturā et substantiā ipso-
rum spiritus nuncupantur di-
cēte p[ro]pheta. Qui facit ange-
los suos spiritus. et ministros
suos flāmaz ignis. Quantū
vero ad annūciandum de ce-
lis mittuntur hōib[us] ex ipsa
annūciatione angeli nomi-

uant. Unde dicit Damascenus. ii. li.
q[uod] angelus est substantia intel-
lectualis semp[er] mobilis libe-
rio libera incorporea deo mi-
nistrans. s[ed]m gratiam non na-
turam immortalitatem suscipiens
insusceptibilis penitentie. q[uia]
q[uod] ipsis angelis est casus ho-
minib[us] est mors eo q[uod] post ca-
sum penitere non possunt.

Tantum vero ad secun-
dum dicitur Gabriel. no-
minatur enim quilibet ange-
lus nomine illo quod conue-
nit ei s[ed]m operationem et effe-
ctum quem facit vel nunciat.
Unde q[uia] iste angelus qui nu-
ciauit virgini dei filij incarna-
tionem fortia et grandia nun-
ciabat. ideo Gabriel est nomi-
natus qui interpretatur forti-
tudo domini. Quia vero an-
gelus qui nunciauit Thobie
sua curationem et sanitatem ta-
lem effectum veniebat operari
ideo raphael nominatur qui
interpretatur sanitas domini
vel medicina domini. Et quia
Michael iudicium et dominium
dei exercet in animabus homi-
num. ideo nominatus est mi-
chael qui interpretatur quis

vi deus. vel quis est sicut iste
dominator. Et vniuersaliter
semper angelus nominatur s[ed]m
conuenientiam effectus que
in creatura operatur.

Ad quantum ad tertium
ait a deo. Nam licet vnus
angelus bonus vel malus pos-
sit mitti ab alio angelo s[ed]m p[ro]-
lationem et subiectionem exi-
stentem in eis. vniuersaliter tamen
auctoritatem mittendi omnes
angelos tam bonos quam malos
non habet nisi solus deus q[uia]
etiam quando vnus angelus mit-
titur ab alio non mittitur nisi
dei auctoritate et precepto. Offi-
cij ergo proprietas notatur cum
dicitur. Missus est angelus.
Effectus vero congruitas cum
dicitur Gabriel. Sed mitten-
tis auctoritas cum possit poni
a deo. Circa istam lectionem
tamen possunt esse sex dubita-
tiones.

Prima vtrum conueniens
fuerit angelum ad virginem
mitti.

Secunda vtrum talis an-
gelus debuerit esse Gabriel.

Tertia vtrum iste Gabriel
fuerit ille qui pugnavit cum

principe regni persarum pro
liberatione Danielis et iudeorum

Quarta utrum talis angelus
debuisset esse de supremo
ordine.

Quinta utrum talis angelus
debuisset a deo mitti.

Sexto utrum omnes angeli
possint dici missi. vel utrum
aliqui sint qui nunquam mittantur.

Primum est dicendum
quod angelum esse missum
ad virginem nunciare dei filij
incarnationem fuit congruum

Primo propter servandam dei
ordinationem. Ipse enim deus
in ordine angelorum ministerium
hominum dispensat. ita ut divina
secreta mediante angelis hominibus
pandantur. quem ordinem altissimus
creator in revelando sue
incarnationis misterio servare
voluit. *Secundo* propter in-
servandam angelice ruine re-
parationem. Nam propter in-
carnationem christi reparata est
ruina angelica que per deci-

mam dragmam est significa-
ta. non quod decem fuerint ordi-
nes angelorum et decimus or-
do perditus. sed tot creduntur
cecidisse angeli qui si reman-
sissent decimum ordinem pos-
sissent complere. Per incar-
nationem ergo christi homi-
nes saluati reparabunt ange-
licam ruinam. quia assumun-
tur ad loca illorum in quolibet
ordine qui ceciderunt.

Non igitur incarnationis
christi misterij angeli debue-
runt excludi. sed per eos erat
nunciandum unde et orto sal-
vatore cantauerunt. Gloria
in excelsis. et Pax in terra ho-
minibus bone voluntatis.

Tertio propter humani ge-
neris significandam redem-
ptionem. Nam sicut humani
generis perditio mali angeli
voce serpentina est mulieri nu-
ciata. Ita congruum erat quod
humani generis saluatio bo-
ni angeli voce colubina. Ma-
rie virgini nunciaretur.

Quarto propter demon-
strationem ipsius virginis

marie conseruationes. cōgno-
scimus enim angelus ad virginē mit-
titur. quia semper angelis est
cognata virginitas. profecto
esse in carne ⁊ preter carnem.
vivere non terrena vita est sed
celestis. Primā ergo rationes
assignat Dionysius. secundā aug-
ustinus Beda. ⁊ quartā Gregorius.

De secundā est dicendum
quod hanc dubitationē de-
terminat Bernardus in omelia sup-
missus est. dicens quod Gabriel
fortitudo interpretatur. per forti-
tudinem autem virtus amici ma-
nifestatur. virtus inimici debel-
latur ⁊ debilitatur. ⁊ virtus ti-
midi ⁊ verecundi confortatur
Propter ergo ista tria ut ait.
congruum fuit angelum nun-
tiantem incarnationē filij dei
gabrielem appellari ⁊ nomi-
nari. Primo quia dei virtutē
incarnandā manifestabat. est
enim ipse christus dei virtus
⁊ dei sapientia. iuxta illud apo-
stoli. i. Corinthis. Predicamus
christum dei virtutem ⁊ dei sa-
pientiam. ergo virtus dei non
nisi per fortitudines dei mani-
festanda erat. Secundo quia
diaboli virtutem debellandā
nuntiabat. Nam fortis arma

tus diabolus non nisi per for-
torem se puta per christum erat
debellandus. Unde ⁊ in ad-
uentu eius ad inferos dictum
est. Quis est iste rex glorie per
ipsos demones. quibus per
sanctos patres quos venerat
liberare responsum est. Domi-
nus fortis ⁊ potens dominus po-
tens in prelio. Fortitudo ergo
domini aduentū talis domi-
ni debuit nunciare. Tercio
quia virginem timidam ⁊ ve-
recundam de insolita appari-
tione confortari debebat timi-
dum namque nisi per fortitudi-
nem confortatur nec securatur
Cum ergo virgo sanctissima
nisi tremenda ⁊ timenda fieri
da previderetur per nuntiatio-
nem angeli. ⁊ Ioseph similiter
super gravidatione virgi-
nis idcirco congrue ad confor-
tationem utriusque fortitudo do-
mini mittitur. Nam virgini di-
citur per gabrielem. Ne timeas
Maria. ⁊ Ioseph similiter per
eundem dicitur. Noli timere
accipere marianam coniugē tuā

De tertiā dicitur quod inter
bonos angelos dicitur
esse pugna ⁊ discordia sine pec-
cato. presunt enim ipsi boni an-
geli diuersis regnis ⁊ diuersis

principatibus et ciuitatibus.
et quilibet angelus vult salu-
tes populi cui preest. quia ad
hunc finem deus gloriosus co-
stituit angelos prelatos ho-
minum ut eorum salutem pro-
curent. Angelus ergo qui pre-
erat populo persarum vel ba-
bylonico in quorum captiui-
tate iudei erant duci propter
eorum peccata bonus angelus
erat qui prouocabat eos ut di-
mitterent Idola et adorarent
vnum deum. Et angelus qui
preerat populo iudeorum bo-
nus angelus erat. inter quos
legimus in Daniele fuisse pu-
gnam et discordiam. quia an-
gelus iudeorum volebat libe-
rare iudeos de illa captiuita-
te propter preces Danielis et
aliorum sanctorum. Sed an-
gelus persarum hoc impedia-
bat quia viderat multa bona
peruenisse persis ex residentia
Danielis et aliorum iudeorum.
cum eis. Nam Daniel propter
suam sanctitatem Bel quod
erat idolum ipsorum destruxit
et sacerdotes occidit ac draco-
nem interfecit. nec non ipse cum
suis socijs liberati sunt de for-
nace ignis ardentis et de lacu
leonum, alij autem loco leonum

intromissi sunt et multa sonia
regi babilonis prudenter et sa-
pienter interpretatus est pro-
pter que omnia credendum est
quod multi de illis persis conuer-
si sunt ad deum. unde ange-
lus eorum qui preerat illis im-
pediebat liberationem iudeo-
rum tamdiu ergo durauit ista
pugna et ista discordia infan-
gelos istos bonos quod diu diui-
na voluntas voluit super hoc
determinare. quia determina-
uit et voluit liberationem iu-
deorum. Non enim omnia dei
iudicia que sunt abyssus mul-
ta nota sunt angelis. Unde
quilibet bonus angelus po-
test velle et procurare salutem
sui populi cui preest. Suppo-
sito quod deo placeat talis pro-
curatio. dato quod in ea vnus an-
gelus contrarietur alteri tam-
diu durat donec diuinum be-
neplacitum eis reuelatur et ma-
nifestatur. Unde non debet vi-
deri mirum vel etiam peccatum
si in aliquo collegio vel consi-
lio vnus homo consiliatur vel
loquatur contrarium ei quod
alter loquitur quia quilibet po-
test moueri bono animo et bo-
no spiritu. Eodem namque ven-
to videmus naues ad contra-

ria loca tendentes aliter et aliter
ter velis positis et ordinatis
sic eodem bono spiritu homi-
nes possunt contrariari ad in-
uicem in locutione vel electio-
ne aliqua aliter et aliter secundum eo-
rum conscientias ordinando.
Ergo queritur si Gabriel
iste fuit ille angelus qui pugna-
uit cum principe regni persarum
pro deliberatione populi iudeo-
rum de captiuitate babiloni-
ca. Dicendum est quod sic. quod pa-
tet auctoritate et ratione. Nam
Danielis. ix. expresse habetur.
quod Daniele orante. dixit ecce ga-
briel angelus quem ego videram
a principio tetigit me in
tempore sacrificij vespertini et
dixit mihi. Nunc egressus sum
ut doceres te noli timere. quia
exaudita sunt verba tua et ego
veni ad liberationem populi
tui propter sermones tuos. prin-
ceps tamen regni persarum res-
istit mihi viginti et uno die-
bus et nullus adiutor meus est
in hoc nisi michael princeps
vestre. nunc tamen reuertar ut
preliar aduersus principem re-
gni persarum. ratio vero talis
est. Nam satis est probabile quod
quia deus preuiderat et promi-

serat de semine populi iudeo-
rum suum filium esse nascitu-
rum quod per eundem angelum
puta gabrielem et salutem illius
populi procuraret. et incarna-
tionis misterium virgini de qua
nasciturus erat nuntiaret.

De quartam est dicendum
quod Gregorius expresse
dicit. ad beatam virginem an-
gelus mittitur non tamen qui-
cunque. sed Gabriel archange-
lus. quia ad hoc misterium su-
mum angelorum dignum fue-
rat venire qui summum omnium
nuntiabat.

Sciendum ergo secundum bea-
tum Dionysium quod in angelis
sunt tres hierarchie vel tres sa-
cri principatus qui distinguun-
tur secundum diuersum modum reue-
lationum vel illuminationum.
Quia si talis reuelatio vel il-
luminatio fit immediate a deo
constituit primam hierarchiam.
Si vero fit ab uno angelo al-
teri constituit secundam. Sed
si fit ab angelo homini consti-
tuit tertiam.

Tres ergo sunt principa-
tus angelorum. quia tres sunt
modi illuminationum vel re-

relationum diuinarum. In
quolibet tamē principatu sūt
tres ordines angelorum. ita
q̄ sunt nouē ordines angelo-
rum qui distinguuntur fm̄ di-
uersum modum operationū.
Nam operatio prime hierar-
chie est secretorum dei cōmis-
sio. Secunde vero totius vni-
uersi dispositio et ordinatio.
Tertie vero singularis pro-
uinciarum et personarum salu-
tis procuratio.

Ad hoc autē q̄ secreta dei
cōmittantur alicui requirunt
tria.

Primo amare. quia amo-
re quis sua secreta reuelat ali-
cui.

Secundo scire. quia discre-
to et scienti et non stulto sunt se-
creta pandenda.

Tertio quiete iudicare et se-
ntentiare quod reuelatum est.

Primum pertinet ad sera-
phim. ab amore et ardore cari-
tatis nominati.

Secundum ad cherubim a
plenitudine scientie appella-
ti.

Tertium ad thronos a quie-
te iudicandi et sententiandi sic
dictos.

Ergo tres ordines in p̄ma
hierarchia sūt fm̄ ista tria que
requiruntur ad cōmissionem
secretorum.

Ad dispositiōem vero et or-
dinationē vniuersi tria requi-
runtur.

Primo imperare

Secundo impedimenta re-
mouere.

Tertio imperata remotis
impedimentis excusandi et de-
fectui demandare.

Primum pertinet ad do-
minationes.

Secundū ad virtutes. qua-
rum est arcere demones et remo-
uere impedimenta.

Tertium pertinet ad pote-
states.

Tres ergo ordines in ter-
tia hierarchia sūt fm̄ ista tria
que requiruntur ad vniuersi
dispositionem et ordinationē

Sed ad singularum pro-
uinciarum et personarum salu-
tis procuracionem requirun-
tur similiter tria.

Primo q̄ procuretur sa-
lus totius vniuerse provincie
regni vel populi.

Secundo q̄ procuretur sa-
lus vnius persone prout per-
tinet ad utilitatem totius.

Tertio q̄ procuretur salus
vnus persone prout pertinet
ad suum proprium bonum.

Primum pertinet ad principa-
tus. Secundus ad archange-
los. unde quia mysteriū incar-
nationis sic faciebat ad salutē
virginis quod tū expectabat
ad salutem totius mūdi ideo
archangelus gabriel ad virgi-
nem hoc nunciandum missus
est qui summus fuit in tali ordi-
ne archangelorū vt Greg. di-
cit. Non simpliciter summus in-
ter omnes ordines. Sd secun-
dum pertinet ad āgelos. res
ergo sunt ordines in tertia bie-
rarchia s̄m q̄ tria requiruntur
ad p̄nunciationē vel p̄sonaz
salutis procuracionem.

De quinta est dicendū q̄
Bern. in omelia super
missus est. duplicē notat pre-
rogatiuā sup isto verbo. mis-
sus est a deo. vnam quantum
ad angelum missum. secundā
autē quantum ad virginem cui
missus est. Nam s̄m cōmunez
modum mittendi angelos illi
angeli mittuntur ab alijs qui
illuminantur ab eis et docent

ab ipsis de diuinis secretis. et
q̄ āgeli d̄ inferiori hierarchia
docent ab illis de media et illi
de media ab illis de suprema
de mysterijs et secretis diuinis
ideo angeli superiores mittunt
medios et medijs inferiores mit-
tunt vt nuncient diuina secre-
ta. Inter etiā angelos supre-
me hierarchie vnus docetur ab
alio ac per hoc vnus potest di-
ci mitti ab alio. Unde Diony-
sius illud verbum Isaie. vi.
Duo seraphim clamabant al-
ter ad alterum. exponit quan-
tum ad doctrinam. quia alter
petebat doceri ab altero. quia
ergo angelus iste Gabriel im-
mediate est doctus a deo mi-
sterio incarnationis non me-
diante superioribus ange-
lis s̄m cōmunem modum do-
cendi ipsorum angelorū ideo
Euangelista signanter dicit:
Missus est a deo. Quia in
tali missione non est seruatus
cōmunis modus mittendi vel
docendi seu etiam reuelandi
diuina secreta. Igitur hanc p̄-
rogatiuam fecit deus huic an-
gelo singulariter q̄ immedia-
te sibi tale secretum reuelauit.
et immediate eum ad virginē
destinauit.

Secundum propositum notat ber:
in hoc verbo quantum ad virgi-
nem cui missus est Nam si Ba-
briel angelus fuisset missus ab
aliquo superiori angelo et ab
illo fuisset instructus de incar-
nationis misterio prius ille su-
perior spiritus diuisset secretum
dei concilium de incarnatione
seu reconciliatione humani ge-
neris quod virgo. et hoc non dece-
bat. quia sicut immediate ipsa
erat conceptura dei filium et pa-
ritura. ita deinceps erat imme-
diate per angelum de hoc edo-
ceretur sine scitu aliorum et re-
velatione aliorum.

Desertum est dicendum quod
mitti angelus potest in-
telligi dupliciter. Primo ad
diuina secreta reuelanda. Se-
cundo ad exteriora opera exer-
cenda siue exequenda. Primo
omnes angeli mittuntur. quia
angeli summi de superiori hierar-
chia qui secundum Dionysium assisten-
tes illuminando alios inferiores
et reuelando eis secreta mittun-
tur. Sed secundo modo mu-
tando locum de celo ad terram
circa homines aliqua opera ex-
equendo mittuntur solum an-
geli inferiores communiter lo-
quendo et ex officio ipsorum.
quia officium superiorum est

assistere. Inferiorum vero est
mitti. Et dico communiter quia
ex aliqua suborta causa et pro
arduo negotio. quoniam ad talia
opera exteriora exercenda cir-
ca homines etiam superiores
mitti possunt. que omnia pos-
sunt probari auctoritate et ex-
emplo. Nam quod omnes mittantur
quantum ad diuina secreta re-
uelanda patet quia dicit apo-
stolus ad Hebr. i. Omnes
sunt administratores spiritus
in ministerium missi propter eos
qui hereditatem capiunt salutis.
Quod vero quantum ad opera ex-
teriora exequenda circa homi-
nes non omnes mittuntur. sed
aliqui ex officio tali mittantur
et aliqui existant. patet per il-
lud quod scribitur Dan. vii.
Milia milium ministrabant
ei et decies centena milia assi-
stebant ei. Sed quod ex arduo ne-
gotio vel ex causa suborta etiam
superiores quoniam ad exteriora
opera exequenda mittuntur pa-
tet per illud quod scribitur Isa.
vi. Ubi dicit volasse ad eum
unum ex saraphim qui incen-
dit labia sua ignito calculo.
Exemplo vero patet. quia sic
videmus in hoc exemplo eccle-
sia militari. que secundum Dionysium
deriuata est ab illa hierarchia

angelica s'm ordinationē an-
gelicam. Naz apostoli primo
christo principaliter assisterūt
anteq̃ celū ascenderēt in quo
tempore representabant con-
ditionem angelorum assisten-
tium. Secundo post ascensio-
nē christi ipso precipiente. cū/
tes in mundum vniuersum. p
vniuersum orbem missi sunt in
quo tempore reprēsentabant cō-
ditionem angelorū qui ex offi-
cio mittuntur. ⁊ talis represen-
tatio postmodum in successio-
ribus remansit. Quia cardina-
les qui semper assistunt pa-
pe representant personā apo-
stolorum vt christo presenna-
liter assisterunt ipsi vero p vni-
uersum orbem missi represen-
tant personas eorū qui post
christi ascensionem per mundū
ad predicandū missi sunt. In
hac ergo hierarchia nostra in
officio aliqui sunt assistētes ⁊
aliqui missi veruntū ex aliqua
suborta causa etiam cardina-
les assistentes quādoq; a pa-
pa mittuntur.

In ciuitatē ga.

Visita conditione p-
sone saluantis In
parte ista vt supra di-

cebatur. Euāgelista ponit lo-
ci in quo saluatio facta est no-
tificationem ⁊ manifestationē
dicens. q̃ angelus virginē sa-
lutans missus est in ciuitatem
Galilee cui nomen Nazareth
Interpretatur autem Naza-
reth. mundicia vel sanctitas.
vinctio vel consecratio. Eō uer-
nientissime aut in tali loco fa-
cta est saluatio virginis pro-
pter eius mundiciam sanctita-
tem ⁊ consecrationem. Nā vt
scribitur. ij. Isa. lvi. v. Deus
non propter locum gentē. sed
ppter gentem locum elegit lo-
cus ergo sanctus ⁊ mundus
vel sacer electus est ppter san-
ctitatem ⁊ mundiciam vel sa-
cratorem virginis gloriose q̃
in dicto loco vt in ciuitate Na-
zareth dupliciter fuit munda-
ta ⁊ sanctificata vel deo conse-
crata. Primo quātum ad ei⁹
in utero conceptiones q̃ fuit
in utero matris pcepta. Se-
cundo quantum ad eius con-
ceptus ⁊ partus pductiones
quando fuit ab angelo saluta-
ta. de quibus duobus mun-
dicijs vel sanctificationib⁹ seu
consecrationibus potest expo-
ni quod scribitur Eccl. xliij.
Rigabo ortus meos planta-

tionū quantū ad virginis in
utero conceptionē. et inebria-
bo prius mei fructū. quātū ad
eius prius et pceptus pductio-
nē. De ista ergo duplici mūdi-
cia et sanctificatione virginis
possunt esse. v. dubitationes.
Prima utrum beata virgo in
peccato originali fuerit pcepta.
Secūda utrum in utero matris
fuerit sanctificata.

Tertia utrum per talē sanctifi-
cationē totaliter ab oī pecca-
to fuerit mundata.

Quarta utrum possit celebra-
ri eius cōceptio rōe pceptiōis
Quinta utrum indiguerit iterū
sanctificari qm̄ fuit ab angelo
annunciata.

Ad primū dī. qd non est
dubitū quin dei fili⁹ po-
tuerit formare vnā mulierem
ex nihilo vel de materia ange-
lica sine omni peccato origi-
nali. sicut fecit primā mulierem.
et illa potuisset carnē accep-
tē si voluisset. sed non erat cō-
gruū. qd dei fili⁹ venit in mun-
dū ut naturā humanā p pec-
catū primorū parentū viciatā
purgaret. vñ beatā virgo maria
que fm̄ carnē erat christū con-
ceptura ex semine descendente ex

adā erat ppaganda ac p hoc
i pcrō originali erat papiēda.
qd oēs qui nascuntur ex adā fm̄
seiales ppagationē fm̄ apo.
nascuntur nata filij ire. Dicam⁹
ergo qd si beatā virgo nō fuisset
in pcrō originali pcepta mia i
cōueniētia sequerent. Primo
qd ipsa nō fuisset ex semine ade
et abrahe. iuxta illud apostoli
ad Hebr. ij. Nūq̄ angel⁹ ap-
prehendit sed semen abrahe.
Secundo sequeretur qd nō fuisset
p cōmixtionē maris et feie
formata. qd ex tali cōmixtione
trahitur peccatū originale Et
hoc nō est verū. quia tale pri-
uilegiū reseruabatur soli christo
et qd assumeret carnē ex adā fm̄
corpulentā substantiā et non
fm̄ rōem semialem. Tertio se-
queretur qd quātū ad indigētiā
redēptiōis nō fuisset cū dei po-
pulo annūerata. qd oīs popl⁹
vni⁹q̄ sexus a principio mū-
di vsq̄ in finē indiguit redē-
ptione solū ppter pcr̄m origi-
nale. vñ ait leo pa. in ser. d. na-
tiuita. qd vna cūctis leticie com-
munis est ratio. quia sicut do-
minus n̄r iesus christus mor-
tis peccatiq̄ destructor nullū
a peccato liberum reperit. ita
liberandis omnibus venit.

De secunda est dicendum
quod sicut dicit Anselmus
in libro de conceptu virginali
quod deus filius de mundissima
virgine venissime conceptus sit.
non tamen necessitate hoc fa-
ctum est quod de peccatrice paren-
te iusta proles rationabiliter
generari non posset. sed quia
decebat ut illius hominis chris-
ti conceptio de matre purissima
fieret. quia decens erat ut ea pu-
ritate virgo illa beata niteretur.
qua sub deo maior nequit in-
telligi. Quia autem beata virgo fue-
rit in utero matris sanctifica-
ta auctoritate canonis biblie
saluare non possumus. Sed
probatum hoc ecclesie proba-
tione et sanctorum ratione. nam
ecclesia celebrat sollemniter vir-
ginis gloriose natiuitatem que
nequaquam hoc approbaret si fir-
miter non teneret ipsam in ute-
ro fuisse sanctificatam. quia secundum
Augustinum in omnibus vniuersali-
ter qui non fuerunt in utero san-
ctificati nouimus illum diem
coli. quo illos post consumma-
tionem laboris et deuotum tri-
umphatumque mundum in ppe-
tuas clementias presens hec
vita parturit. Sanctorum autem
rationes ad hoc ostendendum

multe inueniuntur. Sed pre-
cipue ratio Augustini. et talis. plus
fuit dei filium personaliter ge-
nerare et ipsum in utero porta-
re quam vaticinio eum prophetiza-
re et manibus baptizare. Sed
tale priuilegium fuit concessum
Hieremie qui christum in suo
vaticinio prophetizante dicens.
Nouus faciet dominus super
terram mulier circumdabit virum
qui in utero matris sanctifica-
tus est. Iuxta illud Hieremias.
Antequam exires de ventre sancti-
ficauit te. et quod de christo va-
ticipati sunt prophete maiores
et minores tamen ipse meruit singu-
lariter in utero sanctificari. quia
singulariter de christi conceptu
in utero mentionem fecit dicens
quod in utero mulier crearet virum
Statim enim cum mulier et
virgo sanctissima dicitur. Ecce
ancilla domini fiat te. immen-
diate portauit et circumdedit vi-
rum perfectum non per inter-
ualla temporum vel propter pas-
sionem christi per quam ipse
sanctificauit et mundauit eccle-
siam de qua Hieremias. fecit men-
tionem. Similiter tale priuile-
gium concessum fuit Iohanni
baptiste qui christum suis ma-
nibus baptizauit. iuxta illud

a. Hieremias sanctificat I uero matris
Iohes: sanctificat I uero matris
Ngo M. Sanctificata I uero matris

Luce. i. Spiritu sancto reple
bit ad hoc ex utero matris sue
Ergo multo magis decens fuit
ut hoc privilegium concedere
tur virgini gloriose que illum
personaliter generavit et in utero
portavit.

De tertia est dicendum
quod ex peccato originali
ex parentibus protrahuntur tria ma
la consequuntur.

Primo divine visionis ca
rentia. Quia sicut dixit adā
stante in originali iusticia in
qua fuit creatus seipsus et om
nes posteros admisisset ad be
atitudinem et ad visionem di
vinam. Sic eo cadente per pec
catum ab illa iusticia et seipsū
et omnes perpagatos ab eo pri
vavit beatitudine et visione di
vina.

Secundo consequitur sen
sualitatis et virium inferiorum
ad rationem resistētia. quia
ex tali peccato dicente aposto
lo. videmus aliam legem in mem
bris nostris repugnantem legi
mentis nostre. Ratione enim
volente et contradicente multi
inordinati mori insurgunt in
carne nostra et in viribus no
stris non solum non preuisi a
ratione verum etiam contra

rationis iudicium et voluntatis
imperium sicut quilibet expe
ritur in seipso.

Tertio ex tali radice origi
nalis peccati consequitur actua
lem inordinatam concupiscen
tiam. quia multa inordinare
concupiscimus. et inordinare
appetimus. Et siquidem talis
inordinata concupiscentia tol
lit nobis ipsum finem deum.
est peccatum mortale. Si ve
ro non tollit nobis ipsius finem
sed fervorem tendendi in finem
est peccatum veniale. Ab istis
ergo tribus defectibus beata
virgo per sanctificationem in
utero fuit mundata. Primo
ab ipso originali in quo fuit
concepta ut inducebat divine
visionis carentiam quia sicut
baptizati ad visionem divinam
Sic beata virgo si fuisset mor
tua postquam in utero fuit sancti
ficata non fuisset pro peccato
originali damnata. unde hoc co
tulit spiritus sanctus de specia
li privilegio sanctificati in ute
ro quod confert baptismus de
lege communi omnibus bap
tizatis. Istud tamen beneficium co
muniter collatum fuit Jeremie
et Iohanni baptiste sicut beate
virgini.

Peccatum mortale

Peccatum veniale

Trium mala ex peccato Originali.

Motus nō fuit a
ratione.

Secundo beata virgo mū
data fuit a peccato originali
ut inducit sensualitatis et viriū
inferiorum ad rationem rebel
lionem et resistantiam. quia li
cet post istam sanctificationē
in utero potuissent in virgine
insurgere aliqui mori nō pre
uisi a ratione ut quidā dicunt
nullus tamen motus in ea in
surgere potuit contra ratiois
iudicium et contravoluntatis
imperium. et tale privilegium
non fuit collatum Jobāni ba
piste nec Hieremie nec alicui
sanctorum.

Tertio beata virgo fuit mū
data a tali peccato ut inducit
actuale inordinatam concu
piscenciam. quia ex tunc nūq̃
potuit concupiscere aliquid in
ordine quod esset peccatū nō
solum mortale verum etiā ve
niale. Et tale privilegium si
militer non fuit concessū Hi
eremie nec Jobāni baptiste nec
alicui sanctorum. quia omnes
sancti tam apostoli q̃ sanctifi
cati in utero saltem venialiter
peccauerūt vel peccare potue
rūt. Tota ergo fuit pulchra be
ata virgo et macula nō fuit in
ipsa ut habetur Lant. iij.

De quartam est dicendū
q̃ cōceptio virginis tri
pliciter potest accipi. Primo
q̃n fuit concepta conceptiois
corporalis substantie. Secū
do q̃n fuit concepta cōceptio
nis rationalis anime. Tertio
quādo fuit concepta cōceptio
ne spiritalis gratie. Pri
ma conceptio est quando con
cipiebatur conceptione corpo
ralis substantie celebrāda nō
est. quia conceptio nullius est
celebranda nisi ppter sancti
tatem conceptus et plis. Pla
num est autem q̃ conceptus
dum concipitur et formatur p
mēbra non est sanctitatis ca
pax anteq̃ infundatur vel in
troducatur rationalis anima. q̃
nec dum est in specie humana
homo. n. vel mulier magis est
anima q̃ corpus. Unde talis
conceptio p se nullo modo est
celebranda. Secūda vero conce
ptio celebranda non est. quia
in ipsa coniunctione anime ra
tionalis cum libidinosa carne
contrahitur peccatus origina
le in quo beata virgo fuit con
cepta ut supra dictum est. Nā
infectionis peccati originalis
subiectus nō pot esse caro libi
dinosa s̃m se nisi per cōtractū

rationalis anime que peccati et gratie sola potest esse capax. Tunc ex quo beata virgo peccatum originale contraxit quod in ipsa conceptione anime cum carne libidinosa contrahitur conceptio virginis qua fuit concepta conceptionis rationalis anime celebranda non est. Tertia conceptio qua fuit concepta conceptionis spiritualis gratie congrue celebrari potest. quia per infusionem gratie beata virgo fuit a peccato originali mundata ut inducebat diuine visionis carentiam ut inducebat sensualitatis ad rationem rebellionem et resistentiam ut inducebat actuali inordinata concupiscentiam. nec oportet dicere solum per instantis temporis beatam virginem in peccato originali in quo fuit concepta steterisse sicut aliqui curiose et superuacue conati sunt instantis diuidere per signa in quorum uno beata virgo in peccato originali stetit et in alio fuit sub gratia immo per aliquod temporis spatium prius est credere beatam virginem fuisse sub peccato originali post infusionem anime et post attractionem peccati originalis predicti ut nature probaret ipsam esse membrum christi et vere indiguisse redemptore. sicut ipse

saluator et redemptor secundum Augustinum. vere per .xl. in sepulchro iacuit. et per .xl. dies post resurrectionem cum discipulis est conuersatus ut vere per suam passionem et veram mortem et veram resurrectionem probaret se esse omnium redemptorem et glorificatorem. Prostat quod beata virgo nouem mensibus in utero matris stetit sicut ceteri stant alij conceptus. vnde absque diuisione instantis per signa imaginaria possumus dicere ipsam per aliquod temporis spatium fuisse in matris utero sub originali peccato et postmodum infusa gratia fuit a tali peccato mundata antequam extra uterum nasceretur. neque in aliquo derogat mundicie virginis ipsam dicere per temporis spatium fuisse sub originali peccato. quia talis infectio ut erat principium inordinate concupiscentie vel inordinate resistentie ad rationem erat solum habitualis vel potentialis. ex qua non poterat sequi actus peccati mortalis vel venialis nisi per sensum liberi arbitrii quod nec in virgine nec in alijs complecti ceteri nisi post natiuitatem extra uterum.

De quinta est dicendum quod aliquam sanctificationem consecuta est beata virgo cum fuit ab angelo nunciata.

quatinus ex toto redderet idonea effici mater dei. Et in suo utero recipere illum filium quem a principio universitas creature habuit dominum. Unde Damas. iij. libro dicit. quod post consensum sancte virginis spiritus sanctus superuenit in ipsam purgans eam et virtutes supernam dei verbi tribuens simul et generativam.

Sciendum est autem quod inordinata concupiscentia sensibilis appetitus ad rationem que est lex membrorum vel fomes originalis peccati cum quo beata virgo fuit concepta. de qua concupiscentia dicit apostolus. quod caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem. tripliciter potest considerari. Primo quantum ad eius in bonum inclinationem. quantum enim est de se talis concupiscentia semper inclinatur ad malum. sed per gratiam adiutricem potest inclinari ad bonum. Secundo quantum ad ligationem. quoniam talis appetitus concupiscibilis ut exit in actum et in opus semper sit peccatum vel mortale vel veniale saltem si tamen ligetur ut nullo modo possit

exire in actum et in opus inordinatum non incurritur per eum nec mortale nec veniale peccatum. Tertio potest considerari quantum ad personalem infectionem. videmus enim quod per baptismum unde purgantur pater et mater a peccato originali ut dicitur infectionem personae et naturae secundum se considerate. Unde et si morerentur iam baptisati non punirentur pro tali peccato. Tamen si filios generant semper eos concipiunt cum peccato originali. Et hoc ideo quod licet baptismus purgaverit eos a predicto peccato ut erat infectio personalis et naturalis secundum se vel infidebant tales personas et naturas ipsarum secundum se. non tamen purgavit eos a tali peccato ut erat in eis virtus propagativa et productiva filiorum sicut videmus quod quantumcumque homo purgat granum frumenti a palea. si tamen seminatur semper producit granum frumenti cum palea. Quod pro tanto est quod granum frumenti purgatum fuit a palea ut erat aliud in se non tamen ut in eo erat virtus proluctiva ad productionem aliorum. Dicunt ergo aliqui quod in prima sanctificatione in utero

beata virgo fuit mundata ab
omni originali peccato. tollē
do pñitatem ad malū & cōse/
rendo ad bonam indinationē
Sed in secūda quādo fuit
ab angelo nunciata sacrifici/
rio talis contulit in bono pñir/
mationem. Aliqui vero dicūt
in prima sanctificatiōe virgi/
nem fuisse cōsecutam fomitis
pñipiscētie pñdicte ligatiōē.
vt deinceps nō posset exire in
actus peccati mortalis nec ve/
nialis. Sed in secunda conse/
cra fuit talis concupiscētie
predicte totalem extinctionē
vel extirpationē. Sed aliqui
dicunt qđ p primā sanctifica/
tionē beata vgo purgata fuit
vniuersaliter a tali fomite vt
considerabat fm se quantum
ad nature & psonē infectionē
Sed i tertia purgata fuit a fo/
mite predicto quantum ad vir/
tutis propagationem & con/
ceptus productionem. & hoc
magis puenit dictis bñ Aug.
de natura & gratia. vbi ait. qđ
cum de peccatis agitur de vir/
gine gloriosa nullam vult ba/
bere questiōem. & subdit idē
In qua scimus plus gratie si/
bi collatum esse ad vincendū
ex omni parte peccatum qđ cō

cipere & parere meruit illū quē
constat nullum habuisse pec/
catum quatinus qui nasceba/
tur ex ea tantūmodo granis &
non seminis originez duceret
Et ergo xps sine peccato ori/
ginali pñiperetur & nasceretur
ex ipsa indiguit sanctificari.
Secundo quando fuit ab an/
gelo nunciata

Ad virginem

desponsatam viro.

Q̄sita persone salutan/
tantis pñitiōe. & loci in
quo facta est saluatio notifi/
catione in pre ista vt supra dī/
cebatur euangelista ponit pso/
nē salute notificationem dī/
cens. qđ angelus missus est ad
virginem desponsatam viro.
cui nomē Ioseph & nomē vir/
ginis maria. fuit ergo ista p/
sona ab angelo salutata noīa/
ta virgo. & fuit nominata de/
sponsata Ioseph. & fuit noīa/
ta virgo Maria. Virgo nāqđ
fuit fm Augu. non solū corpe
& mente sed etiam voti profes/
sione. Nam virginitas vota
deo promissa magis est meri/
toria & virtuosa qđ nō voto ser/
uata. Et ergo virginitas ma/
rie omni merito & virtute pol/
et

Virginitas

leret. votū quid ex virginitatis
ante desponsationē sub cōdi-
tione emisit si deo hoc esset pla-
citū. post desponsationē vero
pariter cū sponso predictū vo-
tum firmavit. ergo nominata
est virgo voti p̄fessione. No-
minata est p̄servata. p̄servata
sue fame p̄servatione. ipse em̄
deus qui mandavit p̄ spiritū
sanctū curā habendā esse de
bono nomine. Eccl̄. xli. ⁊ de
bona fama curare debuit sue
matris famā p̄servare illesam
Planū est autē q̄ nullus po-
tuisset videre virginē gravidā
non desponsatā qui nō cogi-
tasset ipsam fuisse adulteram
Hecuit ergo s̄m Ambrosiū
dei filius aliquos de suo ortu
dubitare. an si natus esset de
matrimonio ⁊ more aliorū ho-
minum q̄ q̄ fama sue matris
mō aliquo ledere. fuit tñ de-
sponsata Ioseph s̄m Bern.
patriarche Ioseph assumula-
tione. quia sicut ille fratru in-
vidia in egyptū venditus. sic
iste Herodis invidia xpm in
egyptū duxit. Et sicut ille do-
mino suo fidē servās dñio ei⁹
noluit cōmisceri sic iste dñi sui
matrē virginē agnoscens per

eius p̄nentiā fideliter custodit
divit. Ille frumenta p̄debat
populo egyptiorū. iste panem
de celo portavit toti populo
xp̄ianorū. Illi data est intelli-
gentia omniū somniorū isti da-
tum est esse consciū ⁊ p̄cipez
eccl̄siū sacramentorū. Nomina-
ta est Hecaria divinarū ⁊ bñarū
illūinatione. Interpretat̄
em̄ Hecaria illūinata vel illu-
minatrix Vel stella maris seu
amarū mare. vel syra lingua
interpretat̄ dñā. unde de isto
nomine Hecaria s̄m quinqz q̄
importat eius interpretatio:
quinqz dubitationes sunt.

Prima utrum beata virgo
fuerit sup̄ omnē terram a deo
illuminata.

Secunda utrum ipsa fue-
rit singularit̄ illūinatrix omniū.

Tertia utrum ipsa fuerit sin-
gulariter stella maris.

Quarta utrum ipsa fuerit
pprie amarum mare.

Quinta utrum ipsa fuerit do-
mina omniū boīm ⁊ angloz

In primā est dicendū q
fm Aug. illūinatio ma
gis pprie inuenit in spūalib?
q in corpālibus. importat. n.
illūinatio quandā manifesta
tionē. quia omne quod mani
festatur lūmē est. vt dicit apo.
Manifestare autē et patefacere
quedubia sūt et obitare pprie
pertinet ad spūalem creaturā
que duplex est. s. āgelica et hu
mana. fuit ergo beata virgo
illūinata sup omnē creaturaz
angelicā dei secretorum cogni
tione. et sup omnē creaturā hu
manā futurorū pñunciatiōe.
Nā dicunt angeli istā pñero
gatiā habere sup homines.
quia dei secreta cognoscunt et
mediantibus eis deus nobis
ipsa manifestat. Inter cetera
autē dei secreta potissimū fuit
eis misterium incarnationis.
Quod quidē fm Diony. nō
latuit angelos q fiendū esset
modū nō fiēdi vt qualiter dei
filius in vtero virginali esset
papiendus non plene cogno
uerunt. Unde vult Diony. in
psona angelorū intelligendā
esse questionē illaz que ponit
Isa. lxiij. Quis est iste qui ve
nit de edom. tinctis vestibus

de bosra. Quia licet scirēt an
geli in carnationē filij dei esse
futurā. inuestigabilē tñ modū
cōceptionis eius qualiter dei
filius totus erat vbique et totus
erat in virginis cellula nō co
gnouerunt sed scire cupiebāt
et dato q scirent vel scire pos
sent. virginē non esse corruptā
cū videbāt esse gravidam mo
dus tñ concipiendi vel graui
dationis eius latuit tam an
gelos bonos q malos. istud
autem secretum dei consilium
virgo gloriosa cognouit vi
dit probauit et palpauit. Tñ
super isto verbo. Quomodo
fiet istud quoniam virum nō
cognoſco. dicit Bernbardus
q angelus qui nunciabat vir
gini in carnationē dei filij mo
dum concipiendi nesciuit sibi
explicari. Quia qualiter ver
bum inuisibile in virgine esset
incorporandum et qualiter lu
men inaccessibile se acceptabi
le fecit. vt vter virginis ipsum
ferre posset non cognouit. sed
tantum dicit. Spiritus san
ctus superueniet in te. Ac si an
gelus respondeat virgini. qd
alme queris quod in te ipsa ex
pieris tu sola fecisti hoc scies.

Ngō sup omes figuraz illūinat et Angelos

Non tñ me instruere. sed illo
doctore quo ⁊ factore. ego au
tē missus sum virginalē cōce/
ptū tibi nōciare. nō creare nec
explanare. qz non pōt doceri
nisi a dñante nec pōt addisci
nisi a te suscipiente. Ergo brā
virgo fuit illuminata sup oēs
homines futuroꝝ pñāatio
ne. tpe. n. beate ḡgins nouuz
testamentū p homines nō co
gnoscebat. qz nondū erat scri
ptū vel predicatū. Solū scire
pōterat beata virgo vetus tes
tamentum in quo virginitas
plangebatur non ḡsulebat. vñ
scribit Iudic. xi. qz filia recte
peruira patre anteq̃ moreret̃
vñ cū sodalibus suis plange
ret virginitatē suā duobꝫ mē
sibus Stenlitas malediceba
tur. quia maledicta stenlis in
israel. Solū aut̃ in nouo testa
mento datū est ḡsiliū de vir
ginitate seruāda. ⁊ hoc sciuit
virgo anteq̃ predicaret̃ ⁊ an
teq̃ scriberet̃. Vñ dicit Bem
Quis te docuit virgo beata
ḡginitatē deo placere que lex
que iusticia que pagina vete
ris testamenti precipit aut cō/
sulit vel hortat̃ in carne viue
re preter carnē ⁊ in terra ange
licaz ducere vitā. Dic mibi prū

bentia carminis Ubi legisti.
mors est. ⁊ virgines sequunt̃
agnū quocunq̃ terit. ⁊ de vir
ginibus preceptū non habeo
consilium aūt do. Et multi p
pter regnum celoz se castrau
runt. Nunq̃. n. in aliqua scri
ptura non dicaz preceptū. sed
nec consilium sed nec exemplū
inuenisti. vnde hoc habuisti.
nisi quia sermo efficit ⁊ pene
trabilior omni gladio ancipi
ti factus est tibi magister quē
filius ⁊ ante instruit tuā men
tem q̃ carnē assumeret de tuo
ventre. Conuenienter ergo di
cta est virgo Maria. id est il
luminata. quia illuminata sup
omnē creaturā. vt sibi vere di
catur quod scribit Luc. xij. lu
ce fulgida splendebris. quan
tū ad eius singularem illumi
nationem. Et omnes fines ter
re adorabunt te. quantū ad re
uerētie exhibitionē. quia bea
tam ipsam dicunt omnes ge
nerationes

Id secundā est dicendū
qz beata virgo fuit illu
minatrix omnium hominū. non
quidē p modū predicationis
⁊ publice exhortationis. quia
dicente apostolo mulieri do
cere in ecclesia non permittit.

Virginitas p̃gib
atur.

Stenlitas maledici
patur.

Sed p modū collationis seu
informationis et cuiusdā fami
liaris collocatiōis. Ad cuius
intellectū est sciendum qd apo
stoli specialiter fuerunt illumi
nati doctrine euangelice veri
tate. Eis nāq dictū est ore sal
uatoris. vobis m̄ ē nosce mī
steria regni dei ceteris autē in
parabolis. vt videntes nō vi
deant et audientes nō intelli
gant. Martyres vero illūiati
sunt specialiter fidei catholice
firmitate. quia in psona eorū
scribit. ij. Matth. vij. Para
ti sumus magis mori qd veri
tate fidei et dei leges puarica
ri. Confessores autē specialiter
sunt illūinati recepti talenti fe
cūditate. quia talentū receptū
a deo non absconderūt in ter
rā sicut malus seruus sed mul
tiplicatū et fecundatū deo red
diderunt. Et habet Matth.
xxv. Sup quo vbo dicit Gre
gorius. qd sicut abscondere ta
lentū dei est receptū a deo in
geniū terrenis actionibus im
plicare. sic multiplicare talen
tū est receptū intellectū celestī
p contemplatiōibz occupare. Sz
virgines sunt illūinate specia
liter corporis et mentis purita
te. quia ipse pprie sequuntur

agnū quocūqz ierit. Possu
mus ergo dicere qd brā virgo
extraxerit et p modū familiaris
alloctionis illūinavit aplos
doctrine euangelice veritate.
Cū dicit Hierony. in sermōe
de assum. qd in choro aposto
lorū beata virgo post resurre
ctionē dñi erat intrans et exis
sicut legim⁹ qd erant pseueran
tes omnes in orōne cū matre
dñi iesu. cū quibus familiar⁹
pferebat de xpi incarnatione
et passione. et omniū que circa
eū acta fuerunt. tanto siquidē
verius quanto ab initio ple
nius per spiritū sanctū cuncta
didicerat et perspexerat suis
oculis vniuersa. Et quis ipi
apostoli p eundē spiritū san
ctū omnia cognouerunt. ipsa
m̄ vniuersa et certius omnibz co
gnouit. Martyres vero illu
minavit fidei catholice firmi
tate. quia sm Hiero. in predi
cto sermone sola virgo Matth.
fuit illa que interemisti a cor
dibus omniūz vniuersam he
reticam prauitatem. Ex quo
verbo acceptum est quod can
tat ecclesia. Maria virgo cun
ctas hereses in vniuerso mun
do sola interemisti. Confesso
res autem illūinavit talenti

virgo dormit aplos.

Maria hereses peti

Talentum abscondere.

recepti fecunditate. quia sicut
corpus et animam a deo receperat
tanquam duo talenta sic ipsa
deo multiplicata reddidit. quod
secundum Augustinum in libro de sancta
virginitate. Beatior fuit ma-
ria percipiendo fidem christi quam
concupiendo carnem christi. quia ma-
terna propinquitas nihil marie
profuisset nisi felicius corde quam
carne christum gestasset. Sed vir-
gines illuminavit mundicie pu-
ritate. quia cum malivolam ani-
mam diuina sapientia intra-
re non possit nec habitare in
corde subdito peccatis. ut ha-
betur Sapientia. ix. beata virgo quam
dei sapientiam recipere debe-
bat et cum ipsa personaliter ha-
bitare munda esse debebat cor-
poris castitate sensum integri-
tate et anime sinceritate. dato
quod in his tribus in quibus con-
sistit vera virginitas virgines
omnes possunt per virginem
matrem illuminari et possunt ipsas
imitari. Est tamen aliud in ea
in quo eius lumen recipere non
valet. quia ipsa simul fuit vir-
go et mater. Ergo virgo san-
ctissima nominata est maria.
id est illuminatrix. quia illu-
minavit apostolos euangeliz-

ce doctrine veritate. martyres
fidei catholice firmitate. Et con-
fessores recepti talenti fecundi-
tate. Et virgines mundicie pu-
ritate. Ut de ipsa intelligatur
quod scribit Ecclesiasticus. xliij. Ego
feci in celis. ad est in omnibus
sanctis ut oriretur eis lumen in-
deficiens. Beata scilicet ergo
quantum ad eius vniuersalem
illuminationem. Et sicut ne-
bula texi omnem carnem. id est
omnia carnalia vicia. quantum
ad eius sanctam conuersatio-
nem.

De tertium est dicendum
quod nautica stella quam vul-
gariter transmontana vocatur
ad quatuor videtur nauigan-
tibus deferuire per mare aqueum

Primo ad portus ostensionem
Secundo ad ventorum et
tempestatum cognitionem

Tertio ad temporis et ho-
rarum distinctionem

Quarto tenebrarum expul-
sionem. Sequitur enim talis
stella semper per polum. licet
enim directe in polo non cre-
datur esse aliqua stella multa
tamen predicta stella est pro-
pinqua superiori polo. unde
visa tali stella statim naute sci-

De Virginitate

unt in qua parte sūt ⁊ ad quē
portum debeant dedinare. ⁊
quia super polos mūdi quos
sequitur talis stella mouet vl
timum mobile ab oriēte in oc
cidens ⁊ deinde ab occidente
in oriens. Cum ventos natu
rales naute appellant leuan
tem ⁊ ponentem ipsi possunt
visa tali stella cognoscere vn
de ortum habet venti fluctua
tiones maris. Et quia per di
uisionem talis motus fit diui
sio inter diem ⁊ noctem. ideo
visa tali stella possūt scire quā
tum sunt ppe diem vel distā
tes. Apparente similiter tali
stella securi sunt tenebras esse
effugatas.

Possumus ergo dicere q̄
beata virgo merito est dicta
stella maris. quia nauiganti
bus per hoc seculū tanq̄ per
mare pcellosum ⁊ tempestuo
sum ista quatuor auxilia con
fert.

Primo portus ostensione
quia portus nostre salutis est
xps. via vero perducēs ⁊ por
tās nos ad hunc portū est bea
ta virgo. Unde super illo ver
bo Isa. xxx. Decyis ambula

te in ea ⁊ nō declineris ad de
xteram neq; ad sinistram dicit
glosa. q̄ sicut nullus vadit ad
terminum nisi portetur per res
ctam viā sicut nullus vadit ad
xpm nisi portetur per matrem
xpi que ipsum portauit

Secundo ventorum ⁊ tem
pestatum. Nam ex qua parte
vel causa nobis proueniāt tē
pestates ⁊ temptationes seu
tribulationes vtrum ppter pa
tientie p̄bationem vel pecca
torum correctionem aut diui
ne glorie ostensionem per nul
lum possumus scire nisi p vir
ginem que in dubijs nos cer
tificat ⁊ inuat postq̄ certifica
uerit Unde dicit Bernardus
super Idissus est. Si venti tē
ptationū nos insurgunt. Si
Iracundia. auaricia. luxuria.
vel tristitia nauiculam tuam
concutiant respice ad Mariā
⁊ in angustijs ⁊ rebus dubijs
Mariam cogita mariam in
uoca. Non recedat ab ore nec
a corde. Et vt impetres eius
orationis subsidium non des
seras eius conuersationis ex
emplum. Quia ipsa tenente
(non corruis. Ipsa pro/

Q^r Tentationes

Mariā

regente non metuis. ipsa duce
non fatigaris. ipsa sequens
non erras. et sic in teipso expe-
rieris quantum merito dictum sit
nomen virginis Maria. Ter-
tio confert temporis et horarum
distinctionem. Ante namque or-
tum virginis et antequam oriretur
ipsa stella non poteramus vi-
dere sed semper eramus in no-
cte. Sed orta ista stella statim
sciimus esse prope diem. unde
de ipsa exponit Augustinus. illud
psalmi. Dec dies quam fecit do-
minus exultemus etc. Quarto
profert tenebrarum expulsionem.
quia cum non sit conventio lu-
cis a tenebris statim tali stella
illustrante cor et mentem nostram
peccatorum tenebre effugantur
unde de istis duobus auxiliis
que ista stella nobis confert di-
cit apostolus. Ro. xij. Nunc precessit
dies autem appropinquavit
abijcimus ergo opera tenebra-
rum et induamur arma lucis.

Signanter ergo beata vir-
go est maria. id est maris stel-
la. ut de ortu istius stelle intel-
ligat illud quod scribit hester. v.
Judeis autem nova stella oriri
visa est. quantum ad eius ortum
generosum gaudium honoris et tri-
pudium apud omnes populos.

quantum ad eius fructum gaudium
sum.

De quarta est dicendum quod
Hieronymus in sermone de
assumptione hanc dubitatio-
nem determinat dicens quod beata
virgo fuit amara magis plusquam
aliquis martyr amaritudine do-
loris et afflictionis patiendo.
quod tripliciter probat.

Primo propter filii perditionem.

Secundo propter eius passionem.

Tercio propter eius ascensionem
absolutionem. Dicitur enim. Lu-
ca. ij. quod virgo sanctissima et pu-
dissima in templo filio domino
nostro in medio doctorum dicit
fili quid fecisti nobis. sic ego
et patrum dolentes quere-
bam te. Super quibus verbis di-
cit Augustinus. quod beatus sciebat pru-
dens homo Ioseph patrem christi
non fuisse. sed ne aliqua suspi-
cio posset in cordibus iudeorum
suboriri patrem eum nominavit.
nec filium perditum dubitavit cum
firmiter sciret eum esse dominum vel
deum. Cur ergo doluit dicens.
dolentes querebam te. et re-
spondit quod vehementer doluit.
quia vehementer amavit. et plus
doluit de eius amissione quam alius
quis martyr dolore sentiat
anime et corporis separatione.

Primo quia maternis affecta
visceribus cum lamento do-
lorosam inquisitionem facie-
bat. Non enim fides qua scie-
bat eum esse deum tollebat ab
ea veram maternam affectio-
nem. Secundo quia dubita-
uit ne ad celos redisset unde
venerat ex quo oporteret ipsam
eius presentia carere. Tertio
quia dubitavit ne ab herode
inuentus fuisset qui in eius pue-
ritia eum ad perdendum que-
sierat. Ergo et propter maternam
affectionem et propter eius ab-
sentiam et propter herodis per-
ditionem beata virgo fuit ama-
rum mare in filii perditione.
Secundo fuit amarum mare
in eius passione. Nam super il-
lo verbo Luce. ij. Quia ipse
animam pertransibit gladius
dicit Origenes. quod nulla hi-
storia dicit beatam virginem
gladii occasione migrasse pre-
sertim cum non anima sed cor-
pus soleat ferro occidi siue in-
terfici. Unde restat intelligi gla-
dium dominice passionis ani-
mæ eius pertransisse que et si
christum utpote dei filium non
dubitaret sua voluntate mori-
turum et sua potentia ipsam mor-
tem victurum. ex sua tamen car-

ne pro creatum non sine dolo-
ris affectu potuit videre cruci-
figi. ymmo iste dolor ut dicit
Hieronymus. excessit dolores om-
nium martyrum tripliciter. Pri-
mo quia in ea parte passa est
que impassibilis est. ut in ani-
ma. alij autem sancti solum in
corpore passi sunt Ideo atro-
cius passa est gladio quam aliquis
martyrum. Secundo quia plus
quam aliquis martyr dilexit ac pro
hoc plus doluit. Tertio quia
passionem filii omnino suam
passionem fecit. fuit igitur ama-
rum amare in filii passione.
Tertio fuit amarum mare in
filii ascensione. dicit enim Hier-
onymus. Pensate fratres quibus
intemerata virgo afficiebatur
doloribus post christi in celos
ascensum expletis illis que de
christo erant ab angelis predi-
cata a prophetis prefigurata vir-
tutibus et miraculis declarata.
Et subdit. puto quod quicquid
cordis est quicquid mentis et
quicquid virtutis humane ad-
hibeas non sufficiet cogitare
quanto cremabitur desiderio
puri amoris presentia filii gau-
dere absentia vero tristi. ma-
xime cum iam nihil esset in ea
mundani effectus quod vita

Passio virginis

eius delectare possz mori igit
sibi erat in desiderio et vivere
in languore. Recte ergo virgo
sanctissima nominata est **Alba**
ria. id est amarum mare. et propter
filij passionem. et propter eius
passionem. et propter eius ascensum
in celos absentionem. ut vere
ipsa posset dicere quod scribitur
Ruth. i. Nolite me vocare no
mi. id est pulchram propter affluen
tiam consolationis. sed vocate
me marath. id est amarum quia
amaritudine replevit me om
nipotens propter abundantiam
doloris et passionis.

De quinta est dicendum quod
syra lingua maria inter
pretatur domina possumus ergo di
cere quod beata virgo ratione no
minanda est domina propter tria.
Primo propter filij dignitatem.
ipsa. n. meruit generare dominum
celi et terre. Tunc et ipsa domina ho
minum et angelorum dicenda est.
quia privilegio viri et sponsi
sponsa gaudere debet. Tunc in
principio digestorum dicitur quod au
gustus legibus subiectus non est
augusta vero subiecta est tunc re
verentia et dignitate augusti le
gibus subijcienda non est. ipsa
autem virgo benedicta sponsa et ma
ter Imperatoris et eterni regis est

ideo domina vult omnium est appel
landa. Secundo propter peccati im
munitatem. Nam cum faciens pec
catum dicente apostolo. sit servus pec
cati sicut nullus nunquam fuit nec
erit immunis ab omni servitute
Sola autem virgo maria ex toto
fuit immunis ab omni peccato
ac per hoc ex toto domina appellan
da est. Tertio propter progenito
rum nobilitatem et libertatem. quia
ex nobilibus progenitoribus est or
ta et tribu nobilissima processit.
et ex semine patriarcharum. Tunc
cantat ecclesia de ipsa quod fuit ex
semine Abrahæ orta de tribu
iuda et clara ex stirpe David.
ex regali. n. progenie Davidica
orta refulsit. Merito ergo no
minata est maria syro sermone.

Et ingressus.
angelus ad eam dixit.

Postquam euangelista posuit
personam salutantis con-
ditionem et locum in quo facta est
salutatio notificationem. nec non
personam salutate dignam nomina-
tionem. In parte ista ut supra
dicebat euangelista ponit ipsi-
us salutantis et formationis ex-
pressionem. Et primo ponit an-
geli ad virginem ingressio. Se-
cundo vero ponit eius saluta-
tio. cum dicit. Ave gratia plena
Ad intellectum autem prime par-
tis est sciendum quod antiquitus
valde erat magnum quod angeli
apparerent hominibus et quod in-
grederentur ad locum cum eis.
Et ad magnam laudem homi-
nes eis reputabant quod ange-
lis possent reuerentiam impē-
dere Unde in maximam ipsius
laudem Abrabe recitat Gen.
xviii. quod angelos hospitio re-
cepit eos adorando prius in
terra pedes lauando et reuerē-
tiam eis exhibendo. Sed quod
ipsi reuerentiam facerent ho-
minibus nunquam est auditum nisi
postquam beatam virginem salu-
tauit. Nec ipsi postmodum pas-
si sunt reuerentiam consuetam
ab hominibus vel mulieribus
deinceps recipere. Unde apo-
calip. ultimo scribitur. quod cum

Iohannes cecidisset ad pedes
angeli qui sibi futura mysteria
reuelabat. ut eum adoraret et
reuerentiam pristinam exhibe-
ret non permisit angelus. sed
ait. vide ne feceris conseruus
enim sum tui et fratrum tuorum.

Ingressus ergo fuit ange-
lus ad virginem cum magna
reuerentia quando eam salu-
tauit et quando dixit. Ave gra-
tia plena dominus tecum. Et
benedicta tu in mulieribus et
benedictus fructus ventris tui

Circa eius ingressum pri-
mo quasi in quodam exor-
dio querende sunt quinque du-
bitationes.

Prima utrum in angelica
salutatione sex verba solum
contineantur.

Secunda utrum angelus
in forma hominis virginem
salutauit.

Tertia utrum angelus per
hostium clausum ad virginem
intrauit.

Quarta utrum corpus in
quo angelus virgini appa-
ruit fuerit verum corpus ho-
minis.

Quinto utrum illud cor-
pus fuerit formatum de igne
vel de aere.

Angeli hospitio hominum

De primam est dicendum
quod secundum beatum Augustinum.
Opus nostre redemptionis
initium est per angelicam sa-
lutationem Illa autem que fue-
runt in nostra redemptione de-
bent correspondere illis que fue-
runt in mundi creatione. quia
cum omnia facta sunt propter
hominem. et nihil secundum Gregorium.
nobis nasci profuit nisi redimi
profuisset. proportionaliter opa
redemptionis opibus creatio-
nis correspondere debent.

Opus autem creationis sex
verbis et sex diebus factum est
Nam in septimo die nullum
opus deus fecit. sed requieuit
sicut legimus ab omni opere suo
Verum est quod creatio celi et ter-
re facta est ante omnem diem
et ante omne tempus. quia re-
pus cuius partes sunt dies me-
ses et anni unum de quatuor
coelestibus ponitur. Nam celum em-
pyreum. natura angelica. ma-
teria prima. et tempus. ponuntur
esse simul creata. unde creatio
istorum non in die sed ante diem
facta est. In primo igitur die
et primo verbo facta est lucis
productio et eius a tenebris di-
uisio. In secundo vero die et
secundo verbo. fiat. factum est

firmamentum et aquarum su-
periorum ab inferioribus se-
paratio. Tercio autem die et
tercio verbo fiat facta est ter-
re demonstratio et omnium aqua-
rum in locum unum congrega-
tio. Quarto vero die et quarto
verbo fiat facta est lumina-
rum in celo positio et situatio.
Quinto vero die et quinto ver-
bo facta est verbarum germi-
natio et omnium animalium et
se invicem propagatio. Sexto
autem die et sexto verbo fiat
facta est hominis formatio.
Sicut ergo sex diebus et sex ver-
bis factum est opus creatio-
nis. Ita decens erat quod sex verbis
fieret opus nostre redemptio-
nis. Nam per primum dictum
quod dicitur. Ave vel Salve
intelligitur virginis tanquam lu-
cis productio. et eius ab Eva
tanquam a tenebris divisio. Si-
cut enim Ave sonat salvatio-
nem et benedictionem. sic eua
interpretatur ve aut calamitas.
et sonat miseria et maledictio-
nem. Unde dicit Augustinus. quod ma-
ledictio eue mutatur in bene-
dictionem. Ad hanc. Cum enim
dicitur Ave et pro inobedien-
tia eius. obedientia mutatur.
fides pro perfidia compensatur.

Quatuor coelestia

1° Die.

2° Die.

Eua Calamitas

Quia Eva materni nostri gene-
ris penam intulit mundo. Ave
nūt genitrix domini nostri sa-
lutem attulit mundo. Decigi-
tur fuit mutatio et divisio dexte-
re excelsi. Per secundum vero
dictum positum in salutatioe
quod dicitur Ad Maria intelli-
gitur firmamenti institutio et
a quarum ab aquis separatio
Nam maria fuit fundamentum
omnium sanctorum. Et per ipsam
solam facta est divisio aquarum
ab aquis. Quia ante institu-
tionem istius fundamenti om-
nes erant commixti nube depres-
sa peccatorum boni et mali et sal-
uandi et damnandi fideles et
infideles. eo quod nullus poterat
apparere salvandus cum om-
nes damnarentur. per mariam
ergo facta est tanquam per firma-
mentum separatio aquarum supe-
riorum ab inferioribus. Per
tertium vero dictum scilicet gratia plena intelligitur aqua congrega-
tio quia ideo homo beatus fuit gra-
tia plena. Quia omnes aque
et omnes virtutes fuerunt in ea
congregate. Omnes enim aque
et omnes virtutes patriarcha-
rum et prophetarum et omnium pa-
trum veteris testamenti in unum
locum. scilicet in utero virginali fue-

rum congregate. et tunc appa-
ruit arida. Quia ad litteram
virgo sanctissima fecundata ta-
libus aquis apparuit esse terra
illa que dedit fructum suum.
Per quartum vero dictum. scilicet
Domine tecum intelligitur lumi-
narium productio. fuit enim
dominus cum virgine per duo
luminaria. luminare minus si-
cut luna quantum ad humani-
tatem et luminare maius sicut
sol quantum ad divinitatem.
quia Christus secundum veram deitatem
et secundum veram humanitatem que
duo luminaria intelliguntur
fuit personaliter in utero vir-
ginis. Per quintum autem dictum.
scilicet Benedicta tu in mulieribus intelligitur volatiliu animalium ex se invicem propagatio.
Et hoc enim virgo sanctissima
secundum Augustinum fuit benedicta inter
omnes mulieres. quia dei ge-
nitricis dignitatem obtinuit.
et virginali pudicitiam non
amisit. Per hanc ergo bene-
dictionem virginis omnes in-
ceperunt seiplos generare. Et
propagare spiritualiter. quia per
ipsam accepimus potestatem
filios dei fieri. Ante enim istam
salutationem nulla erat gene-
ratio spiritalis. sed solus car-

Sextum
fructus

nalis. Sed data virgini ista benedictione baptismus iam incepit nunciari per quez homines seiplos spiritualiter generant. Sed per secundum dictum scilicet. Benedictus fructus ventris tui. Intelligit hominis christi in utero virginali formatio que fuit fructus benedictus. in quo benedictae sunt omnes gentes terre sicut dictum est Abrahae. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Tunc ergo perfecti sunt celi et terra et omnes ornatus eorum. Sex igitur verbis perfinis in angelica salutatione facta est humani generis redemptio. sicut sex verbis in sex diebus facta est totius mundi creatio. Quia autem correspondet lucis productioni. Maria. firmamenti institutioni vel foundationi. Grana plena. aquarum congregationi. Dominus tecum. luminarium positioni. Benedicta tu in mulieribus. rerum propagationi. Et benedictus fructus ventris tui hominis formatione. Uterum est quod omnia ista sex verba non expressit angelus quando virginem salutavit. quia non posuit maria in salutationis principio. quod ideo fuit. quia non

Sex verba Salutationis.

domini angelus familiari locutione nominavit ipsam dicens. Ne timeas maria. itaque nos non sumus consueti nominare personarum nisi iam sibi familiares facti. Illud autem ergo positum est in salutatione angelica per ecclesiam. similiter ultima dictio. Benedictus fructus ventris tui. posita est per Elisabeth matrem Iohannis baptiste. Sed quia spiritus revelatione existis sex verbis salutio est integrata. patet quod sex verba in salutatione ista angelica continentur de quorum quolibet auxiliante deo faciemus unam lectionem.

Secundum est dicendum quod communiter doctores dicunt in forma hominis angelum virgini apparuisse. Nam Augustinus loquens in persona virginis dicit. Venit ad me Gabriel archangelus facie rutilans veste coruscans in cessu mirabilis. Decidit benedictus super me. Illud est. Et Hieronymus in sermone de assumptione. Possumus autem dicere quod multum rationabiliter factum sit ut in forma hominis angelus virginem saluta-

ret propter quatuor:

Primo propter dei filium
a quo angelus mittebat. mis-
sio namque ministri debet esse co-
formis domino mittenti. Sed
dei filius qui est nature inuisi-
bilis formam hominis visibi-
lem veniebat accipere siue as-
sumere et visibiliter in huma-
na specie conuersari cum ho-
minibus. iuxta illud Baruth
iiij. Post hec in terris visus est
et cum hominibus conuersatus
est. Ergo angelus minister ei
in tali forma eius aduentum de-
buit nunciare.

Secundo propter homi-
nem ad quem salutandum mit-
tebatur. Nam quia propter ho-
minem diabolus non venie-
bat salutare sed perdere non in-
struere sed decipere. ideo in ea
forma promissum est ei apparere.
que perditioni et deceptioni con-
ueniebat puta in forma serpentis.
Sed quia angelus hominem per di-
cum per dei filium salutandum et redi-
mendum nunciare veniebat con-
grue in forma per quam salutandus
erat apparere debebat.

Tertio propter virginem ad
quam salutandam mittebat. Nam

debebat virgo concipere spiritum
mente per fidei illuminationem
Et ventre per eius corporis
et suo benedicto sanguine for-
mationem. Ideo congruum
erat ut interius in mente intel-
lectuali visione angeli illumi-
naretur. Quod factum fuerat
ante pluribus vicibus. Quia
secundum Hieronymum cre-
bris visitationibus angelicis
virgo fuerat visitata. Et quod ex-
terius per corporis sensus cor-
porali visione angeli sanctifica-
retur quando erat dei filium
corporaliter conceptura.

Quarto propter certitudi-
nem rei que nunciabatur. Nam
inter omnes sensus visus est
certior. Dicitur enim. i. metba.
quod hic sensus scilicet visus ma-
xime nos cognoscere facit.
Et multas rerum differentias
nobis demonstrat. Unde apo-
stolus christum corporalibus sen-
sibus videntes dicebant post
modum. Non possumus que
audiuimus et vidimus non lo-
qui. Et Iohannes in sua ca-
nonica ait. Quod vidimus
et audiimus non loqui et ma-
nus nostre petrauerunt de
verbo vite annuntiamus vobis

Beata igitur Maria utpote
natura et naturalis atque cor-
poralis mater xpi certificanda
erat de eius conceptione par-
titione et nutritione. quia ve-
rum corpus non imaginariū
ex ipsa dei filius erat assūptu-
rus unde congruum erat quod in-
visibili et corporali specie ho-
minis ipsam saluaret.

De tertia est dicendum
quod sicut dicit Bern. sup-
missus est. Hostium clausum
tenebat virgo quā angelus eā
salutavit. Et hoc ut ait conue-
niebat angelo salutanti et vir-
gini salutate. Nam angelus
sic virgini apparebat ut mon-
straret se esse angelum non ho-
minem. Si autem per hostium
apertum intrasset cum in for-
ma hominis sibi appareret non
monstrasset se esse angelū nec
virginem in admiratione ac
stuporem duxisset. quia per ho-
stium apertum ita potest intra-
re homo. et tamen angelus hoc
intendebat. si se angelum de-
monstrare et virginem in admi-
ratione ducere. Unde super
illo verbo Ne timeas Maria
dicit Bern. Ne inquit timeas
quia non sum homo sed ange-
lus. homo namque ad se per ho-

stium clausum intrare non po-
test. sed mihi parietes non ob-
sistunt qui subtilitate mee na-
ture omnia penetrare possum
Et si queratur an angelus cum
corpore assumpto per hostium
clausum intraverit magis est
credibile quod postquam intrauit cor-
pus illud formavit. Quia si-
cut subito angelus potest cor-
pus assumptum deponere ita
subito potest ipsum formare.
nam cum corpus illud dimen-
sionatum et spissatum fuerit et
tāgibile sine miraculo fieri nō
potuisset. quod dimensiones di-
mensionibus non resistissent.
vel resistissent. postquam ergo in-
trauit corpus illud formavit.
et peracta salutatione subito
deposuit. vel potest dici quod an-
tequam intraret formavit tale cor-
pus. quia cum corporalis sub-
stantia obediat angelo ad nu-
tum in potestate sua est ut cor-
pus in quo apparet cedat al-
teri vel non cedat sicut placet.
vel miraculo hoc poterit fieri.
quia ut scribitur Act. v. Apo-
stolis qui habebant vera cor-
pora exiitibus in carcere clau-
so angelus apparuit dicens.
Ite cōstanter loquamini in tē-
plo verba vite qui carcere clau-

so existente et inuenit ac si fuisset apertus. Cuius signum fuit quia ministri iudeorum dixerunt clausum inuenimus carcerem cum omni diligentia ipsos vero non inuenimus. Conueniebat similiter hoc virgini salutare. quia ut dicit Bernardus. In proposito quidem virginis erat semper homines fugere frequentissima vitare colloquia. Et munus sibi esse sola videbatur quando sola non erat et hoc ne orantis silentium perturbaretur. aut ne continentis castitas temptaretur potissime illa hora. Tamen ut ait. super se habitaculum clauserat ut nulli alteri nisi sibi soli incarnationis sacramentum panderetur. Legimus etiam in laudem ipsius sancte vidue Judith quod in superiore parte domus strictum sibi habitaculum fecerat et ibi clausa manebat orationis tempore. Et quod in laudem cuiusvis mulieris inuenitur scriptum virginem gloriose non est subtrahendum. Ergo clausam et orantem angelus virginem inuenit cum eam salutauit. Et sic conueniebat et angelo salutanti et virgini salutare.

Colloquia vitanda

De quantam est dicendum quod corpus in quo angelus apparuit virgini et vniuersaliter omne corpus humanum in quo angelus apparet hominibus non fuit verum corpus hominis. quod tribus rationibus ostenditur.

Primo quia verum corpus hominis angelus non potest formare.

Secundo quia verum corpus hominis angelus non potest animare.

Tercio quia verum corpus hominis tam cito et subito non posset transformare.

Habet enim corpus hominis determinatum modum formandi. quia determinatum locum ut matricem feminilem et determinatum agens. quia non generat homines nisi sol et homo. ut habetur. ij. Psalms. Unde angelus qui non potest ducere in productione rerum et formatione nisi adhibendo semina. ut Augustinus de tri. Verum corpus hominis formare non potest.

Secundo non est verum corpus hominis. quia non potest tale corpus vere animare. Et

Sol & homo

Corpus & leo diff
runt pp. ang.

Et enim corpora animalium p/
fectorum non sunt vere talia:
nisi quia anime informantes
sunt nature tales. Quia ut di
cit commentator primo de anima
membra leonis et membra cor
ui non differunt nisi quia ani
me eorum differunt. Ergo ve
rum corpus hominis est quod
informatur vera anima homi
nis. Sed constat quod corpus ho
minis in quo apparet angelus
non informatur vera anima ho
minis. quia angelus apparens
in tali corpore non est anima
hominis.

Tertio si tale corpus esset
corpus hominis verum non
ita cito nec ita subito esset for
mabile et dissolubile. quia ve
rum corpus hominis habet de
terminatum tempus sue forma
tionis ut infra dicitur.

Apparent ergo in corpore
assumpto ab angelis aures ocu
li manus et pedes. sed non sunt
vere membra humani corporis.
nec angelus ad hunc finem
format tale corpus ut verita
tem humani corporis ostendat
Sed solum ut in tali corpore
in quo apparet faciat opus quod
ducat in veram cognitionem

angelus tamquam ministri et dei tamquam
principalis agentis. unde non
est aliqua fictio vel falsitas in
tali apparitione quia semper fit
illud quod principaliter ostendit.

De quintam est dicendum
quod inter cetera elementa
aer videtur esse facilior et abi
lior ad motionem ad forma
tionem et ad dispositionem vel
dissolutionem. Et quia ange
li corpora in quibus apparet
cito mouent ut festinantes com
pleant opus propter quod ex
plendum talia corpora assumunt
subito talia corpora formant
et subito ipsa deponunt. Unde
de illo angelo qui sociavit fili
um Thobie ut scribit Thob
ie. iii. quod loquendo cum eis ab
aspectu eorum sublati sunt et
ultra eum videre non poterunt.
Ideo dicendum est quod an
geli de aere formant corpora
in quibus apparet. Et hoc ex
presse dicit Hieronymus in libro
de summo bono. capitulo de an
gelis. Ubi ait quod de superiori
parte aeris angeli formant cor
pora ut aspectibus hominum
se demonstrent. quod est intel
ligendum quantum ad maio
rem partem. Poterat tamen

An sit falsitas uel
fictio et corpus ab angelo.

Angeli de aere corpus
assumunt et igitur

quod aeri imisceant aliquos va-
pores grossos et terrestres. ut
talia corpora per inspissatio-
nem aeris ex coniunctione huius-
modi grossorum vaporum sint
tangibilia et palpabilia. et ali-
quos vapores lucidos et igne-
os ut similiter ex coniunctione qua
litati sunt talia corpora visibi-
lia et diuersitate colorata sicut
nubes sub diuersis coloribus
apparent propter coniunctionem
vaporum diuersorum. Unde
Augustinus dicit quod angelus qui
salutauit virginem erat ruralis
et veste coruscans. Et Hieronymus
primo scribitur quod angeli aspe-
ctus qui apparuit mulieribus
erat sicut fulgur et vestimenta
eius alba sicut nix. In forma
ergo hominis angelus ingres-
sus est ad virginem et in corpore
habente formam et similitudi-
nem humani corporis de aere
formati ut de tali ingressu an-
gelico intelligatur dictum in per-
sona virginis loquentis ange-
lo id quod scribitur Gen. xxiij.
Ingredere benedicte domini
benedictionem mihi a deo mis-
sam nunciando cur foris stas
angelicis aspectum propter for-
malem substantiam mihi non

occultando

Aue.

Quia nuncij ad virgi-
nem ingressioem in pre-
sta euangelista ponit saluta-
tionis formationem.

Primo ponitur verbum sa-
lutationis.

Secundo verbum persone
nominationis

Tertio verbum gratie im-
pletionis.

Quarto verbum diuine in-
habitationis.

Quinto verbum benedictionis

Sexto verbum fructus co-
ceptionis. Que sex verba per
que factum est opus nostre redem-
ptionis coincidunt sex verbis
per que factum est opus creationis
ut super dictum est. ponit ergo primo
verbum salutationis cum dicitur
Aue. Et merito premittit aue
et salue. quia per istam nundationem
angelicam nunciata est beatam ge-
neris saluatio et redemptio que
correspondet lucis productioni
et a tenebris diuisioni facte pri-
ma die ut dicitur in Genesi sic salutatio
intelligatur dictum quod scri-
bitur Genes primo capitulo:
(Fiat lux. et facta est lux.

Et vidit deus lucē q̄ esset bo-
na diuisitq; eā a tenebris quā-
tum ad eius ⁊ ab ea ⁊ a tene-
bris separationem. fuit enim
ipsa vgo singulariter ad op⁹
redemptiōis a deo electa ⁊ p̄
ordinata. quod non fuit Eva
p̄mo a deo reprobata. que
non per se sed in adiutoriu vi-
ri ad opus creatiōis facta est.
Iuxta illud. Ifaciamus homi-
ni adiutorium simile sibi. fuit
singulariter a deo approbata
⁊ acceptata quod nō fuit eua
que fuit mater tenebrarū ⁊ pec-
carorum. Ifacta est ergo beata
virgo lux. quia ad op⁹ nostre
redemptiōis electa ⁊ p̄cor-
dinata per suā virginitatez ex
qua meruitur appellari. visa
est a deo q̄ esset bona. quia a
deo fuit ap̄bata ⁊ accepta/
ta per suam humilitatem.

Idulte enī sunt virgines
a deo non vise quia a deo nō
approbantur nec acceptan-
tur. ⁊ diuisa est a tenebris. qz
a deo fuit ab omni peccato se-
parata per suam maternam fe-
cunditatem. Et sicut Eva du-
ctrix peccato. Sic Maria au-
ctrix meriti. Et sicut illa occidē-
do obfuit sic Maria viuificā

do profuit.

Per hoc ergo verbūz Ave
vel salve habetur persone ne-
cessarie ad nostram redēptio-
nem electio approbatio ⁊ ab
Eua sep̄atio. quod correspon-
det operi creatiōis prime diei
Circa quam salutationem. v.
dubitationes esse possunt

Primo vtrum beata vir-
go ante fuerit tali salutatione
salutata.

Secunda vtrum genu fletu
⁊ cum reuerentiā angelus
hanc salutationem fecerit.

Tercia vtrum salutatio sit
neganda alicui propter exco-
municationem

Quarta vtrū salutatio sit
neganda alicui p̄pter verbū
domini predicationem.

Quinta vtrū salutatio sit
neganda alicui propter odiū
vel rancorem.

De primam ergo est bicē-
dum q̄ ista salutatio in-
solita ⁊ peregrina fuit. Nece-
li salutatione ante nunq̄ salu-
tata fuit. Qualiter autem ⁊ p̄
quē modū fuerit pegrina ⁊ in-
solita an ex parte angeli nun-

stantis vel saluantis Vel ex
parte rei nūciare seu virginis
salutate diuersimode dicitur
a sanctis doctoribus Nam
Bernardus videtur dicere in
solitam et peregrinam saluta-
tionem hanc fuisse propter no-
uam angeli apparitionem ap-
paruit autem angelus in for-
ma hominis et cum ingenti lu-
mine. Unde quia virgo scie-
bat angelū sathane posse tras-
figurare in angelum lucis du-
bitauitne homo esset qui ope-
ratione sathane ad ipsam in-
trasset et sic eam salutasset. Am-
brosius vero dicit super Luc.
fuisse insolitam hanc saluta-
tionem propter nouam annū-
ciatam benedictionem. Scie-
bat autem bene beata virgo
Maria quod virgo et sterilis in is-
rael non benedicebatur ymmo
potius hominum contemptui
et maledictioni erat supposita
et quia ipsa votum virginita-
tis emiserat cum mulierem so-
lum propter prolem sciret esse
benedicendam quando audi-
uit ab angelo Benedicte tu
in mulieribus nouā et peregrī-
nam benedictionem audiuit.
nunquam alicui virgini et sterili fa-

cta ymmo nec alicui alteri nec
sibi. Unde dicit Ambrosius.
Benedictionis nouae formu-
lam mirabatur ergo que nunquam
est ante comperta. Soli ma-
rie hec saluatio reseruabatur.
quia si sciuisset manā ad aliū
quempiam similem esse facturū
sermonē utpote que habebat
legis scientiam nunquam eā quasi
peregrina talis saluatio ter-
ruisset. Non ergo secundum Ambro-
sium insolita et peregrina fuit
virgini ista saluatio ratione
angeli apparentis. quia con-
suetudine erat angelorum appari-
tionibus et colloquutionibus.
Sed fuit peregrina et insolita
sibi propter nouae nunciano-
nem et benedictionē ita quod fuit
nouus modus salutandi quē
angelus nunquam fecerat nec re-
nuerat talem modum salutan-
do ipsam nec aliam personam
Sed Hieronymus dicit inso-
litam fuisse hanc salutationem
propter virginis humiliatio-
nem. Beata namque virgo scie-
bat propter beatā Isayē quā di-
cebat. quod virgo paritura erat
sed propter nimiam eius hu-
militatem non putabat de se
tam grādia et alta quod ipsa esset

illa que posset esse mater et virgo. Unde volens angelus in admirationem attollere et releuare ipsam supra illud quod de se extumabat laudes eius in salutatione coniungit dicens quod erat grata plena et quod dominus erat cum ea. Nam ut dicit Hieronymus animo humili nihil mirabilius esse videtur quod magna et grandia esse haberentur de ipso.

Secundum est dicendum quod antequam angelus virginem salutare non legitur angelum alicui homini reuerentiam fecisse nec alicui mulieri quia semper maior recipit reuerentiam a minori et non exhibere ei angelus autem maior erat omni humana natura quantum ad tria.

Primo quantum ad dignitatem. quia angelus est nature spiritualis et incorruptibilis. Juxta illud psalmi. qui facit angelos suos spiritus homo vero est nature corporalis et corruptibilis. unde congruum non erat quod angelus homini reuerentiam exhiberet sed magis quod ab ipso reciperet. Unde di-

cebat Abrahama Gen. xviij. Loquar ad dominum meum cum sim cinis et pulvis.

Secundo quantum ad diuinam familiaritatem. quia angelus erat domino familiarior homine assistens ei in secretis et colloquutionibus familiaribus et ministrans in obsequiis et beneplacitis eius. Juxta illud Danielis. ix. Multa militum ministrabant ei et decies centena milia assistebant ei. ideo homo angelum reuerabatur tanquam familiarem regi eterno. et non angelus hominem. quia homo est elongatus a dei familiaritate et per peccatum et per naturam. Unde dicebat propheta. Ecce elongavi fugiens et mansi in solitudine.

Tertio quantum ad gratie ubertatem. quia angelus lumine diuine gracie participat in quodam lumine et in quadam obscuritate. Juxta illud apostoli. Videmus nunc per speculum in enigmate. Ideo decens erat quod homo angelo reuerentiam exhiberet. non angelus homini. Sed statim beata virgine nata inuentum est in natura humana quod in istis mi-

bus excessit oēs angelos pu-
ta ipsa beata virgo. Que pri-
mo excessit angelos in digni-
tate. quia electa fuit statim ut
deberet esse mater xpi et dñā
omnium angelorū. Unde an-
gelus parentibus beate virgi-
nis p̄dixit q̄ nomē filie nasci-
tūre deberet esse Maria quod
syra lingua interpretatur do-
mina In signū q̄ electa erat
dñā omnium dominū et ange-
lorum. p̄pter quod cantat ec-
clesia. Ave regina celorum ave
domina angelorum. Congruū
ergo fuit q̄ cum sūma reueren-
tia angelus virginem saluta-
ret utpote sicut suam dominā
factam et electā sicut congruū
est q̄ servus reueretur dñam
suam. Secundo beata virgo
excessit omnes angelos in di-
vina familiaritate. quia vici-
nior secretor et familiarior fuit
virgo deo q̄ aliquis angelo-
rum. Ideo signanter dicit an-
gelus salutando eam. Domi-
nus tecum. ac si diceret. Non
mirens si genu flecto ac cū ma-
gna reuerentia ego te saluto et
exhibeo tibi omnem reuerentiā
quia dominus est tecum aliter
q̄ mecum Nam dominus celi

et terre est tecum sicut dominus
cū suo seruo et sicut creator cū
sua creatura. sed tecum est sicut
filius cū sua matre et sicut ge-
nitus cū sua genitrice. et pla-
num est q̄ nihil est familiarius
matre q̄ filius eius genitus ab
ea et potissime in sua puencia
quādo mater in filio nihil pa-
titur esse occultum quod ipsa
velit videre tangere et perta-
ctare ymmo naturale ē q̄ ma-
ter cū maiori securitate et aui-
ditate scrutetur omnia secreta
filij q̄ sue nature et sue p̄prie
persone. Tercio beata virgo
excessit omnes angelos in gra-
tie vbertate. quia vbertas gra-
tie beate virginis excessit gra-
tiam omnium angelorum. ideo
dicit gratia plena. ac si diceret
mibi et cuilibet angelo et om-
nibus alijs sanctis per partes
infusa est diuina gratia sed ti-
bi tota plenitudo gratie est do-
nata intantum ut ipsius fon-
tis gratie mirans esse mater.
Ideo merito facio tibi reuerē-
tiam. Dicamus ergo q̄ angel-
lus cū maxima reuerentia vir-
ginem salutauit p̄pter eius su-
pra ipsum dignitatem fami-
liaritatem et gratie vbertatem

Id tertiam est discendum
quod aliquis potest scire ali-
quem excommunicatum tribus
modis.

Primo per sacramentales
confessionem.

Secundo per iudiciariam
inquisitionem.

Tertio per publicam sen-
tentie denunciationem.

Primo modo puto quod si quis
in confessione sacramentali sci-
at esse aliquem excommunicatum
salutationem sibi negare non
debet. nec eum vitare tenetur
in alijs actibus in iure probi-
bitis. quia nescit talem esse ex-
communicatum ut homo. sed ut
deus. Nec confessio sacramen-
talis per quam scit eum esse be-
reticum ordinatur ad condem-
nationem pene. sed potius ad
absolutionem. Et planum est
quod excommunicatio pena est.

Secundo vero modo si ali-
quis sciat talem esse excommu-
nicatum per iudiciariam inqui-
sitionem credo quod ei salutio-
nem debet negare et ipsum vi-
tare in omnibus actibus pro-
bitis in iure. quia scit ut ho-
mo. Et quia iudiciaria inqui-

sitio ordinatur ad condemna-
tionem pene. Ideo quantum-
cumque talis sciat in privata in-
quisitione ipsum esse excommu-
nicatum ex quo scit ut homo
tenetur eum vitare.

Sed tertio modo si quis
sciat aliquem esse excommunica-
tum per publicam sententie de-
nunciationem. salutationem ei
debet negare et ipsum vitare.
non participando cum ipso in
crimine. nec post aggravatam
sententiam de participatione
nec ex contemptu datum ec-
clesie. quia in talibus partici-
pando. puto quod incideret in sen-
tentiam et mortaliter peccaret.
Unde dicit Johannes secun-
da sua canonica. Si quis ad
vos veniat et hanc doctrinam
non affert non recipiatis eum
in domo neque aue ei dixeritis.
Et subdit. Si quis ei aue di-
xerit communicat eius operi-
bus infructuosus. Si quis sa-
lutat aliquem excommunicatum
non participando in crimine
nec post sententiam aggrava-
tam nec ex contemptu. sed ex
quadam perecundia vel ex ali-
(more quodam

ne videatur eum contemnere.
vel ex compassione quadā car-
nitatis. Puto q̄ non peccaret
mortaliter nec incideret in sen-
tentiam saltem maiore.

De quartam est dicendū
q̄ ista questio est dubia
ppter dictum Belisei pphete
te 7 ppter dictum xpi. Nā be-
liseus. iij. Regū. iij. c. cū mi-
sisset Azari ad suscipiendum
puerum vel filium suam in
mulieris mandauit ei dicens
Si occurrerit tibi homo non
salutes eum. 7 si te salutauerit
quispiam non respondeas si-
bi. Luce vero. x. qñ xps misit
ad predicandum discipulos
mandauit eis. Neminem per
viam salutaueritis. Elidetur
ergo q̄ ppter viā predicatio-
nis 7 ppter alia opera piete-
tis explenda saluatio est ne-
ganda. sed cū Paulus apo-
stolus vbiq̄ in suis epistolis
mandauerit fideles xpi esse sa-
lutandos dicens. Salutate vos
inuicez in osculo sancto. Ipse
etiam saluator Luc. x. postq̄
precepit discipulis ut p vias
neminem salutare deberet sta-
tim postea addidit. In quā-
cunq̄ domū intraueritis pri-
mū dicite Pax huic domui.

Et hoc est quoddam salutare
igitur 7c. Ideo sciendū est q̄
sūm Sirillum saluator non p-
hibuit simpliciter salutationē
predicatoribus. sed voluit q̄
tempus predicationi compe-
tens non expenderent frustra
in locutionibus inutilib⁹. sūt
ipse saluator es principia mu-
tue locutionis 7 inquisitionis
de p̄peris de aduersis de fi-
liis 7 de p̄p̄uquis in quibus
occupare tempus predicationi
diuini verbi necessitatez non
posset fieri sine peccato. sicut
opus dei intrinsece propter
opus hominis non sine pec-
cato esse potest. Et maxime in
ecclesia primitiua quando p-
pter multitudinem infidelium
semper occurrebat temporis
oportunitas ad predicandū.
voluit ergo dicere. recto trami-
te incedite non alternatas be-
nedictiones benedictionibus.
quia damnum est expēdere tē-
pus predicationibus compe-
tens frustra preterq̄ in rebus
necessariis. Ambrosius vero
dicit super Luc. q̄ domin⁹ nō
p̄hibuit homines salutare q̄
ei displiceret beniuolentie of-
ficiū. Sed q̄ plus deberet
eis placere verbū predicationis

¶ humane benivolentie obsequium. Ac si diceret eis. Nō sitis solliciti in alienis verbis sed blādicias ⁊ colloquia hominum fugite. ppter gloriam diuini verbi. Sim ergo Similum neminem salutare est tempus predicationi competens colloquijs hominum non occupare. Secundum vero Ambrosium neminem salutare est blandicijs ⁊ fauoribus hominum magis quam verbis diuinis non delectari.

De quinta est dicendū q salutationem esse negandā alicui dupliciter potest intelligi. Primo propter odiū ⁊ rancorem augmentandum. Secundo propter odium ⁊ rancorem proditorie non occultandū. Primo modo salutatio non est neganda alicui ppter odiū vel rancorem augmentandum frequenter enim homines ad inuicem conuersantes humana fragilitate pro leui causa irascuntur. Et qz irati propter impetum passionis perdunt rationis iudicium. vt tunc nō possint preuidere quid conue-

niens sit et rationi consonum. Accipiunt subito odiū vel rancorem si statim non deponunt illum. non amplius salutando vel cum eo non amplius conuersando. volūt q illa subitanea ira crescat in odiū. Et dicente augustino. Trabem faciunt de festuca et animam faciunt homicidā quod sine peccato mortali esse nō pōt. quia sic non salutare est fraternam caritatem negare. Unde dicit apostolus. Sol nō occidat super iracundiam vestram ergo negare alicui salutationē propter odium vel rancorem augmentandum vt q quis appetat odium vel rancorem cōceptum crescere inter eum et proximum sine graui peccato ēē nō potest. Sed secūdo modo negare salutationem alicui propter odium et rancorem. non occultandum proditorie. Dicendum q minus malum est et minus peccatum illum contra quem rancorem vel odiū habet homo. non salutare. et non conuersari cum ipso. quā sub signo salutationis ⁊ sub specie amicalis conuersatio

nſe proditorie eum decipere.
oſtendens eum diligere quem
odit quia peccatum prodito-
rie eſt ſpeciale peccatum vñ cir-
ca inſtentia multuz aggrauā
peccatum vñ de aggrauatū eſt
multum peccatum inde q̄ ſub
ſigno ſalutationis ⁊ oſculi q̄
ſunt ſigna beniuolentie chri-
ſtum tradidit. Dixit enim ori-
geni ſuper illo verbo mathei.
xxvi. aue rabi et oſculatus eſt
eum. q̄ omnes proditores ve-
ritatis ⁊ amare veritatem ſin-
gentes oſculi ⁊ ſalutatiois ſig-
no vtuntur. Et ambroſius ait
ſuper lucā q̄ amoris pignore
polumus inſingere ⁊ ſalutati-
onis vel oſculi tanq̄ pacis in-
ſtrumento mortē interrogare maxi-
mum peccatorum eſt prodito-
res nāq̄ nō vitant. S; mani-
feſte inimici vitari poſſunt.

Maria.

Oſito verbo ſaluta-
tionis in pre iſta euā-
gelista ponit verbus
perſone ſalutate nominatiois
dicens q̄ ſcilicet perſona iſta

vocata eſt maria quod nomē
interpretat ſtella maris vt ſu-
pra dictum eſt. Et conuenit il-
lud nomen per quod factum ē
opus noſtre redemptionis fir-
mamenti inſtitutioni. Et fun-
dationi quod fuit opus crea-
tionis factum ſecunda die vt
de tali firmamento intelliga-
tur quod ſcribitur gen̄ primo.
ſſiat firmamentum in medio
aquaruz ⁊ diuidat aquas ab
aquis. Ita q̄ maria dicat fun-
damentum fidei fundacione
Dicatur poſitum in medio aq̄-
rum virtuosa operatione. Et
dicatur diuidere aquas ab a-
quis bonorum a malis ſepa-
ratione. ſſuit nāq̄ maria fū-
damentum fidei fūdacione qz
generacione ſanctorū ante ad-
uentum chriſti preterijt. Et ge-
neratio ſanctorū poſt eius ad-
uentum aduenit. Non ſtando
firmi in fide. Sed beata vir-
go Maria tanquam firma-
mentum firmus et inextinguibilis
ſtuit. Unde ipſa vere fuit illud
firmamentum quod firmave-
runt manus dei qui regnat in
eternum et vltra vt dicitur exo-
di quindeſimo.

ffuit autem firmamentū istud
positum in medio aquarū vir-
tuosa operatione. Nam stare
in medio aquarū ⁊ in medio
diuersorum populorum quia
aque multe populi multi. ut
scriptura testatur non dedinā-
do a dextris vlt a sinistris. sine
operatione virtuosa esse non
potest. Maria autem semper
in medio aquarū stetit iudeorū
prauē ⁊ puerse nationis. ⁊ tñ
semper stetit recta ad modum
quadrati lucēs inter eos sicut
vera maris stella. fuit enī sim-
plex sine querela ⁊ sine repre-
hensione in medio prauē ⁊ p-
uerse nationis. inter quos re-
fulsit sicut luminare in mūdo
ut dicit Apo. de ipsa Philip.
ij. Sed diuisit aquas ab aq̃s
bonorū malis sequestratiōe
Ante enim beatam virginem
cōmixte erāt aque superiores
cum inferioribus ⁊ boni cum
malis cum nullus posset bo-
nus apparere tyrannice pote-
stati subiectus. Sed Maria
fuit mediatrix ⁊ sequestratrix
inter ipsas quando deposuit
potentes de sede sua ⁊ exalta-
uit humiles. sicut cecinit i suo
canto. Et quia superi⁹ que-
situm fuerat de isto noīe Ma-

ria quantum ad eius interpre-
tationem. Nūc queratur de ta-
li nomine Maria quantum ad
litteras quibus predictus no-
men integratur. Nam constat
hoc nomen ⁊ integratur q̃ncp
litteris. scilicet. m. a. r. i. a. q̃ncp
ergo dubitatiōes fieri possūt

Prima vtrū Maria fue-
rit singulariter mater sancto-
rum omnium.

Secunda vtrum fuerit sin-
gulariter mater omnium peccatorū.

Tertia vtrum fuerit singu-
lariter regula omnium virtutū

Quarta vtrū fuerit singu-
lariter interfectrix omnium vi-
tiorum.

Quinta vtrum fuerit sin-
gulariter amantia spiritus s̃c-
ti donorū omnium.

De primam ergo est dicē-
dum q̃ beata virgo fuit
mater omnium s̃ctorum qua-
tuor modis. Primo quia om-
nibus sanctitatem fundauit.
Secundo quia omnibus san-
ctitatem generauit. Tercio q̃
omnibus sanctitatem manife-
stauit. Quarto quia omnib⁹
sanctitatem impetrauit. Nam
super illo verbo psal. Mater
syon dicet homo ⁊ homo na-
tus est in ea ⁊ ille fundauit eā

altissimus. dicit Augustinus
in libro de symbolo. qd qd do/
mū dei decebat sanctitudo in
longitudine dierū ideo prius
dei filius matrem suam virgi/
nem voluit sanctitate fundare
q̄ in ea corporaliter habitare.
et q̄ sanctitatē tanq̄ fundamē/
tum omnibus sanctis voluit
ordinare. quia interpretat ple/
nitudo gratie. Nullius enim
sanctitatem prius sancta ma/
ter ecclesia colit vel celebrat q̄
beate virginis. Ita q̄ celebra/
tio sanctitatis beate marie fū/
damentum primordiale est ce/
lebratiōis sanctitatis omniū
sanctorum. Verum nanq̄ est
q̄ in veteri testamento multi
fuerunt viri sancti patriarche
et p̄phete. sed quia illi nō fue/
rūt tempore plenitudinis gra/
tie. ideo sanctitatem illorū san/
cta mater ecclesia non solenni/
sat. Sed sicut tempus pleni/
tudinis incipit in beata
virgine. quia prius erat fun/
data domus q̄ dei filius ipsā
inhabitaret. Ideo sanctitas
beate virginis fundamentū
est sanctitatis omniū sancto/
rum qui tēpore plenitudinis
gratie solennisant p̄ ecclesiam
Secundo p̄pter suam na/
t

tivitatem et p̄ sanctitatē eius
natiuitatis beata virgo omni/
bus sanctis sanctitatem fun/
dauit. In eius vero annūcia/
tione omnibus sanctis sancti/
tatem generauit. Quia tunc
fm Augusti. in libro de sym/
bolo quando angelus ipsam
salutauit spiritus sanctus ipsā
fecundauit et virum sine viro
in ipsa formauit et dñm susce/
pit vt esset in ea sanctus sancto/
rum qui fecerat eam. Scribit
eniz Daniel. ix. qd cum Daniel
esset in captiuitate regis Ba/
bylonie cum alijs iudeis de
quorum populo xps erat na/
sciturus. et continue orationi/
bus et ieiunijs postularet a deo
vt liberaret eos de illa capti/
uitate peccata quibus illā pe/
niam meruerant remittendo et
saluatorem xpm ipsum eis p̄/
missum mittendo. Responsū
est per angelum sic dicentem:
ei. Quia vir desideriorum es
ideo ego veni vt indicare tibi
que ventura sunt et intelligas
visionem. Scias ergo qd. lxx.
hebdomade abrenate sunt su/
per populum tuum et sup̄ vr/
bem sanctam Hierusalem vt
consumetur preuaricatio et fi/
nem accipiat peccatum vestrū

et iniquitas et implebitur visio
et prophetia et ungetur sanctus
sanctorum. id est nascetur ipse
qui in sua conceptione unctus
fuit oleo sanctitatis et leticie per
omnibus suis consortibus. si
ergo sanctus sanctorum fuit
ipse quem beata virgo gene-
ravit. unde dictum est quod ipsa
fuit mater omnium sanctorum
omnibus sanctitate ipsam ge-
nerando.

Tertio sanctitatem beata
virgo omnibus sanctis mani-
festavit et presentavit. et hoc in
sua purificatione. quia tunc om-
nes sanctitatem sanctos san-
ctificantem mundo manifesta-
vit. Unde sanctus Simeon
accepit eum et dixit. Nunc di-
mittis servum tuum in pace.
Quia oculi mei viderunt sa-
lutare tuum. tale inquit salutare
quod est Lumen ad revelatio-
nem gentium et gloriam ple-
bis tue israel.

Quarto omnibus sanctis
tatem impetravit et hoc in sua
assumptione. Unde dicit Gre-
gorius in collecta. Interueni
at pro nobis quesumus domine
dei genitricis oratio quam id-
circo de presenti seculo transu-
listi ut ipsam pro nobis inter

cedere sentiamus. Sunt enim
quatuor que faciunt homines
sanctos.

Primum est dilectio pro-
ximorum. quia qui proximos
diligit legem implevit.

Secundum est timor trans-
gressionis divinarum manda-
torum. quia si volumus ad vi-
tam ingredi oportet servare man-
data.

Tertium est cognitio man-
datorum credendorum. quia
sine fide impossibile est deo
placere.

Quartum est expectatio pre-
miorum ut firmiter aliquis spe-
ctet se presentaturum ante tri-
bunal christi et recepturum pre-
mium aut penas sicut meruit.
Omnium autem istorum ma-
ter est beata virgo. Unde ipsa
dicit Eccle. xliij. Ego mater
pulchre dilectionis. scilicet pro-
ximorum. et timoris. transgre-
ssionis mandatorum. et agni-
tionis credendorum. et sancte
spei expectationis premiorum.
Propter quod omnibus sanctis potest
illa condonare et impetrare. ideo
beata virgo mater est omnium san-
ctorum. quia omnibus sanctis
sanctitates fundavit in sua na-

eluitate et in utero matris eius
sanctificatione omnibus san-
ctis sanctitatem generavit. in
sua annunciatione omnibus
sanctis sanctitatem manifesta-
vit in eius purificatione. et om-
nibus sanctis sanctitatem im-
petavit in sua assumptione.
ut sibi ab omnibus sanctis in-
telligatur esse dictum quod sen-
bitur Iudub. viij. Nunc ergo
ora pro nobis. quantum ad
eius orationis suffragium. quoniam
tu mulier sancta es. quantum
ad eius potestatis et sanctita-
tis patrocinium.

De secundaz est dicendum
quod secundum Iulianum. volens ad-
vocare pro alijs quinque condi-
tiones debet habere. Primo
iudicis confidentiam. Unde
prima cautela quam ponit phi-
lozophus in iherosolymis est quod
homo faciat sibi iudicem fauo-
rabilem et benivolum.

Secundo pietatis clemen-
tiam. Nam per spiritum san-
ctum dicitur iudici de advoca-
to in advocando. Esto pupil-
lis misericors ut pater. et pro
viro mater illorum et velut fi-
lius altissimi vocaberis.

Tertio rei indigentiam quod

advocatus necessarius est in po-
tentibus et oppressis et mole-
stis a fortioribus eis.

Quarto importunam per-
severantiam. Nam perseveran-
tia est multum necessaria in pe-
tendo potissime que non du-
bitatur de benignitate iudicis.
Unde dicit Crisostomus. quod peni-
tentis negligentia reprehendi-
tur ubi de dantis misericor-
dia non dubitatur.

Quinto aliorum reveren-
tiam. cum enim aliquis advo-
catus habetur in reverentia et
timore ab alijs non accipiunt
illi causam et questionem con-
tra ipsum. sed potius ipsum in
causa illa iuvant. Ista autem
quinque per ordinem habet vir-
go gloriosa ex quibus merito
dicitur. Advocata peccatorum.

Primo enim habet iudicis
confidentiam. Nam filius eius
est iudex vivorum et mortuorum.
Unde Augustinus. Confiden-
tiam tantam habet virgo de
omni re quam habet ut etiam si ne-
gare videatur non dubitet ex-
audire. unde ait Augu. super
Iobannem quod quando virgo
dixit christo. vinum non habet. et ipse
respondit. quod mihi et tibi est mulier.
nondum venit hora mea.

Non propter hoc dubitauit ex
audiri. sed ait ministris. quod
cumque dixerit vobis facite. Ac
si diceret ut ait Augusti. Licet
negare videatur quod petro fi
naliter tamen non patietur fi
lius coram tot astantibus me
confundi ut in mea petiōe eru
bescantiam habeam. firmiter
namque credendum est quod de omni
eo quod petit mater filio. hic
sibi respondet quod salomon
respondit matri. iij. Regum. ij
Pere a me mater quod vis.
neque enim fas est ut auertas
faciem tuam a me

Secundo habet pietatis de
mentiam et hoc ex natura. quia
mulier naturaliter est clemen
tior viro et magis pius cor et
magis compassiuus habet mu
lier quam vir. Et ex gratia. quia si
ent omni gratia sic omni pie
tate et clementia plena fuit. et
ex doctrina quia memor do
ctrine filij semper est quam di
cit. Mat. xi. misericordiam vo
lo et non sacrificium. unde qui
libet experitur quod in omni tri
bulatione positus magis in
clinat auxilium matris quam ipsius
filij vel alterius filij implorare
dicendo. sancta Maria adiu
ua me. Ac si innatum esset cui

libet ad illam dominam recur
rere cui proprium est misereri.
et de afflictis et tribulatis con
passiones habere.

Tertio habet rei indigen
tiam. Quia signanter ipsa ad
uocata extitit pro peccatoribus
oppressis a dyabolo. Semp
tam ut dicit Bernardus apud
suum filium inducit illud ver
bum euangelicum. Ademor
esto fili verbi tui seruo tuo in
quo peccatoribus spem dedi
sti. Non est opus valentibus
medicus sed male habentibus
Et non veni vocare iustos sed
peccatores ad penitentiam.

Quarto habet importu
nam perseverantiam. Interfuit
enim ipsa ut dicit Augustinus
illi sententie et parabole quam
filius suus Luc. xviij. inducit
Oportet semper orare et nunquam
deficere. et postea addidit. Ju
dex quidam erat in quadam ci
uitate qui nec deum timebat
nec homines reuerbatur et ac
cessit ad eum quedam vidua
petens ab eo ut vindicaret eam
de aduersario suo qui ipsam
oppimebat et nolens ipsam
audire per multum tempus fi
naliter ait. Et si deum non ti
meo nec hominem reuerbor tamen

quia importuna est mihi vin
dicabo ipsam. vñ firmiter est
credendus qd nunq̄ cessat bea
ta virgo pro peccatoribus ad
uocare.

Quinto habet omniū san
ctorum reuerentiam. Omnes
enim sanctos ipsa in auxiliū
peccatorū introducit ad filiū
vñ multiplicatis intercessorib?
largiatur. Ita qd ipsa petente
omnes petunt cū ipsa. ⁊ alijs
petentibus pro eorum deno
tis sine patrocinio matris re
gis eterni obtinere nō possūt.
Ergo virgo sanctissima est ad
uocata omnium peccatorum.
ppter iudicis confidentiam.
ppter sue pietatis clementiā.
⁊ ppter peccatorum indigen
tiam. ppter importunam per
seuerantiam. ⁊ ppter aliorū
scōꝝ reuerentiā. vñ mento oēs
peccatores sibi dicāt quod di
cit adonias qui interpretatur
seruus merens matri Salo
monis. iij. Regū. ij. Loquere
p nobis regi quia in te est pie
tatis ⁊ misericordiē clementia
nec enim tibi negare quicq̄ po
terit. quia apud te est regis fa
miliaritas ⁊ confidentia.

De tertiam est dicendum
qd Ambrosius banc que

stiones determinat in libro de
virginibus. Dicens qd beata
virgo potest considerari fm qua
tuor temporis differentias.

Primo quando fuit tem
plo domini p̄ eius parētes
dedicata vsq̄ ad angelicā nū
tiationem.

Secūdo quando fuit Jo
seph suo sponso sociata vsq̄
ad xpi incarnationem

Tertio quando fuit cū suo
nato filio conuersata vsq̄ ad
eius passionem.

Quarto quando collegio
apostolorū fuit ⁊ specialiter
cure beati Johānis recōmen
data vsq̄ ad eius assumptio
nem. In quolibet autem isto
rum tempōꝝ beata virgo fuit
regula virtutum ⁊ morū. sin
gulariter tamen tempore quo
fuit tēplo dedicata floruit vir
tute puritatis ⁊ honestatis in
tantum vt totum illud temp?
occuparet in diuinorum con
templatione ⁊ oratione in li
bro legis ⁊ pphetarum lectio
ne ⁊ angelorum collocaione
ita vt talibus comitibus om
nino esset ab omnibus mun
dialibus seperata ⁊ tota cele
stis facta. Nec mirum. qd quā
to plus aliquis coniungitur

spiritualibus et celestibus tan-
to plus carnalibus separatur
et terrestribus. eo quod secundum Augusti-
num de trinitate. Cum aliqui eter-
num quantum possumus me-
te capimus. iam non sumus in
hoc mundo. beata autem vir-
go coniungenda erat celesti re-
gi et efficienda eius corporalis
mater. unde mente et corpore
erat isto tempore ab omnibus
carnalibus et corporalibus se-
paranda. et tanta puritate et bo-
nestate replenda. qua sub deo
maior non posset intelligi. In
tempore vero quo fuit suo spon-
so sociata specialiter virgo flo-
ruit virtute humilitatis. Et
hoc singulariter appuit in eius
responsione. quando vocata
fuit in reginam et in matrem re-
gis celi et terre. se ancillam no-
minavit dicens. Ecce ancilla
domini. Super quo verbo di-
cit Hieronymus. quod virgo pri-
us fuit repleta doctrina filii quam
ipsum filium generavit. Do-
ctrina namque ipsi fuit. Discite a
me quia mitis sum et humilis
corde. Non enim beata virgo
didicit a filio mortuos susci-
tare. super aquas siccis pedi-
bus ambulare. aquam in vi-

num transmutare. sed didicit
hoc. mitis sum et humilis cor-
de.

Secundo apparuit in sue
cognate Elisabeth obsequio
sa administratione. quia tribus
mensibus postquam fuit ab ange-
lo nuntiata et mater domini fa-
cta stetit in obsequio Elisabeth
cuius humilitatem Elisabeth
admirans ait. unde hoc mihi
ut mater domini mei veniat
ad me.

Tempore vero quo fuit cum
suo genito filio conuersata sin-
gulariter floruit virtute fidei
firmitatis. quia omnia mira-
cula omnia dicta omnia facta
filii sui semper conferebat et di-
sputabat in corde suo Super
quo verbo dicit Ambrosius
quod licet virgo esset mater domi-
ni. tamen precepta dicta et fa-
cta eius in carne assumpta de
ipsa scire cupiebat et volebat
discere. Non quod in illis dubita-
ret. Sed ut magistra effecta
alios informaret.

Sed tempore quo fuit col-
legio apostolorum et cure bea-

ni Iohannis recōmendata sin-
gulariter resplēdit virtute ar-
dentis caritatis. Quia sicut
Ambrosium toto illo tempo-
re tantum diuinus amor et
desideriū perueniendi ad suū
filium ipsam attenderat ut si
cursum in ignem missum
non est aliud quā ignis. sic vir-
go ardore sui filij dilectionis
accensa non erat aliud quā ar-
dor. Ergo beata virgo cum
fuit templo dedicata regula
fuit virtutis puritatis et bone-
statis

Cum fuit sponso suo socia-
ta regula fuit virtutis et humi-
litanis.

Cum fuit cum eius filio cō-
uersata. regula fuit virtutis fi-
dei firmitatis.

Et cum fuit apostolorum
collegio commendata regula
fuit virtutis et caritatis.

Et sic regula fuit omnium
virtutum et morum et quelibet
istarum virtutum est omnis vir-

tus. Nam puritas et honestas
est omnis virtus effectiue. om-
nem enim virtutem efficit me-
tis puritas. Humilitas vero
est omnis virtus cōseruatiue
quia humilitas omnem virtu-
tem cōseruat. Fides autem
est omnis virtus fundatiue.
quia est omnium virtutum fun-
damentum. Unde dicit Am-
brosius libro supra dicto. quod
sic beata virgo implebat om-
nium virtutum officia ut nūquā
discederet quā deceret ut merito
de laude virtutum eius dica-
tur in persona eius quod scri-
bitur Iudith. x. Nō est talis
mulier super terrā in aspectu pu-
ritatis et honestatis. in pulcri-
tudine. mansuetudine. man-
sue humilitatis. et in sensu
verborum doctrine firmitatis
et caritatis.

De quartam est dicen-
dum quod Bernardus
super illud Diffus est ista
dubitationem soluit dicens.
quod quia dyabolus per mulie-
rem humanam naturam peri-
didit congruū erat quod dei fili-

per mulierem humanam nat-
uram saluaret. Deuicit autem
et prostravit dyabolus totam hu-
manam naturam mediante mu-
liere specialiter propter ma-
iorem ad que omnia alia redun-
cuntur. Primo per carnis con-
cupiscentiam quando ait. cur
precepit vobis deus ne come-
deritis de omni ligno paradisi.
Comedere autem ineffrenare
de omni cibo pertinet ad con-
cupiscentiam gustus. sicut lu-
lunari cum omni femina per-
tinet ad concupiscentiam ta-
ctus. Secundo per cupidita-
tis auariciam. quando dixit.
Sciatis bonum et malum. Nam
auaricia secundum Augustinum non so-
lum est inordinatus appetitus
pecunie. verum etiam inordi-
natus appetitus cuiuslibet rei
Tertio per elationis superbiam
quando dicit. Eritis sicut dei
velle autem sicut deus omne
planum est quod pertinet ad sup-
biam. Ergo dei filius media-
te virgine gloriosa totam hu-
manam naturam saluauit et
recuperauit ac ipsum dyabo-
lum caput omnium viciorum
debellauit. propter tria arma
istis opposita. Quia carnalem
concupiscentiam a dyabolo in-

stigmatam vicit per Mariam per-
petuam virginitatem. Quis
cupiditatis auariciam vicit per
marie fructum fecunditatem per que
totus mundus dicatus est et di-
uicijs repletus. Sed ipsius elationis
superbiam per Mariam
singularem humilitatem vicit
Et hoc est quod dicitur Gen-
esis in. cum enim dixisset deus ser-
penti vel dyabolo in forma ser-
pentis apparentis. quia fecisti
hoc. scilicet quia decepisti mulie-
rem maledictus eris inter om-
nia animalia et bestias terre. et
postea subdit. inimicium ponam
inter te et mulierem et in-
ter semen tuum et semen illius
et ipsa conteret caput tuum. Pla-
num est autem quod talem victo-
riam non fecit de dyabolo vel
de serpente prius mulier Eva quod
esset inimicia inter eam et ser-
pentem. et quod ipsa caputeret in-
terisset. ymmo cum serpente ami-
ciciam copulauit suggestioni
eius ex toto obediendo. Et ca-
put eius seruauit precepta dei
propter eum transgrediendo.
Nec aliqua alia mulier hanc vi-
ctoriam fecit de serpente vel dyabo-
lo quod inimiciam cum ipso
haberet et caput eius contereret.
Soli ergo Mariam serua-

batu**r** hec victoria fide**a** quia
ipsa sola semen eius xps cum
dyabolo habuit inimicitiam
et cum semine eius omnia vicia
eius instigata per ipsum non
incurrendo eo qd tam in matre
q in semine eius xps princeps
huius mundi no habuit qcq
et caput eius venenatu ad mi/
bilu**r** redigendo. Interfecit
ergo fuit beata virgo omniu
vicio**r**um. quia carnales con/
cupiscentias a dyabolo insti/
gatas interfecit per suam per/
pennam virgin**it**atem ipsius
mudi cupiditates et auaricias
interfecit per sui fructus fecun/
ditatem. Satis enim est aua/
rus cui fructus M**a**rie virgi/
nis non sufficit. Sed dyabol**i**
elationes superbias et iacta/
ntias interfecit per suam singu/
larem humilitatem. ut de vi/
ctoria beate M**a**rie p**r**ea dya/
bolu**m** et vicia instigata ab ipso
intelligatur quod scribitur in
p**s**ona eius Iudith. xiiij. vna
mulier hebre**a** fecit confusio/
nem in domo regis nabucho/
donosor. quia caput holofer/
nis non est in ipso. ut dicatur
virgo beata mulier hebre**a** ei
victoriosam impugnationem
Interpretatur eni**z** hebre**a** vi

ctoria vel vincens dicatur fe/
cisse confusione**m** in domo na/
buchodonosor per vicio**r**um
interfectionem. Interpretatur
enim Nabuchodonosor an/
gustia vel angustiatu**s**. et mul/
tum angustiatu**r**. quia inuolu/
tus est peccatis. Sed dicatur
abscidisse caput Holofernis
et dyaboli per ipsius dyaboli
effugationem. per ipsam eni**z**
princeps huius mundi eiecto
est foras.

De quintam est dicendu**m**
q**d** Augustinus in quo/
da sermone de natiuitate bea/
te virginis determinat hanc
questionem pertractans eni**z**
illud verbu**m** Prover. ix. Sa/
pientia edificauit domu**m** et ex/
cudit columnas septem. dicit
q**d** domus virginalis thalami
per diuinam sapientiam edifi/
cata septem columnis fulcra ex/
tuit. quia venerabilis mater
domini septem spiritus sancti
donis dotata fuit. Ad cui**us** in/
tellectum est sciendum q**d** bea/
ta virgo perfecta fuit in vita
actiua et contemplatiua. Quia
in eius assumptione legitur il/
lud euangelium de M**a**rtha
et M**a**ria per quas duas mu

lieres pfectio vtriusq; vite in /
telligitur. vt dicit Augu. Luc.
x. In perfectione vero vite cō
templatiue tria requiruntur si
ue sunt necessaria

Primum est diuinorū su
pra humanum modum intel
lectio. Et ad hoc requiritur do
num intellectus. quia in tam
excellenti luce mentis huma
ne acies inualida non figitur
in se per donum intellectus il
lustretur.

Secundum est diuinorū
supra humanum modum sen
tentatio vt de diuinis homo
iudicet et sententiet supra mo
dum humanum. Et ad hoc re
quiritur donum sapientie. qz
vt dicit apostolus. Sapiens
et spiritualis hō iudicat omnia
et ipse a nemine iudicatur.

Tertium est humanorum
supra modum humanū pru
dens et discreta conuersatio.
et ad hoc requiritur donū sciē
tie. quia sicut sapientia est de
diuinis. sic scientia est de hu
manis.

Ad perfectionem ergo vi
te contemplatiue tria requiri
tur. scilicet Donū intellectus
Donū sapientie. Et donum

scientie. Vita vero actiua ver
satur inter duo prospera scz et
aduersa.

Aduersorum igitur supra
modum humanum cause in
uestigatio est per donum con
siliij. Nam inuestigare ex qua
causa deus permittit aduersa
hominibus euenire ad donū
consiliij pertinet an ex peccato
rum correctione vel patientie
probatione. Sed predictoz
aduersorum supra modū hu
manum fortis tolleratio perti
net ad donum fortitudinis.
In prosperis vero dupliciter
homo supra modū humanū
potest se habere.

Primo vt omibus homo
comparat. talia prospera om
nibus propter deum cōmuni
cando. Et ad hoc requiritur do
num pietatis.

Secundo vt homo ppter
timorem dei in talibus omni
bus subiiciatur. Et ad hoc re
quiritur donum timoris.

Quatuor ergo dona requi
runtur ad perfectionē vite acti
ue. scilicet donum cōsiliij et for
titudinis. in aduersis donūq;
pietatis. et timoris in pspenis
Vere ergo beata Adana fuit

armarium et sacrum spiritus
sancti donorum. quia in vita con-
templativa supra modum hu-
manum fuit perfecta per do-
num intellectus sapientie et sci-
entie. Et in vita activa per donum
consilii et fortitudinis in ad-
versis. et per donum pietatis
et timoris in prosperis. ut si-
gnanter secundum Augustinum in per-
sona eius dicatur. Sapientia
divina edificavit sibi domum
per eius corporis miraculosa
formationem. Et erexit colu-
nas septem per mentis eius
septem donorum spiritus san-
cti habitationem.

Gratia plena

Desito verbo salutatio-
nis ac verbo persone sa-
lutaris nominationis. in parte
ista ut supra dicebat euange-
lista ponit verbum divine gra-
tie impletionis. Et correspon-
det istud verbum gratia plena
id est per quod nostra redemp-
tio facta est tertio operi crea-
tis. de quo scribitur Genes. i.
Congregentur aque in locum

unum et appareat arida. In
quibus verbis commendatur
beata virgo ex tribus.

Primo ex gratie copiosita-
te cum dicitur Congregentur
aque.

Secundo ex sue anime re-
cipientis singularis capacita-
te cum additur. in locum unum

Tertio ex sui ventris bene-
dicti fecunditate cum adiun-
gitur. Et appareat arida. Nam
per aquas copiosas divine
gratie intelligitur. iuxta illud
Iobannis. vij. Qui credit in
me sicut dicit scriptura flumi-
na de ventre eius fluent aque
vine. Et postea subdit quod hoc
dicit saluator de spiritu san-
cto quem accepturi erant cre-
dentes in eum.

In virgine autem glorio-
sa omnis gratie et omnes aque
copiose congregare sunt. quia
ut dicit Hieronymus in ser-
mone de assumptione. ceteris
per preses prestatur. Marie ve-
ro se simul infudit plenitudo
gratie. per unum autem locum
in quo tales aque congregare
sunt singularis capacitas ani-

me virginis ad gratiam reci-
piendas intelligitur. quia nul-
lus locus et nulla anima ali-
cuius creature posset esse tãte
et talis gr̃e capax sicut fuit ani-
ma virginis. d̃ quo loco dictũ
fuit *Exod. xi. xv.* Solue calcia-
mentum de pedibus tuis et nõ
appropinques huic quia loc⁹
in quo es terra sancta est. In-
tantum enim iste locus fuit sã-
ctificatus et virtutibus et gra-
tijs repletus q̃ nullus sancto-
rum nec angelorum ad ei⁹ sã-
ctitatem et bonitatẽ potest ap-
propinquare. Sed per aridã
terram fecunditas ventris ma-
rie designatur verum nãq̃ est
q̃ terra ista ante spiritus san-
cti iuxta verbum angeli super-
uentionem arida erat. quia ex
pera virilis conformis. sed rore
spiritus sancti veniente in ea
facta est illa terra. de qua dicit
pp̃b̃era. *Cleritas de terra ori-
ta est.* et terra nostra dedit fru-
ctum suum. De ista ergo ple-
nitudine gratie beate virginis
Al. hanc quinque dubitationes
esse possunt

Prima vtruz ipsa fuit ma-
gis plena gratia q̃ aliqua cre-
atura esse possit.

Secunda vtrum ipsa fue-

rit plena gratia in omnib⁹ si-
cut xp̃s.

Tertia vtruz ipsa fuerit in
gratia p̃fecta in sua natiuitate

Quarta vtruz ipsa habue-
rit omnia dona a deo gratis
data.

Quinta vtruz ipsa habue-
rit omnem gratiam gratã fa-
cientem.

De primam est dicenduz
q̃ gratia datur a deo ad
quatuor effectus principaliter

Primo ad diuine amicitie
copulationem. Nullus. nã
potest deo coniungi et copula-
ri nisi p̃ gratiã eius. *Uñ dice-
bat apo. p̃ gratiã reconciliati
sumus deo. cũ essem⁹ inimici
in sanguine filij eius*

Secundo ad peccatorum re-
missionẽ. quia cũ non sit puen-
tio lucis ad tenebras gr̃a que
est quedã lux anime tenebras
peccatorum habet tollere.

Tertio ad salutis p̃secutio-
nẽ. quia salutẽ nullus p̃t con-
sequi sine gratia. *Uñ dicebat
apo. Gratia dei saluati estis.
et hoc non ex vobis. donum
em̃ dei est.*

Quarto ad corporis illu-
strationẽ valde. n. magnus est
q̃ gr̃a illustrat et repleat aiam

Sed quod lux gratie tanta sit quod
etiam rediret in corpus et in
faciem vel in corpus hoc est ma-
ximum. Unde dicit illa sancta
Dei Mater Elidi te domine quasi
angelum domini valde admi-
rabilis facies tua plena est gra-
tiarum. Possumus ergo dice-
re quod plenitudo gratie beate vir-
ginis in istis quatuor excessit
gratiam datam et possibilem
dari cuilibet creature angelice
vel humane. Primo scilicet in
divine amicitie copulatione,
quia alij homines vel angeli
sunt deo coniuncti vel copula-
ti per gratias filialis adoptio-
nis. sed beata virgo fuit deo
coniuncta per gratiam filiationis
naturalis. quia ipsa vere
fuit mater christi naturaliter et cor-
poraliter. unde non potuisset ma-
iori gratia repleri quam repleri il-
lo qui erat creator et dator om-
nis gratie. Excessit ergo omnes
in gratie coniunctione et copu-
latione ad deum. Secundo ex-
cessit omnes in gratia pecca-
torum remissionis quia pecca-
tum originale hoc contemnit
statim et fuit ab illo purgata
per sanctificationem in utero
peccatum vero actuale vel per-
sonale nunquam contrahit neque vel

nisale neque mortale contrahere
reponit. sed alij sancti aliqui
venialiter. Tertio excessit om-
nes alios in gratia salutatio-
nis. quia potest gratia alicui
sancti impetrare vel operari sa-
lutem aliquorum vel alicui
et prebere remedium in tali pi-
culo vel in illo. Sed beata
virgo salutem omnium ho-
minum de mundo et omnium
angelorum operata est christi ge-
nerando. et potest remedium co-
ferre in omni piculo et in omni
angustia. Unde dicitur in per-
sona eius Cantico. xx. ille
dypet. id est mille remedia con-
tra pericula occurrentia pen-
dent ex ea et omnis armatura
fortium. Quarto excessit om-
nes in gratia corporis illustra-
tionis. quia gratia anime re-
bundabat in corpus interius
et exterius. Interius quidem
venere eius secundando. Tunc
dicit; Hugo de sancto victore
quod quia in corde virginis ma-
rie ardor gratie spiritus sancti
ardebat singulariter. Ideo in
corpore eius mirabilia facie-
bat instantum ut de ea nasce-
retur et deus et homo. Etenim
vero faciem eius et omnia mem-
bra eius radiando et illustran-

cum non non contrahit neque vel
peccatum neque per personam
peccatum neque per personam
peccatum neque per personam

do intantum vt Dionysius dicit in quadam epistola missa beato Iohanni custodi virginis a quo cum penuisset mariam matrem domini sibi ostendi et obtinuisset quod petebat visa ea ait Si diuinis litteris eruditus non essem et fide illuminatus oculos non haberes aliud lumen non esse credere. propter irradiationem et splendorem eius. Ratione autem dicit Hilarius super Matheum quod Ioseph sponsus virginis non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum. plena ergo fuit beata virgo gratia diuine copulationis gratia peccatorum expurgationis. gratia omnium saluationis. et gratia corporis illustrationis. vt ipsa sola signanter possit dicere quantum ad ista quatuor quod scribitur eccle. xxiij. In me omnis gratia et omnis spes vite et virtutis.

De secundaz est dicendum quod de capite nostro christo legimus quod fuit plenus gratia. Ioh. i. vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre plenum gratie et veritatis. De beato Stephano legimus Act. vi. quod erat

plenus gratie et fortitudine. et de omnibus apostolis scribitur Act. ij. quod repleti sunt omnes spiritu sancto. Qualiter ergo beata Maria fuit plena gratia differenter ab ipsis. Est sciendum quod christus fuit caput hominum et angelorum. Iuxta illud apostoli. Ipsum quidem debuit caput super omnem ecclesiam que est corpus eius. A capite autem debet derivari in membra sensus cognitionis et virtutis. et ideo in christo fuit plenitudo gratie tanquam in capite. quia gratia et veritas per ipsum christum facta est Iohannis. i. Et tanquam in creatore et datore gratie quia de plenitudine gratie eius omnes accepimus gratiam pro gratia. vt dicitur ibi. fuit enim christus iesus donator dator et creator gratie. Effectiue quidem et principaliter per beatitatem. Et instrumentaliter et merito per humanitates. quia humanitas secundum Damasc. erat instrumentum diuinitatis mediante quo erant homines supra homines operabatur. In beata autem virgine fuit plenitudo gratie. quia auctorem gratie generauit et portauit. Unde fuit plena gratia sicut

mater plenitudinis gratie.

Sed Stephanus et apostoli soli fuerunt pleni gratia sicut portitores et dispensatores gratie. Unde dicit Apostolus. i. Cor. iij. Sic vos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores ministeriorum dei. Dicamus ergo quod Christus fuit plenus gratia. quia ipsam plenitudinem gratie potuit creare et donare omnibus. Beata autem virgo fuit plena gratia quia plenitudinem gratie potuit generare. Sed Stephanus fuit plenus gratia. quia gratias Christi potuit dispensare predicare et defensare. Et sic aliter plenitudo gratie fuit in uno quam in alio.

De tertiam est dicendum quod in rebus naturalibus inuenitur quadruplex perfectio.

Prima dispositionis.

Secunda forme introductionis.

Tertia operationis

Quarta finis adoptionis
Et si ex aqua debet fieri ignis

Primo videmus quod est ibi idonea dispositio que est aque calefactio.

Secundo est ibi forme ignis introductio

Tercio est ibi ignis operatio puta sursum ascensio.

Quarto est ibi fumis consecutio. ut ignis in proprio loco quietatio.

In beata ergo virgine successive quadruplex perfectio fuit. Prima fuit dispositionis. Et hanc recepit in sua natiuitate et in eius utero sanctificatione. Tunc enim fuit a peccato originali mundata et sic sanctificata quo ad recipiendum dei filium facta fuit disposita et preparata ad recipiendum. Secunda fuit forme introductionis et hanc recepit in eius annunciatione. Tunc enim in suo utero recepit filium dei. quem recipiendo ab omni fomitis indinatione fuit totaliter eius natura separata et in bono confirmata. Tertia fuit operis manifestationis. Et hanc ostendit in eius purificatione. tunc enim corpus et fructum suum templo presentando omnibus manifestauit.

Ostendit tunc enim se esse matrem xpi. quia hoc officium erat matris secundum legis preceptum filium cum oblationibus templo presentare

Quarta fuit finis consecrationis per eterne fructificationis et ab omni miseria liberationis. Et recipit in sua assumptione quam exaltata est super choros angelorum ad celestia regna. secundum ergo quod sancta mater ecclesia colit de virgine quatuor festa sic in ea fuit quadruplex perfectio gratie singularis. quia festum alicuius sancti non colitur diversis vicibus nisi propter universitatem singularis gratie. Quia perfectio gratie dispositionis fuit in beata virgine in eius natiuitate et in eius vtero sanctificatione tunc enim fuit sufficiens disposita et preparata. Perfectio vero gratie forme introductionis fuit in ea in eius annunciatione. tunc enim dei filio fuit ingrauidata et fecundata. Perfectio autem fructus manifestationis fuit in ipsa in eius purificatione. tunc enim quod fuerit mater xpi omnibus fuit declarata. Sed perfectio finis adoptionis et eterne quietationis fuit in ea in eius

assumptione. tunc enim super omnes celos est exaltata et ab omni miseria liberata. Et de istis quatuor perfectionibus gratie intelligat quod scribit Isai. lviij. Implebo splendorem animam tuam in tua sanctificatione per idoneam dispositionem. et eris quasi ortus irriguus in tua annunciatione. per dei filium in tuo vtero receptionem. sustollam te super latitudinem terre in tua purificatione per tui partus in templo presentationem. et habebis hereditatem iacob patris tui. in tua assumptione per eterne fructificationis quietationem.

De quartam est dicendum quod inter dona gratie gratia date et gratum faciens triplex est differentia.

Prima quia dona gratie gratis date sunt communia bonis et malis. Multi namque dicunt xpo in die iudicii. Domine in nomine tuo prophetauimus. demonia eiecimus. mirabilia multa fecimus quibus tu respondebis. Nescio vos. Sed dona gratum facientia solum dantur bonis. Caritas enim et gratia non dantur nisi diligentibus deum. Secunda est quia dona gratie

gratis date bantur non solum
pro utilitate illius cui dantur
sed etiam pro utilitate aliorum
Dona vero gratie gratum fa-
cientis principaliter dantur p
illius utilitate cui dantur.

Tertia est quia dona gra-
tie gratis date possunt dari ali-
cui sine operatione et usu eorum
quia forte ille cui dantur non
est in statu vel ut possit vel ut
debeat talia dona ad utilita-
tem aliorum exequi. Sed do-
na gratie gratum facientis sp
dantur cum usu et operatione
eorum vel ipsorum. Cum ergo
queritur an beata virgo habue-
rit omnia dona gratie gratis
date. dicendum est quod omnia pre-
dicta dona habuit. Sed dis-
ferenter ab apostolis et ab alijs
quibus data sunt talia dona.
Nam donum sapientie et scie-
tie perfecte habuit. Et dona
et operationes donorum per
modum cuiusdam familiaris
exhortationis. sed non p mo-
dum publice predicationis si-
cut apostoli. quia sicut publi-
ce docere repugnat seculi femi-
nino. donum vero loquendi di-
versas linguas credendum est
etiam quod non habuit et usum et
donum. quia hoc non repugnat

conditioni persone eius. Si-
militer donum prophetie habuit
et usum sicut patet in cantico
illo. Magnificat anima mea
dominum. Sed donum facien-
di miracula vel in curatione in-
firmorum vel in expulsionem de-
moniorum in vita eius con-
gruum non erat ipsam habere.
maxime quod in doctrina christi
confirmata et manifestata non
fuit. quia illis solum talia do-
na miracula faciendi data sunt
per quos erat doctrina repa-
nda confirmanda et predican-
da. Unde neque Iohannes ba-
ptista legitur fecisse miracula
ne alibi homines ponerent fi-
dem quam in christi doctrina. Post
mortem tamen gratia hec fa-
ciendi miracula magis in vir-
gine viguit quam in aliquo san-
ctorum vel sanctorum.

Quintam est dicendum
quod gratia gratum faciens
est illa que habentem deo fa-
cit gratum et carum. et que di-
vidit habentem a filiis perdi-
tionis eterne. et numerat ipsum
cum filiis regis eterne. Et hoc
proprie ipsa caritas. Unde ait
Augustinus. xv. de trini. quod nul-
lum donum gratie est excellen-
tius caritate. quia ipsa sola di-

uidit inter filios regis eterni et
filios eterne perditionis. Sunt
autem tria que precipue reddunt
deco hominem carum et gratum

Primum est vitatio pecca-
torum.

Secundum est operatio bo-
norum.

Tertium est sedatio et inque-
ratio cogitationum.

Deus autem separat se a co-
gitationibus que sunt sine in-
tellectu. Ista autem tria tangit
propheta quando ait. Declina
a malo. quantum ad pecca-
torum vitacionem. et fac bonum
quantum ad bonorum opera-
tionem. Inquire pacem et per-
sequere eam. quantum ad co-
gitationum sedationem. Et quia
ista quatuor faciant homines
deo carum et gratum et iustum
pater per illud quod sequitur
Quia oculi domini super ius-
tos et aures eius in preces eorum.

Hec autem tria singulariter
fuerunt in virgine Maria ma-
gis quam in aliquo sanctorum.

Primo vitatio omnium pec-
catorum. quia nullum peccatum
iurrit nec veniale nec mor-
tale. quod de nullo sanctorum

dicti potest. et hoc multum con-
grue propter eius puritatem.
quia ipsa electa fuit ut esset ma-
ter sapientie increate. De qua
scriptum est quod non intrat in ma-
liuolam animam nec habitat
in corpore subdito peccatis.

Secundo propter filij di-
gnitatem. Nam sicut bonorum
et gloria filiorum super paren-
tes eorum ut dicitur Prover-
bium viij. Sic vituperium oppro-
brium et verecundia filiorum est
indignitas parentum. Et bacu-
la ergo et ignorantia matris do-
mini redundasset in filium.

Tertio propter finis incarna-
tionis dei congruitatem. Nam
dei filius carnem assumebat de
virgine ut peccata tolleretur. iux-
ta illud Jo. i. Ecce agnus dei
ecce qui tollit peccata mundi.
Et si carnem mundam et immo-
centem de virgine non accepisset
non fuisset agnus et peccata
ipse non tulisset. Secundo
in virgine fuit operatio omnium
bonorum. Nam gratia data est
a deo cuilibet sancto ad ope-
randum aliquod bonum et aliquod genus
virtutis. Non tamen vniuersa-
liter quam operetur omne bonum
et quod fulgeat omni virtute. Et

de sancto confessoro dicimus.
Non est inuentus similis illi
qui. quod subintelligit in ali
quo dono singularis gratie.
Sed enim beatum Augustinum
nullum hominem videmus sic
priuatam virtute et gratia que
in aliquo gratie dono non de
beamus ipsum arbitari no
bis superiorem. Sed gratia
data beate virgini fuit opera
tua omnis boni et omnis vir
tutis. Unde ipsa datur in exē
plum omnium virtutum et om
nium bonorum. Alii vero san
cti in exemplis istius virtutis
vel illius. ut Job in exemplū
patientie. et Tobias in exē
plum misericordie. Iudith in
exemplū castitatis. Vester ve
ro in exemplum humilitatis.
et sic de alijs. propter quod ipsa
comparatur soli et lune. alij ve
ro sancti stellis que a sole et lu
na recipiunt lumē.
Tertio fuit in virgine sedatio
et quietatio omnium fluctuatio
num et cogitationum. Si em
Sed Augustinum ille sanctus
Symeon dicit se fuisse dimis
sum in pace. solum quia oculi
eius viderant salutare dei. quod
dicimus virginem sanctā non

fuisse in pace et quietatā et ter
minatam que pacem omnium
in ventre portauit. quietē om
nium generauit et terminū om
nium terminauit. Fuit ergo
beata virgo valde formosa in
peccatorum vitiatione. Et in
credibili pulcritudine in virtu
tum et bonorum operatione et
oculis omnium gratiosa. in co
gitatione sedatione et quiera
tione. ut in persona eius dica
tur illud Vester. ij. cap.

Dominus tecū.

Sicut dicebatur supra
posito verbo gratie im
pletionis. Dic euangelista po
nit verbum diuine habitatio
nis. Et correspondet istud ver
bum. s. Dominus tecum. per
quod facta est nostra redēptio
quarto creatiois operi de quo
scribitur Gen. i. q. quarto die
posuit deus duo luminaria in
firmamento celi. ut lucerent sup
terram et preessent diei et nocti
ut dicatur q. dominus primo
fuit cum virgine per duarum
naturarum in utero eius per
(sonalem ymionem)

Et quantum ad hoc dicitur. po-
suit duo luminaria in firma-
mento celi. Nam luminare ma-
ius fuit ipsa divina natura. q̄
dicente apostolo inhabitat lu-
cem inaccessibilem. Et lumi-
nare min⁹ fuit natura huma-
na. Iste due nature ⁊ ista duo
luminaria posita sūt in firma-
mento celi ⁊ in vtero virgina-
li per vñionem personale nō
per confusionem naturarum.
quia dei filius quod erat per-
mansit ⁊ quod non erat assū-
psit non cōmixonem passus
neq; diuisionem. vnde extra
de fi. catholi. scribitur. q̄ xps
vna in duabus naturis pso-
na existens vñam vite manife-
stius demonstravit.

Secūdo dicatur fuisse do-
minus cum virgine per huma-
ne mentis illustrationem. Et
q̄tūz ad hoc dīr vt lucerēt sup
terrā. id est super terrenos ho-
mines. Nam sicut s̄m Augu-
stus dominus dixit. Vos estis
sal terre. non terram quā pedi-
bus calcamus. Sed terrenos
quorum extinguendis pūdo-
ribus ⁊ condiendis moribus
apostolicum salem dominus
misit debemus intelligere sic
cū dicitur vt lucerent super ter-

ram. homines in terra habitā-
tes intelligere debemus. Vñ
dicitur Job. i. q̄ ipse xps erat
lux vera que illuminat omnē
hominem venientem in hunc
mundum.

Tertio dicatur dominus
fuisse cum virgine per vñuer-
salem dominationē. Et quan-
tum ad hoc dicitur. Ut pre-
sit diei ⁊ nocti. id est vñuersa-
liter fideli vel iudeo ⁊ gentili.
Sicut s̄m Augustinum cū dī-
tur. Dies diei eructat verbuz
Id est xpianus xpiano. ⁊ nox
nocti. id est gentilis gentili vel
iudeus iudeo indicat scientiā
Illam nāq; de qua dicit apo-
stolus Scientia inflat ⁊ cari-
tas edificat. Ergo dominus
fuit cum virgine per duarū na-
turarum personale vñionē.
per humane mētis illustratio-
nem ⁊ per vñuersalem domi-
nationem. Et quia dominus
dicit de patre ⁊ de spiritu san-
cto ⁊ de filio. fuit etiam domi-
nus cum virgine anteq̄ ipsas
angel⁹ salutarer ⁊ diceret. do-
minus tecum. Ideo quinq;
dubitationes queri possunt.
Prima vñz singulariter
fuerit cum virgine dominus
pater

Secunda utrum fuerit singulariter cum virgine dominus filius

Tertia utrum singulariter fuerit cum virgine dominus spiritus sanctus.

Quarta utrum fuerit dominus cum virgine antequam mitteret ad illam angelum.

Quinta utrum nobiliori modo possit dominus esse cum aliqua creatura quam fuerit cum ea.

De prima est sciendum et dicendum quod Augustinus in libro de prescientia dei istam questionem determinat dicens. quod aliter deus dicitur esse ubique et aliter in seipso et aliter in sanctis viris. et aliter in beata virgine. Nam ubique dicitur esse per deitatis presentiam. cum enim assistat ubique per suam infinitam virtutem nunquam absens est alicui rei. In seipso vero dicitur esse propter nullius rei continentiam. non enim continetur a rebus quibus presentis est ideo dicitur esse in seipso propter nullius rei continentiam vel indigentiam. In sanctis autem viris dicitur esse propter inhabitationis gratiam. Et quia dicente apostolo divisiones gratiarum sunt idem

autem dominus. Ideo per inhabitationis gratiam multis modis dicitur esse in sanctis viris. Quia secundum gratiam maiorem et minorem et secundum dona plura et pauciora. Nam cum non agat ex necessitate. sed ex sua libera voluntate. dividit singulis sua dona sicut vult. Sed in beata virgine deus pater fuit singulariter per sui filii inseparabilem substantiam. cum enim filius sit eiusdem substantie et nature cum patre. quia ego et pater unum sumus. ex quo filius erat cum virgine et pater similiter erat. secundum quem modum non fuit dominus pater cum aliqua creatura hominis vel angelo. quia non fecit quod aliqua creatura esset mater illius filii cuius ipse erat pater. Singulariter ergo dominus pater fuit cum virgine. quia in eodem filio in quo beata virgo erat ut mater in eodem erat dominus pater. licet enim in tempore fuerit duplex natura. scilicet divina et humana. et secundum divinam sit eiusdem substantie cum patre eterno. et naturam humanam acceperit ex matre temporaliter. personaliter tamen non est nisi solus filius eternaliter genitus a patre

tre et temporaliter ex virgine ma-
tre. et quia generari et nasci est
personae et hypostasis. ideo unus
et idem filius est christus eterni pa-
tris et virginis maris. Et illum
eundem filium quem domi-
nus pater genuit eternaliter:
beata virgo genuit eundem tem-
poraliter. Unde dicit Damas-
scenus. iij. libro. c. xxy. hyposta-
sis et personam genuit sancta
dei genitrix in duabus natu-
ris. deitatem quidem ex patre
genitam eternaliter vel vltimam
aut ex patre ex seipsa incarna-
tam et carne genitam. Dicat er-
go angelus virgini marie. Do-
minus pater est tecum. quia est
pater tui filij eternaliter cuius
tu nunc effecta es mater. Et vir-
go benedicta respondeat quod
scribitur Genes. xxviii. Vere
dominus pater est in loco isto
scilicet in utero meo. per sui fi-
lij inseparabilem substantiam
et ego nesciebam per eius car-
nis assumptionis de utero meo
ignorantiam. Nam qualiter
illa benedicta caro in utero vir-
ginis formata et animata ac dei
filio personaliter copulata fue-
rit ut ipsa beata virgo esset ma-
ter vera illius cuius celestis do-

minus erat pater. natura non
habuit. usus nesciuit. ignora-
uit ratio. humana mens non
capit. celum pavet. terra super
denique omnis creatura etiam
celestis miratur. et totum quod
videlicet est per Gabrielem nun-
tium. cum ei dicitur. Domi-
nus tecum. sicut Hieronymus
in sermone de assumptione.

De secundam est dicen-
dum quod Augustinus in
libro de symbolo legendo de
adventu domini. ostendit quod do-
minus filius tribus modis
cum virgine fuit. quibus non
fuit cum aliqua creatura ange-
lica vel humana.

Primo sicut filius cum vera
matre

Secundo sicut sponsus cum
sua sponsa.

Terno sicut nutritus cum
sua nutrice.

Nam sicut dei filius accepit
de virgine quicquid verus fi-
lius debet habere a vera ma-
tre. quia carnem animata ani-
ma rationali cum omnibus suis
naturalibus et proprietas
de eius benedictio utero acce-
pit. sic ipse fuit animam de

modo quo verus filius et bo-
nus debet esse cum sua matre.
tribus modis.

Primo cum reuerentia et
subiectione. Sic enim sanctus
Iobias suo filio. Donorē
exhibebis matri tue omnibus
diebus vite me.

Secundo cum eius petitiō-
nis exaudiōe. preceptū magis
fuit in lege Moysi ut fili⁹ cō-
temnens obedire parentibus
deberet lapidari.

Tertio cum necessariorū
subuentione. quia preceptum
illud. Honora parentes sūm
Augustinū magis de subuen-
tione q̄ de exteriori reuerentia
subintelligitur. Omnib⁹ autē
istis modis dei filius fuit eius
virgine sicut filius debet esse
cum matre. Primo cum reue-
rentie subiectione. Nam super
illo verbo Luce. iij. Descendit
Iesus cum eis et erat subdit⁹
eis. dicit Ambrosi⁹. q̄ ab ip̄a
primeua etate dei filius puta-
to patri et vere matri fuit obe-
diens labores corporales in-
stans et cūdo et necessaria p̄-
curando humiliter et reueren-
ter ad mandatum eorum susti-

nendo. Secundo cū petitiō is
exaudiōe. petiuit autem ma-
ter ut aquam mutaret in vinū
in nuptijs. et quia hoc facere
non conueniret ei sūm naturā
illam sūm quam erat eius fili⁹
tamen noluit matrem de hoc
erubescere pati in conspe-
ctu multorū. sed humiliter ipsā
exaudiuit. ut ait Augustinus.

Tertio cum necessariorū sub-
uentione. quia non obliuiscens de
cura et custodia eius existēs in
cruce ipsarū cure et custodie Jo-
hannis cōmendauit. fuit ergo
dominus filius cum virgine
sicut filius cum vera matre

Secundo fuit cum ipsa si-
cut sponsus cum sponsa quia
sicut mulier coniungitur viro
et sponsa sponso et efficiuntur
vna caro in utero virginali co-
pulata est deitati et personali-
ter facta est vnum cum ipsa in
signum q̄ tota ecclesia fidelīū
copulatur xp̄o et efficitur vnus
spiritus eius ipso. Unde dicit
Augustinus in libro supradī-
cto q̄ dei filius in corde patris
et hominis filius in utero ma-
tris idem ipse vnus xp̄s qui p̄-
cessit ex utero virginali tanq̄
(sponsus de iheralomo suo

in quo utero spūales nuptie celebrare sunt. quia deus coniunctus est carni et caro adhaesit deo. ut esset unus xp̄s deus et totus homo. Si ergo in utero virginali celebratum est spirituale matrimonium bene dictum est quod dei filius cum virgine fuit sicut sponsus cum sponsa. Tertio dominus filius fuit cum virgine sicut nutritus cum sua nutrice. Nam super illo verbo Luce. ij. pannis eius involvit et rediit eum in presepio. dicit Hieronymus. quod nullus in parturitione virginis fuit obstrix nulla muliercularum sedulitas intercessit. Sed ipsa virgo infantem involuit pannis ipsa mater et ipsa obstrix et eius vero educatione nulla nutrix nulla lactans. sed ipsa nutrit et ipsa mater. multi namque sunt filii alicuius mulieris generatione sed non nutritione. Sed virgo beata dei filii mater esse meruit et nutrix. Unde dicit Augustinus in quodam sermone de assumptione. lacta mater creatoris cum lacta panem celi lacta precibus mundi prebe lactanti manillas ut patet ipse prebeat percutienti manillam. tu illa ut mater tempo-

ralem ministra substantiam. ipse nobis et tibi vitam tribuat sempiternam. Dominus ergo filius cum virgine gloriosa fuit tribus modis. quibus non fuit cum aliqua creatura.

Primo per veram filiationem.

Secundo per spirituales desponsationem.

Tertio per temporalem nutritionem. Unde istis tribus intelligat quod scribit Ezechiel. iij. Dominus deus israel ingressus est per eam per spirituales filiationem. Nam virtute spiritus sancti non natura dei filius ingressus est per uterum virginis. humanam naturam ex ipsa assumendo. Et princeps sedebit in ea. per spirituales desponsationem qua personaliter natura humana fuit copulata deitati. Et spiritualiter tota ecclesia ipsi christo. ut comedat panem per temporalem nutritionem.

De tertiam est dicendum

quod sicut et dicit Ambrosius in libro de virginibus colligi potest. Dominus spiritus sanctus singulariter fuit cum virgine in mente eius per sanctificationem eius. in ventre per

prolis formationem. et in opere
per donorum diffusionem

Quamvis enim sanctificatio
nem sanctorum omnium ope
retur spiritus sanctus. quia ipse
in animas sanctorum se trans
fert amicos dei constituendo
et prophetas faciendo. ut dicit
Sap. vii. Cum quadam tamen
singulari magnificentia ope
ratus est sanctificationem vir
ginis gloriose. iuxta illud psal.
Sanctitas et magnificentia in
ctificatione eius. Ista autem
singularis magnificentia san
ctificationis virginis apparuit
singulariter in duobus.

Primo ut per eam mun
daretur quatinus totam vitam
suam duceret non solum sine
peccato mortali. verum etiam
sine veniali

Secundo ut sic mundaret
quatinus filium pareret sine
peccato originali. Primum
nunc fuit concessum in sancti
ficatione alicuius sanctorum.
Secundum vero nunc fuit co
cessum in sanctificatione alicui
mulieris. Singulariter ergo
dominus spiritus sanctus fuit cum vir
gine in mente per sanctificatio
nem. in ventre vero singulari
ter fuit cum ea per proles for

mationem. et in opere per do
norum diffusionem. Ceterum
namque est quod totam illam sub
stantiam et totum illum puris
simum sanguinem ex quo cor
pus christi benedictum substan
tialiter est formatum virgo be
nedicta administravit sicut ve
ra naturaliter mater. Sed vir
tus illa qua tale corpus in utero
virginali formatum est et co
paginatum vel organizatum
sicut in alijs mulieribus est ma
teriale semen. sicut beata vir
gine virgo spiritus sancti. Un
damascenus dicit quod spiritus
sanctus in formatione corpo
ris christi fuit divinum semen. pro
pter quod in simbolo apostolo
rum scribitur quod christus conceptus
est de spiritu sancto. Ergo sin
gulariter fuit dominus spiritus
sanctus cum virgine per pro
lis formationem.

Tertio singulariter fuit cum
ipsa in conversatione et opere
per donorum diffusionem quia
talis fuit beatissima maria ut
eius unus vita omnium sit dis
ciplina. Et hoc ideo ut dicit
Ambrosius in supradicto li
bro. quia ipsa corde humilis
verbis gravis. animo prudens
loquendi parator. legendi stu

diſſior. intenta operi. verecun
da ſermoni. vexillum fidei. de
uotionis obſequiū. virgo in
tra domum. ad piūz miſteriū
comes mater ad templum om
nia virtutum opera beata vir
go complexa eſt in ſe. fuit er
go dominus ſpiritus ſanctus
ſingulariter cū virgine im mē
te per ſanctificationem in ven
tre per proliſ formationem. et
in conuerſatione ⁊ opere p do
norum diſſuſionem. vt ſignā
ter dicatur de ipſa quod ſcribi
tur Sap. vii. Eſt enim in illa
ſcilicet in beata virgine ſpūs
ſanctus vnctus per ſanctifica
tionem omnem habens vir
tutem omnia proſpiciens per
proliſ formationem. Et quo
capit omnis ſenſus per dono
rum diſſuſionem.

De quantam eſt dicendū
q̄ deus eſt cum qualibz
creatura per deitatis potentiā
preſentiam ⁊ eſſentiam. quia
celum ⁊ terrā ipſe implet. fue
rat igitur deus cum beata vir
gine iſtis tribus modis ab in
ſtanti ſue creatōis. fuerat etiā
cū ipſa anteq̄ neſceretur per
gratiam ſanctificationis. Cū
ergo virgo iam eſſet annorū

quindecim. quando angelus
gabriel miſſus eſt ad eā. opor
tet autem dicere iſtā miſſionē
dñi fuiſſe cū ea virgine. Sol
uam⁹ iſtā queſtionē modo cō
ſimili ſicut ſoluit Aug. iij. de
trim. q. de miſſione ſpiritus ſan
cti. an. ſ. miſſus fuerit anteq̄
xp̄s celum aſcenderet. Nam ex
preſſe dicit euangelista Jobā
nes q̄ nondū ſpiritus ſanct⁹
eſſet datus. quia Jeſus non
erat glorificatus. ⁊ tamen pla
nū eſt. pphetas ⁊ patriarchas
veteris teſtamenti ſpiritu ſan
cō habuiſſe. q̄ ſpū ſancto inſpi
rati locuti ſunt ſancti homines
dei. Ad hoc ergo reſpōdet Au
guſtinus q̄ anteq̄ xp̄s celum
aſcenderet ſpiritus ſanct⁹ fuit
datus patribus veteris teſta
menti. Sed taliter poſt xp̄i a
ſcenſionē fuit datus qualiter
nunq̄ fuerat ante. Nunq̄ enīz
fuerat ante miſſus in linguis
igneis ſicut in die pentheco
ſtes miſſus fuit. Habitura er
go fuit miſſio ſpiritus ſancti
quandā nouitate poſt aſcen
ſionē xp̄i ſm Aug. qualē ante
nūq̄ habuerat. ppter quā di
ctū ē. Nōdū ſpūs ſcūs erat da
tus. q̄ Jeſus nōdum erat glo
rificatus. Sicut dicere poſſu

mus q̄ ante missionem angeli
dñs fuit cū virgine modis su
pradictis. S3 taliter post mis
sionem angeli fuit cū ea quali
ter ante nūq̄ fuerat. Nā nūq̄
fuerat cū virgine p receptionē
būane nature de vtero eius in
vnitate persone sicut tunc fuit
Nec vnq̄ fuerat verum dice
re. a te deus factus est homo.
dñs factus est seruus. creator
factus est creatura. sicut fuit ve
rum dicere post annunciao
nem angeli

Quintam est dicendū
q̄ dicere dominum po
tuisse esse nobiliori modo cū
aliqua creatura q̄ cum beata
virgine potest habere duplicē
intellectus. Primo q̄ fuerit ⁊
potuerit esse nobiliori modo
per modum personalis vnio
nis. Et sic planum est q̄ nobi
liori modo dei filius fuit cum
humanitate assumpta q̄ cum
beata virgine. quia ex deitate
dei filij ⁊ beata virgine non
fuit facta vna psona ita q̄ es
set verum dicere. beata virgo
est deus. sicut dicim⁹ q̄ ex hu
manitate assūpta ⁊ deitate fa
cta fuit vna persona. vt sit ve
rum dicere. verbū caro factus
est. valet dei filius fact⁹ est bō

Sed si queratur an nobiliori
modo fuerit vel esse potuerit
cum aliqua creatura q̄ cū bea
ta virgine per modum filiationis.
Dicendum est q̄ nō. quia
nō posset fieri quacūq̄ potē
tia eo q̄ nō est factibile. quia
aliqua mulier vel creatura que
cūq̄ esset mater filij nobilio
ris filij q̄ fuerit beata virgo.
Nam cū ipsa fuerit mater dei
filij sicut non est possibile esse
nobiliozem filium ipso dei fi
lio. Sic non esset possibile q̄
aliqua creatura esset mater no
bilioris filij q̄ nō go maria fuit

Benedicta tu i mulieribus.

Osito verbo diuine be
nictionis. In parte ista
euangelista ponit verbū bene
dictionis. Et correspondet istud
verbū p quod facta sunt om
nia. vel per quod facta est no
stra redemptio. quinto operi
creationis. Nā quinto die da
ta est benedictio omnibus vi
uentibus vt se inuicem ppa
garent ⁊ generarent. Licet em̄
tertia die aliqui plante ⁊ ber
be fuerint producte

benedictionem tamē generan-
di et propagandi quinto die
omnia acceperunt. Juxta illud
Gen. i. Benedixit eis dicens
crescite et multiplicamini. Et
post septem dies postmodum
in opus exiuerunt. Unde de
ista benedictione virginis ma-
rie per quam est nostra redem-
ptio facta potest itelligi quod
scribitur Gen. i. Germinet ter-
ra herbam virentem et lignus
faciens fructum. ut dicatur vir-
go fuisse terra germinans per
eam benedictionem fecundita-
tem. Quia sicut quinto die
omnia benedicta fuerunt per
quam benedictionem sic fecun-
data fuerunt ut se inuicem pos-
sent propagare post diem sep-
timum. Sic benedicta virgo
in quinto verbo salutationis
angelice fuit benedicta. per quam
facta est fecunda ut pareret dei
filium. Et sicut benedictio da-
ta fuit creaturis ut se inuicem
propagarent vel produceret
in mense marcij. quia in mar-
cio deus creauit mundum. quo
tempore omnia pululant et habent
opera propagationis. quia tunc
in vernali versione deus crea-
uit vniuersa sicut dicit Dama-
scenus. ij. libro. c. vi. Sic bea-

ta virgo in marcio in vernali
versione hanc benedictionem
recepit. dicatur vero fuisse ger-
minans herbam virentem per
fructus generositatem. tunc enim
impleta est illa figura que po-
nit Num. xvij. quod virga Aarō
germinauit et flores emisit. sed
dicatur fecisse lignum faciens
fructum per omnium hominum
copiosam utilitatem. Sicut enim
Eua per fructum ligni omni-
bus a maledictionem intulit. sic
beata virgo per fructum ligni
crucis christi sui benedixit filij om-
nibus benedictionem contu-
lit. Germinet ergo terra per re-
ctam benedictionis fecundita-
tem herbam virentem per fru-
ctus generositatem. Et lignum
fructum faciens per copiosam
omnium hominum utilitatem.
De ista ergo benedictione vir-
ginis quinque dubitationes esse
possunt.

Prima vtrum beata virgo
super omnes mulieres fuerit
benedicta.

Secunda vtrum sola virgo
a maledictionibus mulierum
fuerit immunis.

Tertia vtrum per eius be-
nedictionem omnes mulieres
sint benedictae.

Quarta utrum per talē benedictionem super omnes angelos sit exaltata.

Quinta utrum per talem benedictionem sit ad celos in corpore et anima elevata.

Prima est dicendū quod sicut dicit Augustinus in quodam sermone de virgine. decem benedictiones beata virgo habuit super omnes mulieres quas ipsa met narrat sibi et toti generi humani per fructum eius fuisse collatas in cantico prophetico quod cecinit in domo Elisabeth. Nam prius ipsa dei beneficiis a deo receptis fuit singulariter gratata. Et hanc exprimit cum ait. Magnificat anima mea dominum. Ac si diceret. quanto maiori miraculo benedictio datur a deo tanto magis teneor magnificare et glorificare in me mirabilia operantem. ut dicit Augustinus

Secundo in suo conceptu fuit singulariter lenificata. Et hanc exprimit cum dicit. Et exultavit spiritus meus in deo salutari meo. Quia enim luxit. Maria in suo conceptu exultavit. Quia lacrymas. Maria gaudium in ventre porta

uit. ut dicit Augustinus.

Tertio in sua humilitate fuit singulariter a deo approbata. Et hanc exprimit cum dicit. Quia respexit humilitatem ancille sue. Multorum namque humilitas a deo non respicitur. quia a deo non approbatur eo quod est qui nequiter se humiliat et interiora eius plena sunt dolo. ut dicit spiritus sanctus

Quarto in omnibus generibus fuit singulariter laudata. quod exprimit cum dicit. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Si enim beati dicuntur qui habitant in domo dei quantum magis laudis preconium decet dare sacrosante virgini marie. que secundum carnem verbi dei generatrix est effecta. ut dicit Athanasius.

Quinto in sua virginitate fuit singulariter a deo conservata. Et hanc exprimit cum ait. Quia fecit mihi magna qui potens est et sanctum nomen eius. Quomodo namque magna ut dicit Augustinus nisi quia intacta et illibata permanens mater effici meruit non cuiuscunque. sed unigeniti salvatoris et creatoris celi et terre

Sexto in suo fructu salutē
fuit omnium operata. Et hāc
exprimit cum dicit. Et misen/
cordia eius. qua. s. vnigenitū
filium eius ex meo utero fecit
nasci a progenie et in pgenies
entimentibus eum. Non em̄
ad vnā gētem solam. sed ad
omnes ista misericordia se ex
tendit

Septimo per eius partuz
superbia et potentia demonū
fuit singulariter cōculcata. Et
hanc exprimit cum dicit. fecit
potentiam in brachio suo di/
spersit superbos mente cordis
sui per tales enī superbos ca
teruam demonum beatā vir
go intellexit quos seuiētes i
terra filius eius qui est brachi
um patris adueniens dissipa
uit et peditos ab eis sue obe
diētie restituit vt di. cris. i. glosa

Octauo per filiū ei? humi/
litas apostolorum fuit singu
lariter exaltata. Et hanc expri
mit cum dicit. Deposuit potē/
tes de sede et exaltauit humi/
les. Magis enim sapiebant
philosophi gentium et sapien
tes mūdi quos chr̄ illius depo
suit quia dicente apostolo per
didit sapientiam sapientum et

humiles piscatores humiliā
tes se subpotenti manu dei ex
altauit quibus dedit potesta/
tem calcandi supra serpentes
et scorpiones. vt dicit glosa.

Nono per doctrinam sui
filiū vel eius filiū esuriens om
nium fuit singulariter satiata.
Et hanc exprimit cum ait. Esu
rientes impleuit bonis et diui
tes dimisit in anes. Qui enī
terrena desiderabāt satiari nō
poterant nisi per christum qui
dedit eis panem de celo habē
tem omnem saporem et omnes
delectamentum suauitatis. vt
dicitur sap̄ decimo octauo.

Decimo per eius singula
rem confessionem pmissio om
nium antiquorum patruz fuit
vniuersaliter terminata. Et hāc
exprimit cum dicit. Suscepit
israel puerum suū et c. Semē
nāq; patriarcharum appellat
genitos ab eis non solum car
ne verum etiam fidei eorum et
vestigia imitantes quib? ad
uentus saluatoris est promis
sus. et per confessionē virginis
impletus vt dicit glosa.

Istas autem benedictioēs
sola virgo habuit et acquisiuit
totū humano genere. inter oēs

mulieres ut persona eius in
telligatur dictum quod scribi
tur Iudib. xij. Benedicta tu
a domino deo exelso qm̄ ad
benedicentis celsitudinem pre
omnibus mulieribus sup̄ ter
ram quantū ad opationis mē
titudinem qui direxit te in vul
nam capitis principis inimi
corum nostrorum quantū ad
utilitatis magnitudinem.

De secundā est dicendū
q̄ ppter peccm̄ primorū
parentum mulieres p se qua
tuor maledictionibus fuerunt
supposite. Et mulieres simul
cum viris quatuor alijs. Ita
q̄ computatis omnibus ma
ledictionibus communib⁹ et
proprijs octo maledictionib⁹
supposite fuerūt mulieres nā
concupere cū corruptione. por
tare cum grauedine et honera
tione. parere cū angustia et do
lore. conuersari cum viro cum
timore et subiectione. Conueni
unt hec quatuor maledictio
nes mulieribus de quibus dī
atur genib⁹ tertio. Multiplica
bo erumpnas tuas et concep
t⁹ tuos paries filios et sub vi
ri potestate eris. Sunt autem
iste quatuor comunes mulieri

bus et viris. Quarum prima
est feliorum in membris defe
ctus et diminutio potest autem
esse defect⁹ plis ex pre femie et
viri. Secunda est antiqui serpē
tis impugnatio quia pugna
re cum antiquo serpente cōue
nit mulieri et homini. Tercia ē
in sudore vultus transit muli
er vitam suā sicut hō. Quarta
est in puluerem resolutio quia
esse cinerem et in cinerem con
ueri sic conuenit homini sicut
mulieri.

Ab omnibus ergo istis ma
ledictionibus liberata fuit be
ata hgo et sola ipsa et nlla alia
Nam ipsa sine corruptione cō
cepit quia in eius conceptu nll
la libido fuit sine honore et gra
uedine portauit quia qd alijs
fuit in sarcinā sibi fuit ad glo
riā et leticiā sine angustia et do
lor peperit et virgo post partū
pmanfit. Et sub viri potestate
non remansit. Quia fm̄ aug⁹
Nō viro sed spiritu sancto in
tegrimis visceribus eius chri
stum cōcepit et peperit. fuit g̃
virgo liberata a maledictioni
bus proprijs mulieribus. Si
militer liberata fuit a maledi
ctionibus communib⁹ vni⁹q̄

Nam liberata fuit a prolis defectu et diminutione. quia speciosum forma pro filiis hominum generavit. A serpentis impugnatione. quia sibi servabatur hec victoria quod continet caput eius in sudore vultus in educatione. Quia non solum beata Maria sed etiam omnis mulier innupta et virgo cogitat ut deo placeat. Et liberata est a sollicitudinibus mundi ut dicit apostolus. 1 Cor. vii. Et liberata ab in pulvere resolutione. quia in corpore et anima in celum est assumpta. ut infra ostendetur. Peruenit ergo dei filius matrem suam benedictionibus dulcedinis quia ab omnibus maledictionibus fuit liberata. et posuit in capite eius coronam de lapide precioso. quia decem benedictionibus supra positis fuit dotata et decorata. Ergo maria

De tertiam est dicendum

quod in humani generis creatione mulier facta fuit dupliciter in adiutorium viri sui

Primo ad divini precepti observationem. Nam solitudo multum est peniculosa et propter malorum cogitationum superuentionem et propter dyaboli

bolis impugnationem. Facilius igitur homo per societatem femine et femina propter societatem viri potuisset divinum preceptum servare quam quilibet eorum per se. Unde dicit quedam glosa Genes. iii. quod dyabolus observavit tempus ut mulierem sine viro posset invenire eo quod si cum viro invenisset nequaquam fuisset ausus ipsam sic temptare. De enim soli dicit scriptura. quia si ceciderit non habet sublevantem si autem fuerint duo fovebuntur mutuo.

Secundo ad prolis generationem. Nam secundum Augustinum super Genes. ix. Subtracta prolis generatione non inuento ad quid facta sit mulier in adiutorium viri. De istis ergo duobus antequam eligeret virgo beata mater dei filii poterant insultare et causare homines et angeli contra mulieres. Nam homo poterat dicere et insultare mulieri. tu fuisti facta in adiutorium meum ad divini precepti observationem ut per mutuam societatem dyaboli impugnationem posses vivere. et tu fuisti mihi causa divini precepti transgressionis.

unde merito possum te incu-
sare et me excusare dicēdo mu-
lier quā dedisti mihi dedit mi-
hi de ligno ⁊ de ligno comedi
Angel⁹ vero poterat insultare
miseri ⁊ dicere tu data fuisti vi-
ro ad prolis generationē. ut
p̄ honorabiles nuptias ⁊ tho-
rum immaculatū fieret filiorū
generatio. ⁊ nostre ruine repa-
ratio. Sed propter tuum pec-
catum non generantur filij per
quos ruina nostra repetitur. s̄
magis per quos ciuitas dyab-
oli augmentetur. Quia om-
nes nascuntur filij morte eter-
na digni unde erant mulieres
omnes ante ortū virginis ma-
rie superposite insultationi ⁊
obprobrio hominum ⁊ ange-
lorum quia tam homines q̄
angeli cābant cōtra ipsas. S̄
per hanc benedictionem ma-
rie qua electa est in adiutoriu⁹
viri ut ipse christi vel ad hu-
mani generis redemptionem
benedicte sunt omnes mulie-
res per homines et per angelos.
Nam homines dicūt dedit no-
bis lignu⁹ vite ⁊ salui facti su-
m⁹. Et sicut per mulierē mors
fuit primo naturata nobis sic
per mulierem vita est nobis p̄

mo nuntiata. unde dicit an-
lus marbei ultimo q̄ femina
que quodāmodo fuit mortui
nistra venerandum resurrecti-
onis misterium primo perapi-
tur ⁊ nūciat ap̄lis. Ex quo
femineum genus adeptu⁹ est
sue ignorantie absolutionis ⁊
maledictionis repudium. An-
geli vero dicūt mulier genuit
nobis vnum filium qui est ip-
sa vita in quo omnes nati per
mulieres regenerentur ⁊ vni-
farentur per quos non solum
nostra ruina reparatur verum
etiam nostra sup̄ma ciuitas
augmentatur. Quia s̄m ang⁹
Numerus saluandorum erit
secundum numerum angelo-
rum remanentium non secun-
dum numerum cadentiu⁹ erit
Et planum est q̄ plures fue-
runt remanentes q̄ cadentes
quia non ceciderunt nisi tot q̄
si remansissent decimū ordinē
significatū p̄ dragmā perditū
fuissent. Per virginē autē ma-
riam ⁊ per benedictionem ei⁹
omnes mulieres sūt b̄ndicte
⁊ per homines et per angelos
ut non amplius per eos eis i-
sultetur v̄t impropereatur. S̄
bonor magis exhibeatur ⁊ ḡ

riarum actio referatur. Et hoc
est quod dicit Hieronymus in
sermone de assumptione. talibus
inquit decebat virginem
opinerari muneribus ut esset
plena grana et benedicta in mu-
lieribus. que dedit celis. id est
angelis gloriis. et terris. id est
hominibus. deum. fidem genti-
bus. finem vitij. vite ordinem
moribus disciplinam. ut om-
nes mulieres insurgentes in
gratiarum actiones merito di-
cant cum propheta. Benedi-
xisti domine terram tuam et auer-
xisti captivitatem iacob. quan-
tum ad nostre maledictionis
supplantationes.

De quartum est dicendum
quod Hieronymus in ser-
mone de assumptione hanc du-
bitationem determinat dicens
beatam virginem super om-
nes choros angelorum esse ex-
altatam. et subdit quod de nullo
aliorum sanctorum fas est cre-
dere ut ultra angelorum atque
archangelorum merita transcen-
derint. Sicut de beata Maria
indubitanter et confiden-
ter canit ecclesia. Sed cum di-

cimus novem esse ordines an-
gelorum iuxta doctrinam apo-
stoli. et beata virgo super om-
nes ordines angelorum est ele-
vata oportebit ponere deci-
mum ordinem in quo ipsa vir-
go sit locata. ita quod vel erunt decem
ordines angelorum vel ipsa
virgo beata constituet decimum
ordinem per se super omnes no-
vem angelorum ordines am-
plius quam ipse christus transcendit
super omnes angelos. Juxta
illud psalmi. Ascendit super cheru-
bin et volavit super pennas
ventorum faciet ipse christus ordi-
nem alium super omnes ange-
los et super beatam virginem
cum ipse christus fuerit creator et
beata virgo creatura pura.

Sciendum est ergo quod christus
fuit deus et homo et inquan-
tum deus non debet poni in
ordine creaturarum cum ipse
habet lucem inaccessibilem et
infinitam quam nulla creatu-
ra angelica vel humana potest
comprehendere.

In quantum vero homo fuit
caput hominum et angelorum

deberetur sibi eadem adora-
tio et exaltatio sicut Damascenū
que deberetur deitati. quia hu-
manitas non est separata a dei-
tate. unde sicut eodem timore
tinet ignis et carbō ignis. sic
eadem exaltatio deberetur hu-
manitati christi et deitati cui coniu-
cta est humanitas. propter quod
nec ipse ut homo debet poni
in ordine creaturarum. Beatā
autem Mariā post christum su-
per omnem creaturam aliā an-
gelicam vel humanam non est
dubium esse exaltatā. Nec tū-
propter hoc erit decimus ordo
angelorum. Sed tenebit gra-
dum in supremo ordine ange-
lorum. Et quia supremus or-
do angelorum est ordo Sera-
phim. Ideo in ordine Sera-
phim ipsa supremum gradum
tenet. Dato enim quod dicamus
papam super omnes homines
esse exaltatū. non propter hoc
debemus eum ponere in ordi-
ne angelorum et trahere eū ex-
tra ordinem hominum. Sed
in toto ordine humane natu-
re ipse papa summum gradum
tenet. Sic cum dicimus exal-
tata est sancta dei genitrix sup-

choros angelorum non debe-
mus ipsam locare in ordine
divinarum personarū. nec tra-
here ipsam extra omnes ordi-
nes angelorum

Sed in supremo ordine pu-
ta Seraphim ipsa tenet gra-
dum supremum. Interpretan-
tur autem seraphim. ardentes.
Et ipsa dubium non est. fuit
magis ardens et accensa cari-
tate quam aliquis existens in or-
dine Seraphim.

Dato enim quod Crisostomus
dicat de Paulo quod sicut ferrū
missum in ignem non est aliud
quam ignis. Sic anima Pauli
ardens caritate non erat aliud
quam caritas. hoc intelligendum
est sic. ardentem fuisse caritate
per diuine gratie infusionem

Sed beata virgo erat ar-
dens caritate per diuini ignis
ardoris conceptionem et par-
titionem.

Super omnes ergo crea-
turas fuit ardens qui deum
ipsum qui caritas est meruit
concupere et parere.

Ac per hoc super ordinem sera-
phim eleuata et ad dexteram sui
filij locata. Non tamen extra
ordinem angelorum et creatu-
rarum separata ut de eius eleua-
tione dicatur et intelligat quod
scribitur tertio regum secundo
venit berfabee ad regem salo-
monem quantum ad virginis
exaltationem ut loqueretur ei
per adonia quantum ad eius pro-
humano generi deprecationem
positusque est thronus matris
regis et sedit ad dextram eius
per eius filij honorificam res-
demptionem.

Id quintam est dicen-
dum quod sicut augusti-
nus in quodam ser-
mone de assumptione in sacra
scriptura ait postquam deus
virginem commendauit disci-
pulo nihil de ea reperitur scri-
ptum preter illud quod lucas
narrat in actibus apostolorum
huius omnes erant perseverantes
in oratione. Quid ergo senti-
endū sit de assumptione virgi-
nis an cum corpore et anima
assumpta sit post eius obitum
vel corpus eius in cinerem sit
resolutum et quid sit de hoc te-
nendum ex quo scriptura ni-

hil de hoc dicitur putandum quod teme-
rarie non est alterum istorum
asserendum tamen alterum si-
ne periculo et pie est credendum
puta quod corpore eius sanctissio
resuscitato anima eius cum cor-
pore sit assumpta. Et quod sic si-
ne periculo fidei sit credendum
patet primo. Quia euange-
liste et apostoli non fuerunt te-
stes et scriptores virginis nisi
si quantum faciebat ad narra-
dum veram christi humanitatem
non ad sanctificandum eius
conditionis dignitatem. Se-
cundo quia secundum augu-
stinum in de vera religione in
sacra scriptura falsa sunt sem-
per respuenda vera semper sunt
tenenda. dubia vero tam diu
credenda donec aliud precipi-
at ecclesia vel ratio doceat.

Tertio quia ut dicit augu-
stinus in supradicto sermone de illo
quod scriptura non commemorat
ad quod credendum est ratione quod
consentiat veritati. Et tunc ip-
sa veritas auctoritatis humana
est sine qua auctoritas valet.
Queramus ergo cum augu-
stino quid per rationem sit con-
sonum ventari de assumptio-
ne virginis quod cum corpore sit

assumpta. Quātum ergo ad
pñs spectat beata virgo octo
modis considerari potest.

Primo quātum ad carnē
xp̄i. et sic cum ipsa naturalē ha
buit unitatem.

Secundo quantum ad pri
mos parentes a quibus traxit
originem. et sic habuit eorum
maledictionis immunitatem

Tertio quantum ad ipsum
xp̄m. et sic habuit vere matris
dignitatem

Quarto quantum ad ipsū
celū. et sic cū ipso habuit quā
dam conformitatem

Quinto quantum ad san
ctos veteris testamēt. et sic su
pra eos habuit singularem cū
deo familiaritatem.

Sexto quantū ad sanctos
noui testamēt. et sic supra om
nes honoris et reuerentie ha
buit immensitatem.

Septimo quantum ad la
bores quos p xp̄o in presen
tia habuit. et sic habuit cor
poris integritatem.

Octavo quātum ad eius
fideles. et sic ab omnibus ip̄a
habuit confidentie securitatē

Octo ergo rationes possūt
accipi ab Aug. in diuersis lo
cis consone veritati qua osten

ditur q̄ in corpore et in anima
virgo beata ad celestē requiē
sit assumpta.

Prima ex carnis xp̄i unita
te. Nam caro xp̄i et caro beate
Marię vna caro fuit. qz car
ne virginis et purissimis san
guinibus eius caro. s. xp̄i fuit
formata. Idē ergo loc⁹ et idē
bonorū debet vtriqz carni. Et
xp̄s suā carnē post mortē non
tradidit vermibus in escā ad
comedendū. qz nō dedit cor
pus sanctū suū videre corru
ptionē. Sed supra celos hūa
nā naturā honorauit et exalta
uit. Ergo multo magis mater
nā carnē sic exaltauit et bono
rauit.

Secūda ex ei⁹ maledictiōis
imunitate. Nā virgo immunis
fuit in vita ab illa maledictiōe
pulsus es et in puluere et ibis.
Nam s̄m Aug. putredo et ver
mis hūane p̄ditōis est obpro
briū. a quo opprobrio matrē
decurt esse alienā. qz fili⁹ eius
qui venit legē nō soluere sed
adimplere. in opprobriū ma
tris nō potuisset delectari. ali
ter. n. nō dixisset. honora patrē
tuū et matrē tuam

Tertio ex matris dignitate
nā beata virgo s̄m Aug. ge

nuit dei filiū mente. fide ⁊ corpore. quod fuit singulare in ea. qz mlti ꝑcipiunt xpm fide in anīa ⁊ in mente. sed non in corpore. In hoc. n. beata virgo non habuit simlē nec habebit sequēte. qz ipsa sola fuit mater dei corporaliter ⁊ mentaliter. Sicut ergo ei⁹ anima seruata fuit integra sine omnis peccati maculatiōe ꝑpter partū mentis. sic corpus eius benedictū debuit integrū seruari sine omni corruptiōe ꝑpter partum corporis

Quarto ex celi conformitate. Nā celū nature est incorruptibilis. Illa ergo ꝑsona que fuit incorrupta in anima ⁊ in corpore magis debet seruari in celo q̄ in terra. Nam multi sūt incorrupti in anima ⁊ sanctificati sicut omnes homines baptisati in fide trinitatis nō obstante tñ hac sanctificatione ⁊ incorruptiōe anime adhuc generāt filios peccato corruptos ⁊ hoc ideo. qz illa incorruptio ⁊ sanctificatio anime nō transfunditur in carnē. Unde quia corpus ⁊ caro remanent corrupta ⁊ maculati filij generātur corrupti ⁊ maculati. igitur qz anima beate virginis sacra fu-

it incorrupta ꝑ primā sanctificationem in vtero ⁊ corpus fuit factū imaculatū ꝑ secundā sanctificationē qñ est nunciata ab angelo ideo i loco incorrupto eius bñdictum corpus seruari debet.

Quinto ex eius singulari cū dei filio familiaritate. dicit em̄ quedā glo. sup illo verbo Deutro. vlti. Nō cognouit hō sepulcrū Moysi vsqz in p̄sentem diē. qz resplenduit facies Moysi ex cōsortio sermonis dei. qz loquebat cū ipso sicut solet hō loqui cū amico eius. ideo corpus eius non inuenitur in terra nec terra meruit retinere corpus eius ꝑ quod dñs tot mirabilia opatus est. Cur g̃rimem⁹ dicere corpus virginis Marie assumptū esse in gloria de qua ipse dei fili⁹ natus est ⁊ cū qua ipse loquebat ⁊ loquit. nō sicut dñs cū seruo vel amic⁹ cū amico sed sicut filius cū matre.

Sexto ex aliorū sanctorū honoris singularitate. nā de omnib⁹ scīs mīstris ⁊ mēbris xpi ipse saluator dicit in euāgelio Ego pater vtrūqz vbi ego sū illic sit ⁊ minister meus. sed si vbi est xps ibi aīe scōꝝ requiescūt.

et anima beate virginis illic re-
quiesceret ubi sancti requiescunt
quid honoris amplius fecisset
ipsa matri quam sanctis. Dicit. n.
Hieronymus. quod nullum dubium est
quin tota illa hierusalem celestem
tunc in assumptione virginis
exaltasset ipse etiam saluator per
se totus festinus cum choris san-
ctorum et sanctarum occurreret ei. sed fe-
stinus non occurrisset si ipsam
cum corpore ex quo naturam humanam
nam recepat non recepisset. si
enim ut dicit Augustinus. vestimenta
aliena matris puerorum in camino
ignis preservavit illesa et Da-
niel in medio leonum incorru-
ptum. quid mirum si carnem ma-
tris non tanquam alienam sed tanquam
suam ab omni corruptione pre-
servavit illesam.

Septimo ex laboris conti-
nuate. Nam labori ipse deus dat
premiū. quia iustus est et iustitiam
diligit Sed beata virgo in tota
vita preteriti secundum Augustinum. ministratrix
ipsi fuit. quia ipsum in utero gessit
primumque perfusum abluvit fovit et
in presepio reclinauit et fugiens
in egyptum abscondit. et om-
nem infanciam eius persecuta
usque ad crucem ab eius tactu non
recessit. Quid ergo premij et

honoris plus alijs contulisset
si ipsam cum corpore cum quo
torpasa fuit non assumpsisset

Octavo ex fidelium securi-
tate. Nam deus corpora alio-
rum suis fidelibus manifesta
facit ut ipsa honorando se pa-
trocinio eorum committant. Cum
ergo omnes fideles quasi na-
turali quadam securitate et pie-
tate magis patrocinio virgi-
nis se commendent quam alicui san-
ctorum. Quomodo rationa-
bile esset quod deus corpus ma-
tris sue pateretur suis fidelibus
esse occultum ut debitum ho-
norem fideles eius sibi impen-
dendo eius omnes se patroci-
nio commendarent. Dicamus
ergo et pie credamus quod beata
virgo in corpore et anima ad
celestem gloriam sit assumpta.
Dicat similiter eius filio bene-
dictio. Tenuisti manus dexte-
ram meam. quantum ad mei
corporis corruptione preser-
vationem. Et in voluntate tua
deduxisti me. quantum ad a-
nime singularem gubernatio-
nem. Et cum gloria suscepisti
me. quantum ad utriusque eter-
nam glorificationem.

Benedictus

fructus ventris tui.

Desito verbo bñdictio-
nis. in pre ista vt supra dictū
est. euangelista ponit verbum
fructus pceptiois. ⁊ correspo-
det istud verbū p quod facta
est nostro redemptio sexto opi-
creationis. Nam sexto die crea-
tus est hō. Tū dicit Bñ. i. fa-
ciamus hominē ad imaginē ⁊
similitudinē nostrā. ⁊ postea
subdit. factū est vespere ⁊ mane
dies sextus. sicut ergo sexto die
homo est creatus. sic sexto ver-
bo angelice salutatiois est re-
demptus. Nam p fructū vir-
ginis gloriose bñdictū homo
est redemptus ⁊ ad celestē glo-
riā reuocatus. ⁊ quia omnia
ppter hominē facta sunt ideo
signanter in hoc sexto verbo
perfecti sunt celi ⁊ terra ⁊ omnis
ornatus eorū. qđ sexto die crea-
tis oībus reb⁹ dictū est. vt di-
catur virgo gloriosa esse celi p-
fectio ppter angelorū ruine re-
paratioē. dicat esse perfectio
terre ppter nature hūane dā-
pnate saluationem. ⁊ esse vtri-
usq; pfectio ppter vtriusq; na-
ture ⁊ donis ⁊ gratijs decora-
tionem. Nam p bñdictū fru-

ctum marie virginis celorū id
est angelorum esse reparata p
hunc fructū humana natura ē
recuperata. ⁊ per talem fructū
vtriusq; natura virtutib⁹ ⁊ do-
nis est ornata ⁊ decorata. Et
merito virgo sanctissima sit p-
fectio celi ⁊ terre ⁊ omnis or-
natus eorum. De isto ergo fru-
ctu quinq; dubitationes esse
possunt ad presens.

Prima vtrum Eva ques-
iuit in fructu ligni que virgo
quesiuit in fructu ventris sui.

Secunda vtrum talis fru-
ctus fuerit singulariter bēdi-
ctus.

Tertia vtrum causa fuerit
benedictionis in omnibus.

Quarta vtrū talis fructus
fecerit matrem suā bēdictā

Quinta vtrum p talē fru-
ctum nobis sit apperta porta
paradyssi.

D primam ergo est dicē-
dum qđ sicut patet p Au-
gustinū. xi. super Bñ. Eva
in ligno vel in fructu ligni p-
bibiti quatuor quesit.

Primo diuinā assimila-
tionē. cum. n. dyabolus dicit
Eritis sicut dii scientes bonū
⁊ malum statim in mēte eius
surrexit quedā presumptio suā

pbia qua voluit simulari deo
vt bonum ⁊ malū scire posset

Secundo quesuit vite su
stentationez. quia vidit lignū
quod erat bonū ad vescendū
credidit per esum illius ligni
non vitam perdere sed magis
preservari. Et dato qd de⁹ di
xisset quacūq; hora comede
ritis morte moriemini. credi
dit vt dicit Aug⁹. hoc deum p
cepisse vel dixisse causa alicu
ius figure. non qd sic esse debe
ret realiter.

Tertio quesuit i dicto fru
ctu pulcritudinez ⁊ delectatio
nem. quia vidit qd tale lignū
erat pulcrum oculis ⁊ aspectu
delectabile.

Quarto quesuit in eo sul
viri satisfactionem. quia accep
pit ⁊ dedit viro suo fortassis
vt dicit Aug⁹. verbo persuaso
rio. voluit. n. satisfacere volū
tati viri sicut sue voluntati sa
tisfecerat cū quo sciebat se esse
vnā carnē factā. Sed ista qua
tuor que Eva quesuit in fru
ctu. qd nō inuenit diuinā assi
mulationē. immo potius dis
simulationē ⁊ a deo aduersio
nem. Planū est. n. qd ipsi nō
fuerūt facti sicut dñ. qd verbū
insultātis fuit illud fm Aug⁹.

Ecce Adā factus est sicut vn⁹
ex nobis. Quā mentitus fuit
dyabolus qñ ait. Eritis sicut
dñ. nec mirū. quia sicut dicit
Jo. vi. mendax est ⁊ pater ei⁹

Secundo non inuenit vi
te sustentationem. immo sibi ⁊
alijs mortis acquisitionez. qd
ab illa muliere initū factū est
peccati ⁊ p illam omnes mori
mur vt dicit Ecclē. xrv.

Tertio non inuenit pulcri
tudinez ⁊ delectationē. immo
tristitiam ⁊ confusionē. qd vi
derunt se ambos nudos ⁊ do
luerunt ⁊ se pie verecundia a
facie dñi absconderunt

Quarto nō inuenit viri sa
tisfactionem vel fidei seruatio
nem. immo deceptionē ⁊ dā
pnationez. qd si vir non come
disset cum ea sola perisset nos
tamen non fuisset dāpnā
ti. Alia enim mulier potuisset
creari vel sibi dari ad filiorum
generationem vt dicit Hugo
in libro de sacra. Ista ergo
quatuor virgo benedicta que
fuit in fructu vētris sui bene
dicta. ⁊ inuenit ⁊ congrue. qd
vt dicitur in puerbijs. seruat
iusto substantia peccatoris. nā
primo inuenit diuinā assimu
lationem sibi ⁊ nobis. ⁊ cum

apparuerit similes ei erimus.

Secundo inuenit vite acquisitionē. qz qui me inuenerit inuenit vitam eternam.

Tercio inuenit pulcritudine et delectationes. qz fructus meus super mel dulcis et hereditas mea super mel et fauam.

Quarto inuenit omnium hominum satisfactionē. qz ipsa dicit per spiritum sanctum. videre quod non solum per me laboraui. sed omnibus exquirentibus veritatem. fructus ergo et lignum quesitum per virginem fuit benedictum. quia per ipsam facta est iusticia et nostra redemptio. Nam iuste de potestate dyaboli liberati sumus per passionem christi receptam in ligno crucis. Sicut lignum quesitum per Euam fuit maledictum. qz per ipsam tanquam per idolum auersi sumus a deo et obediuius creature potius quam creatori. ut de istis signis intelligat quod scribit Sap. xiiij. Benedictum lignum per quod fit iusticia. quantum ad fructum ligni quesiti per virginis benedictionem. et maledictum lignum per quod factum est idolum. quantum ad fructum ligni quesiti per eam maledictionem.

Et secundum est dicendum

Quod fructus ventris virginis gloriose fuit singulariter benedictus. quia singulariter conceptus sine virili seminis receptione. singulariter a deo assumptus sine alicuius particule diminutione. singulariter ortus sine matris corruptione. singulariter edoctus sine magistri instructione. fuit ergo singulariter benedictus in conceptione. quia sine copule coniugalium coniunctione. Nam secundum Augustinum in libro de prescientia dei Bonum nuptiarum non extinguit malam concupiscentiam membrorum sed modificat sine qua concupiscentia concipiendus erat ille qui in iniquitatibus conceptus non est. Unde fuit excisus de montibus sine manibus percutiens statuam visam per Nabuchodonosor regem. habentem caput aureum pectus et brachia de argento. crura de ere. pedes de ferro. Quod dauid sic est interpretatus. Quia caput aureum statue erat regnum assyriorum pectus de argento erat regnum medorum. crura de ere regnum grecorum. et pedes de ferro regnum romanorum. quia sicut ferrum domat omnia alia metalla sic

regnum romanorum subiuga-
uit sibi omnia alia regna. Et
lapis absusus de monte sine
manibus erat concipiendus in
ventre virginali sine operatio-
ne humana qui omnia ista re-
gna confregit occidendo in eis
errorem et suscitando fidem.
singulariter fuit benedictus in
humane nature assumptione
quia totam humanam natu-
ram dei filius accepit animam
et carnem et omnes naturales
proprietates. Nam sicut Damascenus libro. iij. Quod est in-
assumptibile non est curabile.
Si ergo aliqua particula fuis-
set non assumpta incurabilis
illa fuisset. Ideo totum homi-
nem assumpsit ut totum sana-
ret.

Tertio fuit singulariter be-
nedictus. quia singulariter or-
tus sine matris corruptione.
ut sicut sicut Augustinum. ver-
bum dei sine corruptione mē-
tis eternaliter est ortum a pa-
tre. sic sine corruptione vētris
nasceretur temporaliter ex ma-
tre.

Quarto singulariter fuit
benedictus. quia singulariter
docet sine magistri instructione

Inuentum enim eum paren-
tes eius cum esset annorum
duodecim in medio doctorum
audientem et interrogantem
eos. Unde super illo verbo
Johā. viij. Quomodo hic lit-
teras scit cum non didicerit.
ait beatus Augustinus. Om-
nes enim quantum arbitror mi-
rabantur. sed non omnes con-
uertebantur. et subdit. miraba-
tur. sed non omnes conuerte-
bantur. quia multi nouerant
ubi natus et qualiter fuerat edu-
catus. Nunquam autem viderant
eum litteras discentes. Audie-
bant tamen ipsum de lege di-
sputantem et legis testimonia
preferentem que nemo potuit
preferre nisi legisset et nemo
legere nisi litteras didicisset.
Unde ut dicit Criso. ex hoc iu-
dei optime poterant cognosce-
re talem doctrinam non huma-
nitatis sed diuinitatis esse in eo.
Sed quia hoc reuelare nole-
bant ideo in sola admiratione
stabant. Benedictus ergo fuit
iste fructus. quia venit in no-
mine domini per sui conceptus
singularem productionem. et
illuxit nobis per sue doctrine
singularem instructionem.

In tertiā est dicēdū q̄ sa-
cra scripta triplici ostē-
dit hūc benedictiū fructū virgi-
nis marie fuisse causā benedi-
ctiōis in oībus. Primo ex p̄-
phetica p̄nūciatiōe. scribit. n.
Gen. xviij. dictū fuisse abrahe
In semine tuo bñdicent̄ oēs
gentes. qđ exponēs ap̄lo ad
Gal. iij. dicit qđ abrahe dicte
sunt p̄missiōes ⁊ semini eius
⁊ subdit qđ nō dicit ⁊ semibus
quasi in multis sed q̄si in vno
⁊ semi tuo qui est x̄ps David
Similiter dicit. iij. psal. qđ in
ipso. s. x̄po benedicent̄ omnes
trib⁹ terre oēs gentes magni-
ficabūt eū. Tertio ex bñficiōp̄
largitiōe. Nā sup̄ illo verbo
gen. xxxvij. nūquid vnā tantū
habes bñdictionē pater. dicit
glo. qđ tot bñdiciōibus nos
de⁹ bñdixit quot bñficia no-
bis tribuit. x̄ps aut̄ nobis dat
dona vel bñficia nate. bñficia
grē. ⁊ bñficia glē. vñ sup̄ illo
verbo Jo. i. De plenitudine
grē ei⁹ oēs nos accepim⁹ gra-
tiā p̄ grā. di. Orige. qđ p̄ grā
donop̄ naturalū que est grā
gratis data accepim⁹ gratiaz
gratū facientē. fm̄ vero exposi-
tionē cris. p̄ grā gratis data
in veteri testō accepim⁹ grām

gratis datā in nouo. Nāz fuit
lex illa mosaica data in veteri
testō quedā grā sed imperfecta
qđ nihil ad p̄fectū deduxit lex.
p̄ illa ḡ grā nobis data p̄ x̄p̄z
accepim⁹ aliā p̄fectiorē grām
in nouo testō. Sed fm̄ exposi-
tionē br̄i Auḡ. p̄ grā hic in ip̄
sent̄ inchoata que est grā vic
accepim⁹ grāz primo que erit
grā cōsumata. qđ ḡ oīs grā ⁊
oīs mod⁹ grē dat̄ nobis p̄ fru-
ctū virginis marie ex quo tot
bñdiciōib⁹ nos bñdixit quot
bñficia nobis tribuit sequitur
qđ omniū nostraz bñdictionū
sit cā. sicut est cā omniūz nr̄oz
bñficiōp̄. Tertio ex p̄tatis do-
minatōe. nā fm̄ ap̄. ad Hebre.
vij. absq̄ vlla p̄dictiōe qđ
min⁹ est a maiori bñdiciōe. Lū
ḡ x̄ps sit caput omniū boīm ⁊
angelop̄ ⁊ sub ei⁹ p̄tate flecta-
tur oē genu. sequit̄ qđ ad eū p̄-
tineat oēs tā angelos qđ boīes
bñdicere. Sz qđ nos bñdici-
mus deū iux̄ illud 2 bob. xij.
Bñdicite deū celi p̄fitemi oīa
mirabilia ei⁹. ⁊ Dan. iij. Nar-
rant̄ oēs bñdiciōes omnium
creaturaz quib⁹ deū bñdixit
ex quo minor nō d̄z bñdicere
maiorē. planū est aut̄ qđ deus
est maior omni creatura

Ad quod est dicendum q
benedictio qua creatura bene
dixit deum non est aliud quas
reuerentie exhibitio ⁊ receptio
num beneficiorū gratiarū actio
⁊ manifestatio. si benedictio q
deus bñdixit nos ⁊ suas crea
turas est suorum donorum et
benedictionum infusio ⁊ gra
ta donatio quia vt dictum est
tot nos benedictionibus bene
dixit quot beneficia imprimur
Ergo ex prophetica pñuncia
tione ⁊ beneficiorum largitio
ne. Et ex potestatis domi
natione patet fructum virginis
glorioso esse benedictiois cau
sam in omnibus.

De quantam est dicen
dum q bernard⁹ su
per missus est hāc du
bitationem determinat dicens
q non ex eo q benedicta fuit
mater puta beata virgo inter
omnes mulieres ideo benedi
ctus fuit fructus sui ventris.
Sed magis quia ille puen
it eam in benedictionib⁹ dul
cedinis ideo ipsa fuit benedi
cta. Et hoc probat multis ra
tionibus.

Prima est q in fructu ven
tris virginis bñdicende erant

gentes et omnes creature. Quā
ergo virgo beata includeretur
inter gentes ⁊ alias creaturas
simul cum alijs ab isto fructu
benedictionem accepit.

Secunda est quia beata p
go fuit benedicta singulari be
nedictione quia inter mulieres
solum. Sic enim dicit angel⁹
benedicta tu in mulieribus. sꝫ
fructus ventris eius fuit bene
dictus benedictione vtri. Nō
non est dictus benedictus fru
ctus ventris tui in hominib⁹
vel in angelis aut in terra vel
in celo. Quia bene dicimus
benedictus homo benedictus
angelus benedicta terra vel ce
lum. Ille tamen sunt benedi
ctiones singulares sed posuit
indiffinitē benedictus fructus
ventris tui. Quia dicite apo
stolo. Ille fructus erat benedi
ctus in secula. Et erat tal fru
ctus in quo non solum muli
eres et non solum homines sꝫ
angeli ⁊ omnes vniuersaliter
creature benedicti debebāt. Et
quia particulare clauditur in
vniuersali. Ideo beata virgo
benedicta fuit quia fructus vē
tris fuit benedictus ⁊ non ecō
uerso.

Tertia est. quia sicut vide-
mus in alijs q̄ partus in pe-
nalitibus et in his que dese-
ctus sunt et contumelie sequi-
tur ventrem. In benedictioni-
bus vero et in his que bono-
ris sunt et reuerentie partus se-
quitur patrem. Sic ip̄s pena-
litates. ut famem suum labor-
es et posse mori et pati ac alia
que pertinebant ad contume-
liam ex ventre habuit. quia ex
ipsa humana natura in v̄tre
virginis concepta et formata
fuit enim Augustinus nec mor-
tuus nec passus nec illusus cru-
cifixus et sepultus fuisset nisi
fuisset verus homo. Unde in
cruce videns matrem ex qua ta-
lia sibi merant recognouit et di-
sepulo commendauit. Sed ipsa
benedictio in. xij. annis doctri-
ne perfectio miraculorum ope-
ratio et omnia que erant bono-
ris et veritatis et reuerentie in-
erant sibi ex patre celesti non ex
matre. Ideo dicebat. doctrina
mea non est mea. sed eius qui
misit me patris. Et aquam in
vinum conuersurus. dicit quid
mibi et tibi est mater. In om-
nibus igitur talibus perfectio-
nibus et dignitatibus et bene-
dictionibus. quia fructus p̄-

ctis virginis fuit benedictus
et perfectus. Ideo matrem p̄-
fectam benedictam et sanctifi-
catam fecit. Non autem quia
ipsa fuit sanctificata perfecta
et benedicta ideo fructum fecit
benedictum.

Quintam est dicendū
ante ortum in v̄tero
virginali porta paradysi dictū
fuisse clausa propter duplex
obstaculum ibi positum.

Primum fuit vniuersale. et
istud fuit peccatum primorum
parentū quo peccato vniuer-
saliter hūana natura erat eter-
ne morti damnata et paradysi
introitu priuata.

Secundum fuit particula-
re. et istud erat peccatum perso-
nale actualiter perpetratum a
quolibet homine. quo pecca-
to quilibet seipsum eterne mor-
ti damnabat et introitu para-
dysi priuabat. Poterat enim
homo per seipsum in peccatū
cadere. sed per seipsum non po-
terat inde surgere. solum ergo
obstaculum vniuersaliter po-
situm ad claudendum nobis
portā paradysi dyaboli p̄ura-
tione. quia inuidia et p̄ura-
tione dyaboli mors introiit
in orbem terrarū. Sed fuit ob-

staculuz quilibet apponebat
sua p[ro]pria opatione. Iustus
ergo iste benedictus virginis
gloriose p[ro] tanto nobis appe
ruit portā paradysi quia gusta
tus a dyabolo remotum fuit
primū obstaculū. voluit enim
dyabolus gustare et experiri
istū fructū an esset verus homo
p[er]curādo suā passionē et eius
mortē quo gustato mortua fu
it illa mors que tenebat liga
tos et que priuabat nos introi
tu paradysi. Quā in Baruch
dicit. *Q*uā mors ero mors tua
morsus tuus ero inferne. Gu
stus vero a quolibet pecca
tore remouetur sicut obstaculū
quo se ipsum priuabat ne pos
set paradysum intrare. Nam
omnes peccatores gustando
istū fructū incorporando se mor
ti eius p[er] sacramentorū eius re
ceptionē ab illo obstaculo ab
soluunt. et ad celestē requiē ad
mittunt. Iste ergo fructus gu
stus a dyabolo fuit sibi ve
nenum et causa mortis et pri
uatio sue vite qua vivebat in
toto mundo. Et gustatus ab
homine fuit sibi tyriaca et cau
sa vite et acquisitio regni quo
erat priuatus. Nec mirum quia
fiat idē abus qui est nummē

tū et causa vite alicui animali
alteri vero est venenum et cau
sa mortis ut salua serpente
est tyriaca et conseruatiua atq[ue]
nutritiua vite serpentis est tū
venenosa et causa mortis com
plexioni humane. Nihil enī
est venenosum vniuersaliter s[ed]
quod est contrariū et veneno
sum vni complexioni est quā
si tyriaca et causa vite alteri cō
plexioni. Sic idem fructus v
ginis gloriose gustatus a dya
bolo fuit sibi venenum et cau
sa mortis gustatus tamen ab
homine fuit sibi tyriaca et cau
sa vite. Per fructum ergo v[er]i
tis beate marie nobis est ap
perta porta paradysi quia re
motum obstaculum sibi op
positum diaboli procuratio
ne. Et remotum obstaculum
sibi oppositum hominis ope
ratione. vñ etiā in laudē virgi
nis cātat et dicit paradisi porte
p[ro] te nobis ap[er]te sūt que bodie
gloriosa cū angelis mūphas

Que cum au

*Q*uā euāgelista posuit
p[er]sonē salutāis conditio
nē et loci in quo scā ē saluatio
notificatio et p[er]sonē salutē
nominacionem.

Nec non ipsius salutaris
formationem in parte ista ut
sup̄ dicebatur euāgelista po-
nit rei nunciate certificationem
vel probationem. Ostendit cer-
tificatio et probatio rei nunci-
ate per angelum octo modis.

Primo ex marie admira-
tione.

Secundo ex angeli assen-
satione.

Tercio ex ipsius rei parti-
culari expressione.

Quarto ex magnifica eius
nominatione.

Quinto ex modi sciendi de-
bilitate inquisitione.

Sexto ex diuina immediata ope-
ratione.

Septimo ex exempli intro-
ductione.

Octavo ex singulari consen-
sus acceptione.

Secunda pars est ibi. ne ti-
meas maria. Tercia ibi ecce
concupies. Quarta ibi et vo-
cabis nomen eius iesu. Qui-
ta ibi quomodo fiet istud. Sexta
ibi spiritus sanctus superueni-
et in te. Septima ibi et ecce he-
lisaberib. Octava ibi ecce an-
gilla domini etc.

De intellectu autem pri-

me partis est sciendum ut glo-
sa tangit quod beata virgo de sa-
lutatione angelica fuit extimo-
re turbata et fuit admirata nam
fuit timore turbata de corpo-
rali visione in specie cum viri
angelus locutus est virgini. et
quod ut dicit bernardus semper
virgines que vere regies sunt
solent timere et nunquam secu-
re esse cum viris ideo virgo timo-
re fuit turbata immo ut caueat
aut timenda etiam tuta et secura
pertimescit vere virgines con-
siderantes quod thesaurum pre-
ciosum in vasis vitilibus. unde
super istum locum dicit amb.
quod trepidare proprie virginum
est et omnem aspectum et effectum
viri timere. admirata vero fuit
de eius nunciantione. Nam
nuntiauerat angelus quod domi-
nus esset cum ea. Et quod esset be-
nedicta in mulieribus. virum
autem istorum poterat virgi-
nem in admirationem ducere
Nam quod dominus esset vel pote-
rat esse nunciatio facta a viro
qui cum ea loquebatur vel a deo
Si ab homine suspectum erat et
causa deceptionis dictum quia
bonum potest dici ab homi-
ne libidinoso intentione sicut

verū a dyabolo deceptiua co-
gitatione. Si vero a deo salu-
tiferum et cum gaudio receptū
Similiter benedictio mulieri-
bus in veteri lege non dabatur
nisi causa plis et propter vtrius
fecunditatem. sicut econuerso
maledictio dabatur eis pro-
pter sterilitatem. Quamuis
ergo nondum angelus dixisset
virgini aliquid de conceptu
et partu filij. eo tamen ipso quod
ipsam nuntiavit. benedicta in
mulieribus mirari poterat. vñ
mihi ista benedictio nisi ex p-
le. et quia virginitatem voue-
rat posita fuit in admiratione
Et quod de re incerta et mira pru-
dentie est cogitare et inuestiga-
re causam eius. ideo subditur
quod virgo beata cogitabat qua-
lis esset ista salutatio. Turba-
tio ergo virginis fuit timoris
et verecundie. admiratio vero
et non probatio fuit fortitudi-
nis et constantie. turbata enī
fuit et non perturbata tamen ad-
mirata. Sed cogitatio fuit pru-
dentie et sapientie. vt dicit bern-
bardus. ita quod commendatur in
ea verecundia laudabilis. quod
turbata in eius sermone et pru-
dentia mirabilis. quia cogita-
bat qualis esset ista salutatio.

Sed hic possunt esse quinque
dubitationes. Quarum pri-
ma est. Vtrum verū sit quod bea-
ta virgo fuerit turbata et timu-
erit de angeli visione. vel de
eius salutatione.

Secunda vtrum laudabi-
le sit mulierem esse timidam.

Tertia vtrum laudabile sit
mulierem esse verecundam

Quarta vtrum beata vir-
go fuerit cogitativa semper.

Quinta vtrum laudabile
sit mulierem esse cogitativam

Ad primam est dicendum

quod aliqui dicunt virginē
non timuisse vel turbatā fuisse
se de visione angeli. sed solū
de eius salutatione. quod du-
pliciter probant.

Primo quia virgo solita
erat videre angelos. nō tamē
erat consueta sic ab eo salutari.
Et quia inconsueta et inso-
lita concutiunt timorem non
autem consueta. ideo virgo so-
lū de salutatione fuit turba-
ta non autem de visione.

Secundo quia euangeli-
sta non dicit quod virgo esset tur-
bata in angeli visione. Sed
ait. que cum audisset turbata
est in sermone eius. de saluta-
tione ergo et sermone fuit tur-

bata et non de visione. Sed
his non obstantibus possu-
mus dicere quod et de visione an-
geli virgo gloriosa tunc fuit
turbata. quod etiam dupli-
citer probatur. licet euangeli-
sta non dicat.

Primo ex ipsius angeli ap-
paritione. Nam apparitio an-
geli et cuiuslibet spiritualis na-
ture ad hoc fit ut mens illius
cui fit apparitio ad aliquod spi-
rituale misterium et archanum
secretum eleuetur. Sed mens
hominis eleuari non potest su-
pra se nisi viribus sensitiuis
quodammodo in sensibilibus
factis et etiam seipsis debili-
tatis. quia ex forti attentione
et eleuatione anime impeditur
operatio sensus. Sicut vider-
mus quod cum quis fortiter spe-
culatur aliquam rem non per-
cipit transeuntem iuxta se. hoc
autem non potest fieri sine tre-
more et sine timore. Quia si-
cut videmus quod calore natura-
li ad interiora reuocant ex fri-
gore membra exteriora tremunt
sic mens alicuius eleuata ex vi-
sione spiritualis nature neces-
sario virtutes sensitiue debili-
tantur et infirmantur. Unde
dicit Ambrosius super Lucam

quod perturbamur et a nostro alie-
namur affectu. quando restrin-
gimur alicuius presentis accessu.

Secundo hoc apparet ex
hominis conditione. Nam si-
cut dicit Gregorius. Humana
natura que sunt spiritus ca-
pere non valet. propter quod
cum ultra se ad videndum du-
citur necesse est ut hoc carni
vasculum quo ferre talenti po-
dus non valet infirmetur. Et
hoc expresse dicit Crisostomus super
illo verbo Luc. i. Zacharias
turbatus est videns angelum
et timor inruit super eum. At-
tamen quod non potest homo quan-
tumcumque iustus sit absque ti-
more tenere angelum nec ex
presentie aspectus potest sine
timore tollerare. quia fulgor
eius non valet sufferre sine tur-
batione cum quo semper est con-
suetus apparere. Cum quo
beata Maria quantumcumque
iusta et sancta et solita vel con-
suetus angelos videre sine ti-
more et tremore eorum affectum
intueri non poterat. quod ergo di-
citur consuetam fuisse videre
angelum. Dicendum quod secundum
Gregorium Daniel similiter
pluries legit vidisse Gabrielem

lem qui apparuit virgini. Et
prima vice quando ait. Ego
Daniel langui et egrotavi per
plures dies. Secunda vero
vice ait. Ego solus vidi visio
nem grandem et non reman
sit in me fortitudo et decor et
species mea immutata est.

Tertia vice dicit. Domine in
visione tua dissolute sunt co
pages mee. et nihil in mere
mansit virum.

Potuit ergo quod quotiens
virgo vidit angelum totiens
timuit et turbata fuit sicut ta
men scriptura euangelica non
eius visiones non narrat sic
eius timoraciones vel turba
tiones. Et per hoc soluitur se
cundum. Nam quia virgo erat
solita angelum videre et de ei
visione timere. nunquam tamen
fuit solita sic saluari. ideo pro
tanto euangelista narrat tur
bationem quam de salutatio
ne habuit. non autem illam
quam habuit de visione.

De secundam est dicendum
quod mulier quatuor mo
dis considerari potest quan
tum ad presens.

Primo ad suam rationem

Secundo ad suam opera

tionem.

Tertio ad suam conuersa
tionem.

Quarto ad viri subiectio
nem. Nam ad suam rationem
debet esse consiliativa. quia cum
mulier habet consiliativum in
validum et communiter deficiat
in ratione ratio cinari et pruden
ter vult aliquid cogitare indi
get consilio. quia ibi ponendum
est remedium ubi est defectus
consilium autem inuentum est
in supplementum defectus ra
tionis. unde deus et angeli in
quibus ratio nullus habet de
fectum consilio non indigent

Secundo ad suam operationem
mulier debet habere rectitudi
nem et prudentiam. Sicut. n. mu
lier est mas coactionatus et im
plectur homo secundum corpus ideo commu
niter deficit in operatione nisi
bona prudentia que est recta ratio
agibilis sit sibi coniuncta.

Tertio ad suam conversationem
debet esse honesta pudica et ca
sta ope et verbo. quia propter sexus
fragilitatem cito inducit et indu
cit ad inboneste loquendum vel
operandum quam homo.

Quarto ad viri subiectionem
debet debitam reuerentiam ha
bere ut non habeat in contemptum

suos viros nec parvipendant
suorum maritorum imperia.
Unde legitur. i. *Vester. q. re-*
gina vasti hac de causa de cō-
silio sapientum deposita fuit
de regali solio quia contem-
psit preceptum viri sui. ne ut
ibi dicitur ex eius exēplo alie
mulieres parvipenderent suo-
rum maritorū imperia. Pos-
sumus ergo colligere eas ex di-
ctis sāctorum q. philozopho-
rū q. propter ista quatuor lau-
dabile est multum mulieres cō-
muniter moderato modo esse
timidas. et decet viros ipsas
mulieres sub moderato timo-
re tenere. Primo quia talis ti-
mor facit eas esse cōsiliarias
in ratione. Dicit. n. philozoph⁹
ij. *Ethicoz. q. timor facit per-*
sonas cōsiliarias Ex hoc. n.
q. aliquis timet cōsiliat quō
possit vitare et fugere illud ma-
lum quod timet incurrere.

Secundo facit eas prudē-
tes non ociosas in operatiōe
Dicit. n. *Philo. q. timor facit*
q. diligentius et audius con-
sequimur et operamur illa que
egimus. que credimus posse
fugere illum timorem.

Tertio facit eas esse bone-
stas pudicas et castas in con-

uersatiōe. q. postposito omni
timore natura indinante ad il-
licita faciliter in earū conuer-
satione agerent illicita et inbo-
nesta ac lubrica. Unde dicitur
Eccle. v. Noli esse sine motu.
quia si sic eris semper adijcies
peccatum super peccatū. Hic
insuper *Bregl. ad gregorium*
Attende dulcissima filia. qm
mater negligētie securitas de-
bet esse ideo beatus qui semp
est pauidus

Quarto facit eas reueren-
tes in viri subiectione. ex quo
enim timent non contemnūt
viros neq. parvipendunt im-
pena maritorum. moderate q.
timere mulieres sub timore ti-
midas ex seipsis laudabile ē.
et viris expediēs. Et dico mo-
derate timere. quia imodera-
tus timor facit cōtraria supra
dictis. Nam facit eas cōsilia-
tias in ratione. imoderate. n.
timentes quasi stupefacti non
cōsiliant nec sciūt quid agāt
vnde discipuli in passiōe xpi
imoderate timentes ignora-
bant quid responderent xpo
loquenti cum eis. Secundo fa-
cit eas ociosas et immobiles in
operatiōe. cum. n. quis imo-
derate timet calorem toto corpore

te ad cor membra exteriora sic remanent frigida et imobilia quod nullatenus persona potest moueri vel aliquid operari.

Tertio facit eas ibonestas in puerfatione. quia semper cogitant qualiter possint hunc immoderatum timorem affugere vel procurando mortem viri moribante alio vel absentando se ab eo et alteri se supponendo vel alijs modis.

Quarto facit eas irreuerentes in subiectione. quia ex quo immoderate timeant. quod talis timor non procedit ex virtute nec ex radice bona. reuerentia quam exhibet non est reuerentia sed dolositas et nequitia.

De tertiana est dicendum quod verecundia secundum philosophum non est virtus sed est quedam nobilis passio et dispositio quedam decorans multum prouiam et potissime mulieres. Et possumus dicere quod mulieres tria bona persequuntur ex verecundia. Primo quia ex hoc sunt honoris et glorie appetitive. Secundo quia ex hoc sunt multorum turpium et vituperantium fugative. Tertio quia ex hoc sunt proprie nature et proprie virtutis conseruative. Primo ex

verecundia sunt honoris et glorie appetitive. Nihil enim aliud est verecundia quam timor in glorificationis et in honorationis. Cum enim quis timet perdere honorem et famam vel gloriam tunc verecundatur et erubescit in facie sicut cum quis timet perdere vitam pallescit in facie. Nam est sanguis quasi defensor et amicus nature et pugil nature. Quando ergo quis timet perdere vitam. quia vita est interiorius in corde. ideo statim sanguis incurrit ad defensionem et dimittit exteriora membra pallida. quando vero quis timet perdere honorem famam et gloriam quia talia sunt exteriorum opinionum hominum. ideo sanguis tunc currit ad faciem et efficit rubens totus. Cum ergo laudabile sit mulieres esse honoris et bone fame appetitivas. quia si cuilibet habenda est cura de honore et de bona fama potissime conuenit mulieribus que quanto in sexu fragiliores tanto citius in fama dicto vel facto possunt ledi et maculari. Laudabile similiter est in eis esse verecundas. cum verecundia non sit aliud quam timor que persona habet de amissione honoris et

glorie. Secūdo est hoc in eis
laudabile. qz p verecundiā vi
tant multa turpia et multa vi
tuperabilia. sunt. n. mulieres
excessiue sicut apparet ad sen
sū. qz si sunt crudeles multuz
sunt crudeles. et si loqui inci
piūt multū loquunt. et sic etiā
cū efficiunt inuerecūde nimis
inuerecunde efficiunt in m̄ q
nulli homines vel pauci inue
nirent qui tot turpia et vitup
osa possent nominare et coopa
ri sicut mulieres. Un̄ dicit in
Eccl̄. p spūm sanctuz. A filia
non auertente se a verecūdia
firmā custodiā. Nō g̃ mulieres
solū ppter verecundiā fugiūt
turpia et vitupabilia opari et
nominare. imo etiā et homines
Nā hōies timentes verecun
diā mltā mala et inhonesta fu
giunt. Tāto tū magis est lau
dabile in mulieribus q̃ in ho
minib⁹ esse verecundas. quā
to hoc puta inuerecūdia est in
eis magis piculosa. Tercio est
hoc in eis magis laudabile. qz
quanto etas vel sexus est imp
fectior et fragilior tanto ve
recūdia est in eis laudabilior.
Un̄ qz etas puerilis et iuueni
lis est imperfecta respectu etatis

virilis. ideo magis laudat⁹ ve
recundia in pueris et iuuenib⁹
q̃ in pfectis viris. Sic lauda
bilior est verecundia in femia
q̃ in viro. Quia sicut verecū
dari ouenit nature puerili p
pter impfectionē etatis. sic cō
uenit nature feminee ppter se
xus impfectionē et fragilitatez
Et vnūquodq̃ laudabile red
ditur quod agit vel patit⁹ fm̄
sue nature congruentiā

De quarta est dicendū q
sicut dicit Ambro. in li.
de virginib⁹. Beata maria fu
it corde cogitativa. ore taciturn
a. et ouersatione opasa. Naz
sup illo verbo Luc. ij. Maria
aut cōseruabat oia verba bee
tiferens in corde suo. dicit Am
bro. q virgo brā quotquot re
tulerat ei angelus quod a pa
storib⁹ audierat. quicquid in
pceptu et eius pmi senserat cun
cta congregabat in mente ad
inuicē compans vnā in oib⁹
mater diuine sapientie cerne
bat concordia q̃ vere deus et
homo erat qui nat⁹ erat ex ea.
Et ideo filio suo iam nato nō
sicut puero aut viro s; sicut ve

ro deo vacabat. et illi⁹ voces
et opera tanq^m voces diuinas
et opa reputabat. nec aliquid
ex dictis vel factis eius in cas
su ibat. Sed sicut verbu ipm
prius in visceribus Ita nunc
eiusdem mores et dicta corde
scipiebat. In locutione vero
fuit taciturnia qd ad primu se
quitur. quia semp psona que
multu est cogitativa paru lo
quitur. Unde dicit Ambro. q
beata virgo viginalis pudici
tie iura custodies secreta xpi
que nouerat nemini diuulga
re volebat. sed pferebat illa q
facienda legerat cu bis que fa
era iam cognouit non ore pa
debat sed clauso corde pande
bat et apud se rumiabat. qz li
cet esset mater dei. tñ eius pre
cepta et secreta consilia quib⁹
humanum genus redimere di
sposuerat discere desiderabat
Sed in puerlatione fuit ope
rosa. qz ipsa fuit illa fortis mu
lier inuenta in vltimis finib⁹
que pane ociosa non comedit
mane em virgo gloriosa vsq
ad tertiā oratiōi vacabat post
modu vsq ad nonā domesti
co opi insistebat. Et tunc sum
pta corpis refectione totā diē

in oratione decurrebat. Dori
mire vero fm Ambro. non pri
us erat in ea cupiditas q^m nes
cessitas. Et tñ quando quie
scebat corpus animus vigila
bat in tantum vt frequēter in
somno. aut lecta in lege et pro
phetis reperebat. aut somno
interrupto contaminabat. aut
disposita gerebat. aut geren
da pnunciabat.

De quintam est dicendū
q^m laudabile est multum
mulieres esse cogitativas vt an
teq^m loquant^r diligenter exami
nent que proferre debent. Et
hoc ppter tria bona que inde
consequuntur. s. ex tali cogita
tione. Ut potest haberi a pbis
lozopho primo pollyticoruz

Primi sunt cogitative vi
tante virorum dispositionem.

Secundo mulieres vitant
incantam locutionem.

Tertio vitant litem et gar
rulationem

Primum sic patet. Nam
inter cetera que desiderat ipse

mulieres hoc potissimum est ut
non despreciantur nec vituperen-
tur seu parispendant a viris.
Quia ergo nimia familiaritas
pariat contemptum et despectum eo
ipso quod multiloquium mulierum
facit esse multum familiares.
oportet quod quanto magis rati-
one sunt et cogitative magis
viris placeant. cum omne rarum
preciosum sit siue carum. Unde dici-
tur. i. polly. quod silentium est or-
namentum mulierum. Inicium
namque coplacentie inter mascu-
lum et feminam est locutio. Iuxta
illud Statim ut locutus est di-
lectus meus liquefacta est ani-
ma mea. Unde quanto locutio
mulieris est magis rara tanto
reddet se ipsam magis placabi-
lem cum non desideret nisi res
que non habet. Secunda
sic declarat. Nam ibi est magis
opportunitatem remedium ubi est ma-
ior defectus. sed mulier comu-
niter deficit in ratione et abun-
dat in locutione incauta. ergo
esse cogitativam et taciturnam ma-
xime est necessarium mulieri ad
vitandum incautam locutionem.
Et iuxta apostoli sententiam. nullus
sermo malus ex ore eius proce-
dat. sed si quis bonus est ad
edificationem ut gratiam audito

ribus. Tertio ostenditur sic. nam
frenum ad temperandum et termi-
nandum lites et garrulationes est
ipsa ratio. Mulieres ergo in
quibus deficit ratio et per conse-
quens frenum terminandi lites
ex quo incipiunt litigare et gar-
rulare nunquam desistunt. propter
quod ad evitandum tale pericu-
lum ut non sint garrule et litio-
gatrices potissimum remedium
est esse taciturnam et cogitativam

De timeas.

maria invenisti gratiam apud deum.
Robata nuntiatio angelica ex marie admira-
tione. in pre ista ut supra dice-
batur probatur ex angelis assicura-
tione. Et primo tangitur angel-
li assicuratio. cum premitur. ne
timeas Maria. Secundo tan-
gitur istius assicurationis cau-
sa et ratio. cum additur. invenis-
ti. n. gratiam apud deum. Nam
assuratio angeli signum fuit
quod bonus angelus erat ille qui
cum virgine loquebatur. Quia
ut dicit Athanasius. non est diffi-
cile bonorum spirituum malo-
rumque discretio. Nam si post tri-
morem suggesserit gaudium a
domino venisse sciamus. amplius
Quia securitas anime potest

Ratio maiestatis iudicium est
Si autem incussa formido per/
manserit hostis est qui videt.
Causa vero et ratio istius asse/
curationis tangitur cum adiu/
gitur. inuenisti. n. gratiam apud
deum. Nam secundum Enso. qui apud
deum meretur gratiam non ha/
bet quid timeat. Tota ergo cau/
sa quare virgo timere non de/
beat erat quia gratiam apud
deum pro se et pro nobis inue/
nerat. Sed hic sunt quinque du/
bitationes. Prima utrum semp
angelus bonus potius timo/
rem quam apparet tribuat quam se/
curitatem.

Secunda utrum tutius sit
homini esse in timore quam in se/
curitate.

Tertia utrum angelus bo/
nus vel malus quando appa/
ret possit illudere sensui hominis
ut faciat ei apparere unum pro
alio.

Quarta utrum beata vir/
go pro omnibus inuenit gra/
tiam apud deum.

Quinta utrum proprium fue/
rit beate virginis gratiam apud
deum inuenire.

De prima est dicendum quod
hic facienda est duplex
diffinitio. Prima de appari/
tione boni angeli.

Nam quando bo/
nus angelus apparet aut ap/
paret bonis ad gaudium et ali/
cuius secreti revelationem seu
defensionis precationem. aut
apparet malis ad eorum terro/
rem et eorum exterminium vel corre/
ptionem. Si ergo apparet bo/
nis ad gaudium et eorum precatio/
nem tunc est verum quod quis in prin/
cipio timorem incuriat ex modo
apparendi. eo quod ut dictum est per
Enso. bonus quantumcumque bonus
et iustus angelum sine timore
videre non potest tunc statim in/
fert securitatem. quia ad hoc ut ap/
pet gaudium et leticiam nunciandi ti/
morem ut precat non ut occi/
dat. Sed si apparet malis ad
correctionem et terrorem. tunc in ti/
more quam incuriat persequatur si/
cut patet paralip. xii. de Da/
uid qui vidit angelum tenentem
gladium euaginatam et timuit
valde et in timore perduravit
quia mortui fuerunt de populo
lxx. milia virorum pro eo quod ipse nu/
merari fecerat populum. Unde
Hiezech. vi. super illo verbo ex/
territi sunt custodes et facti sunt
velut mortui. sed mulieribus
pie querentibus dictum est. no/
lite timere vos ac si diceret illi
soli timeant in quibus persequatur

rat infidelitas et amoris diuini
frigiditas. Sed quando appet
angelus malus non similiter
oportet quod in appitione infer
rat timorem nec in modo appa
redi nec in modo loquendi nec
in modo opandi. quia in om
nibus istis potest se transfigura
re in angelum lucis. Nam in mo
do apparendi potest se monstra
re fulgentem et lucidum ac si esset
bonus quod uis. n. careat luce spi
rituali in luce tamen corporali potest
apparere. sicut dyabolus in ve
ste fulgida apparuit beato mar
tino dicens. ego sum christus. et pri
mo me tibi volui demonstra
re. Similiter in modo loquen
di. quia multa vera potest pre
dicere sicut bonus angelus. Et
in modo opandi. quia multa potest
operari et persuadere homini esse
operanda que sunt iudicia ope
rationis boni angeli. sed ve
rum est quod in intentione semper an
gelus malus intendit timorem
et terrorem inferre. quia sicut non di
cit vera nisi ut decipiat. nec bo
na persuadet nisi ut maculet ita
non dat securitatem nisi ut ad ti
morem et ad terrorem inducat.

Et secunda est dicendum quod
esse in timore potest in
telligi dupliciter. vel in timore

re confidentie vel in timore con
fidentie. Esse ergo in timore con
fidentie tutius est quam esse in se
curitate. quia nullus quantumcumque
bonus vel iustus debet de se
ipso et de propriis viribus confi
dere. sed semper cum statim virtu
te aliqua debet timere ne cadat
Debet namque bonus stare in timo
re transgressionis diuinorum man
datoque ut semper quis timeat
ne fecerit vel dixerit aliquid con
tra diuina mandata. Aut enim
ipse dominus per prophetam. Si ego
dominus ubi est timor meus. sem
per debet stare in timore offen
sionis suorum proximorum. quia semper
debet timere ne aliquid dixe
rit vel fecerit in quo proximus
fuerit lesus vel offensus. Se
cundum. n. Augustinus. semper debemus
cogitare aliquid esse in primo
quo nobis maior est. et si nos
lateat talis dicente propheta ha
bitat in tabernaculo dei qui lo
quitur. scilicet. veritatem in corde suo et
dolus vel malum non agit aduer
sus proximos. Et semper debet
stare in timore receptionis di
uinorum iudiciorum. Dicit. n. Hie
ronymus. Siue comedam aut bibam
vel dormiam semper illa vox time
da est in auribus meis Surge
mortei venite ad iudicium

Tutū est g̃ bōi semp esse in ti
more sue p̃fidentie. sed nunq̃
debet hō stare in p̃fidentie timo
re. nā p̃scientia semp est tenen
da secū sine timore alicuius
dubij vel erroris. quia p̃scien
tiā dubiā vel erroneā vel tor
tuosā hō tenet ad p̃filiū sa
pientis deponere. Semp etiā
est tenenda sine timore alicui
us peccati feroris vel ardoris
quia p̃scientiā ponderosā pec
catis et bonerosā debet p̃ cō
fessionē purgari. et semp est te
nenda secū sine timore ali
cuius liuoris vel rancoris. qz
p̃scientiā ampurosā vel ampu
losā et liuorosā hō tenet pla
care p̃ primorū satisfactionem
Ergo esse in timore p̃prie cō
fidentie tutū est. et nunq̃ esse
secū. qz beatus hō qui sic sp̃
est pauidus. Et b̃tus cui do
natū est habere timorē dñi. s̃
non est tutū esse in timore pro
prie p̃scientie. modo quo dice
bat apo. nihil mihi p̃sciū sū
Similiter est tutū. quia secu
ra mens quasi iuge conuiuiū

Ad terciā est dicendū q̃
Augl. xviij. de ciui. dei. c
xiiij. expresse dicit socios Dyo

medis fuisse p̃uerfos in aues
cū in illa insula nō erāt aues
ille. illis qui erāt ibi de stirpe
grecoꝝ quiete erant et blandie
bant. alijs vero erant quiete.
Dicit etiā ibi q̃ quedā gentes
transeuntes quoddā stagnū
conuerse sunt in lupos et post
modum reformabantur in ho
mines. Narrat similiter ibi ar
te magica quarundam mulie
rum homines fuisse cōuersos
in asinos per esū casei qui one
ra portabant et finito opere re
diebant et fiebant homines.
In legenda etiā sancti Altha
charij inuenitur operatiōe cu
iusdam magi uxorem cuiusdā
fuisse conuersam in equā quā
ducens in cellam beati Altha
charij facto per eum super eā
signo crucis et oleo sancto per
uncta visam ab omnibus ho
minibus vt esset mulier sicut
prius

Nunq̃ tamen hec dicerent
sancti vel philosophi. Ad sen
sum videmus sensus nostros
posse edificari. Et quod n
est esse videatur.

Alta namq̃ freneticis vidē
tur p̃pter mutatiōē sensuum
vel organorū vel que sūt sua

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

eis videntur vel saltem alijs si
videtur sicut eis. similiter si re
mus ponatur in aqua videtur
nobis qd sit fractus. qd videtur
per duplex medium. sed si ho
mo apponeret oculum iuxta
aquam et solū videret p vnū
medium non videret sibi esse
nisi sicut est ad sensum. Simi
liter videmus ad sensū qd ystrio
nes et ioculatores ex lenitate
manuum vt ipsi meretifican
tur multa monstrant videntib
us que sicut apparent non
sunt. nec sūt talia qualia apa
rent. Alio ergo magis de
mones qui vident subtilitate
nature et acumine intellectus
et experientia temporis possūt
coniungendo actiua passiuis
nostros sensus ludificare vt ta
lia nobis appareant qualia nō
sunt. et hoc quatuor modis

Primo p sensuū imitatio
nem. Ita. n. possūt sensus no
stros naturali calore ad inte
riora reuocato sic sopire et sic
imutare vt nobis videat esse
illud quod non est. Secūdo per
visibiliū variatiōz. qd possūt
visibilia sic variare et transmu
tare vt nobis appareāt qualia
non soleant. Si. n. potest co
llūba collū suū sic voluere et

variare qd videtur esse aliter
et alterius coloris multo fortius
bonus vel malus angelus hoc
potest. Tertio per mediū colo
rationē. quia pōt medium per
quod videmus varijs colorib
us colorare ratione cuius illa
nobis apparent que nō sunt ta
lia qualia vobis vident. Si
cut sol quāq videtur nobis ru
bens vel luna ppter vapores
existentes in medio. Quarto
hoc potest contingere propter
ipsorū demonū operationem
qd possunt personas quas sic
volūt transformare cū aliquo
remoto loco seruare et sensus
eorum sopire vt eis videantur
esse aues vel equi vt formam
vel speciē taliū animalū alij
demonēs possunt assumere af
fectibus sociorū et familiarū
pdictarū psonarū se demonstrare
vt videantur eis qd ille psona
in species taliū animalū sint
conuerse

Id quantā est dicendū qd
Bem. in omet. sup. mil
sus est. ma singularis dicit fu
isse in brā virgine ppter que
triplicē grāā apud deū inue
nit. Primo singularē bñlita
tē. licet. n. vt ait. ego brā deo
placere et ginitate et bñlitate.

quod tamen uirginitas eius esset placita hoc eius humilitas fecit.

Secundo singularem potestatem. quia licet per naturam ipsa fuerit inferior angelis per gratiam tamen accepit dominium potestatis super omnes angelos tam bonos quam malos. Et quia superioris est inferioribus imperare. ad preceptum et imperium uirginis demones et angeli mali compescuntur ne nobis noceant. Et angeli boni ad eius imperium ad nostrum adiutorium. ita ut de omni tribulatione et mortis periculo eius protectione semper liberemur.

Tertio singularem pietatem. Quamuis enim in quantum femina uirgo naturaliter fuerit pia et plena misericordia eo quod femine senes et pueri simpliciter naturaliter sunt compassiui. licet non ex eadem causa quod pueri hoc habent ex eorum innocentia. senes quia volunt eis alios compari. femine uero per molliam complentis per gratiam tamen et per caritatem uirgo beata singulariter fuit pia et compassiua. propter hoc ergo ista pia uirgo beata

simplicem gratiam pro omnibus apud deum singulariter inuenit. Nam per eius humilitatem inuenit dei et hominum pacis unionem. Nam per eius potestatem inuenit mortis destructionem. et per eius pietatem inuenit uite reparationem. Nam si sermo mollis et humilis frangit iram ut testatur scriptura quotienscumque a deo diuertimur nostris demeritis et sibi imutamur humilitas uirginis nos sibi reconciliat. et pacem inter deum et nos ipsa facit. Si uero mors nostra demonum insidijs fuerit conspirata. rogemus ipsam et duodecim milia legiones angelorum in nostrum adiutorium mittere. Si uita nostra spiritualis fuerit perdita. sua pietate ipsa nobis illam ostendit qui est uia ueritas et uita. hoc est ergo quod ait Bernardus super isto passu. inuenisti gratiam apud deum. quam inquantum stanti tendit dei et hominum pacis unionem. omnem mortis destructionem et uite reparationem.

Id quicquid est dicendum quod Augustinus determinat hanc questionem super hunc passum Inuenisti gratiam apud

deū dicens q̄ multi sancti pa-
tres patriarche ⁊ p̄p̄ete inue-
nerunt gratiam apud deum.
Nam Moysi dictū est Ego.
xiiij. Inuenisti. n. gratiā ap̄
me ⁊ teip̄m noui ex nomine.
Per talē tamen modū. ut ait
virgo beata inuenit gratiam
apud deum p̄ quē nunq̄ ali-
qua creatura aī ipsa ⁊ vel post
inuenire potuit. Nā gratia dei
est ipse xp̄s. q̄ grā ⁊ veritas p̄
iesū xp̄m facta est Jo. i. Ista
aut grā bene p̄ patres veteris
testamenti fuit p̄p̄etata ⁊ fi-
gurata. sed nō corporaliter ⁊ ge-
neraliter generata. vñ Moys-
ses de quo dictū est q̄ inuenit
gratiā apud deū petebat exo-
supradicto. c. Si inueni gra-
tiā in p̄spectu tuo ostēde mibi
teip̄m ut videas te manifeste.
Qui r̄sum est. Ego ostēdam ti-
bi omne bonū. dicat ostēdas
⁊ non ostēdo. fuit p̄ eos expe-
ctata ⁊ prestolata ⁊ nō inuen-
ta. bene. n. dicebant. Dñe pre-
stolamur aduētū tuū ut cito
venias. non q̄ iā venisset. Si-
militer fuit p̄ eos vehementer
desiderata non tū detenta. q̄
bene dicebant. veniet deside-
ratus cunctis gentibus nō iā
desideratū obuiūm. Sed

beata virgo gratiam p̄p̄etata
tam ⁊ figurata ⁊ corporaliter ge-
neravit gratiam expectatā cor-
poraliter p̄ntauit. ⁊ gratiā de-
sideratam visibiliter omnib⁹
demonstravit. Ergo p̄ hūc mo-
dū gratiā in ventre apud deū
ipsam gratiā corporaliter ge-
nerare corporaliter presenta-
re ⁊ omnibus visibiliter de-
monstrare fuit p̄p̄rium virgi-
ni gloriose non alicui sancto-
rum vel sanctarum.

Ecce cōcipies

in vtero ⁊ paries filium.

Q̄lita certificatione an-
gelice nunciatiois ex ma-
rie admiratione ⁊ ex angelica
asscuratione. hic ut supra di-
cebatur certificatur annuncia-
tio angelica ⁊ ipsius rei nunci-
ate p̄iculari expressione. nā
ex superioribus dictis ange-
lus virginē solū attentā ⁊ be-
niuolā fecerat ⁊ ip̄am in quā
dā admirationē traxerat insi-
stens circa laudem eius ⁊ ma-
gnificentia eius. Sed nūc at-
tenta facta ⁊ in admiratione
posita rem quā vult nunciare
sibi p̄iculariter dicens. **Ecce**
cōcipies in vtero ⁊ paries filiū
In quibus verbis duo facit

et sibi nunciat. Primo preceptum
miraculosum cum ait. *Ecce concipies
in utero.* Secundo partum gau-
diosum cum adiungit. *et paries
filium.* fuit autem preceptum virgini
nunciatum miraculosum triplici-
ter. Primo propter temporis
breuitatem. quam notat angelus
ut glo. dicit cum ait. *Ecce.* ac si
diceret sceleriter et instanti fiet
iste preceptus in utero tuo non
per intervalla temporis sicut fit
in alijs mulieribus. Secundo
propter formam virtutis fecun-
ditatem. quam notat cum dicit *con-*
cipies. glo. spiritu sancto tunc fe-
cundante non homine operante
Concipies ergo tu virgo et de
tuo utero. sed conceptionem ipsam
non hominem sed spiritus sanctus fecun-
dabit et formabit. Tertio pro-
pter personalem mutationem
quam notat cum dicit. *in utero.*
Nam non extra sed in utero vir-
ginali preceptus iste benedictus
fuit dei filio et dei verbo per-
sonaliter unicus. Nunciatum ergo
angelus primo virgini preceptum
miraculosum dicens. *Ecce con-*
cipies in utero. Secundo nunc-
ciavit sibi partum gaudiosum
dicens. *Et paries filium.* Red-
ditur tamen aliqui partus tristis
et vituperosus ex duobus. Pri-

mo ex eius perditione. Nam
sepe fetus bene percipitur. sed
non paritur imo perditur ante
partum vel in ipso partu quod ex
multis potest contingere ut phi-
lozophus narrat in li. de ani-
malibus.

Secundo ex eius diminutione.
quia dato quod fetus per
partum nascatur et non perda-
tur in partu vel ante partum
nascitur tamen non filius sed
monstrum aliquod. Nam filius
dicit similitudinem in natura
cum pariente monstrum. ut si
nascatur fetus habens duo ca-
pita vel faciem ad modum ca-
nis et alia membra ad modum
hominis sicut quandoque accidit
non habet similitudinem cum
pariente. Partus ergo iste glo-
riosus fuit et gaudiosus. quia
sine perditione quod notavit
angelus. quando dicit *Et pa-*
ries. Ac si diceret. non perdes cum
ante partum. vel in partu. sed pries si-
ne aliqua perditione. Secundo fuit
gaudiosus. quia sine diminutio-
ne. quod notavit angelus cum ad-
iunxit. simile ubi et omnibus ho-
minibus in natura. quia debet
eum per omnia fratribus filium inquit
non monstrum sed forma spe-
ciosum pre filiis hominum.

Sed hic possunt esse quinque
dubitationes.

Prima utrum beata virgo
pariendo christum fuerit natura et
naturalis mater.

Secunda utrum conceptum
et incarnatum ex maria virgine
sit articulus fidei.

Tertia utrum conceptus ma-
sculinus citius formetur in utero
quam conceptus femineus.

Quarta utrum extra uterum
conceptus femininus citius pro-
ficiatur quam masculinus.

Quinta utrum conceptus
semper assimulentur patri vel
matri vel cui magis.

De primam est dicendum
quod sic fuit in christi parturi-
tione sicut in eius conceptione.
Quia materie administratio
unde corpus christi formatum est
naturalis fuit. Vere namque bea-
ta virgo materiam illam et sub-
stantiam illam ex qua sanctis-
simum christi corpus formatum
est administravit sicut vera ma-
ter et naturalis. Sed illius cor-
poris formatio non fuit natu-
ralis. quia ad formationem il-
lius corporis non fuit aliqua
virtus humana sed divina.
Sic in parturitione. quia quan-
tum ad loci nostri sanctissimum

corpus exiit determinatione
Beata virgo pariendo fuit ve-
ra et naturalis mater. quia ve-
re corpus christi in partu illo san-
ctissimo exiit de utero beate
Marię et non aliunde porta-
vit. sicut dicunt manichei di-
serunt enim corpus illud de ce-
lo fuisse ablatum et transisse per
uterum virginalem sicut radius
solis transit per aerem vel per
vitrum quantum ad uteri vir-
ginalis clausuram partus ta-
lis non fuit naturalis. sed vir-
tute deitatis operantis. quod non.
ipsa pariendo virgo perman-
serit apperitionemque claustrum pu-
boris non senserit nec habue-
rit. virtute deitatis est factum.
Et talem partum vidit Am-
brosius decebat deus. in quo
ostenderetur vera humanitas
et vera deitas. Nam quia ille
partus de utero mulieris exiit
verus homo esse ministrabat
qui nascebatur. Sed quia clau-
so utero virginali exiit virgi-
nitate matris integraliter ser-
uata monstrabatur esse verus
deus. Vera ergo et naturalis
mater fuit beata virgo in pa-
riendo christum quantum ad cor-
poris exitum. sed non quantum
ad exitus modum. quia virgo

fuit in partu et virgo permansit
post partum. quod subterfugit
modum nature.

Secunda est dicendus
quod christum esse conceptum et in-
carnatum ex virgine. Hanc est
articulus fidei tam secundum symbo-
lum apostolorum quam secundum symbolum pa-
trium. Nam in simbolo apostolorum di-
citur. Conceptus est de spiritu
sancto natus ex maria virgine.
In simbolo vero patrum dicitur.
Qui propter nos homines et pro
nostro salutis descensus de celo et incar-
natus est de spiritu sancto ex maria virgine et ho-
minis factus est. Sex ergo ponunt in sym-
bolo patrum sub fidei articulo
per que sex errores excluduntur.
et qui tunc pululabant ante christi
incarnationem quoniam illud symbo-
lum fuit editum. Primum est pie-
tatis hominum sanatio. Secun-
dum est legalium exclusio. Ter-
tium est dei filii ex virgine car-
nis assumptio. Quartum est
corporis eius miraculosa for-
matio. Quintum est illius cor-
poris vera cum humano corpore
assimulatio. Sextum est dei et
hominis vera personalis unio
fuerunt. Nam aliqui dicentes dei
filium esse incarnatum non solum
propter nos homines verum etiam pro
pter demones damnatos libe-

randos et salvandos. Et hic ex-
cluditur per hoc quod promittitur
in articulo. qui propter nos ho-
mines. Aliqui vero dicebant so-
lam christi incarnationem et passio-
nem non sufficere ad nostram salu-
tem sine legalium observatione
et completionem. et hic error exclu-
ditur per hoc quod addit. Et pro-
pter nostram salutem. Aliqui autem
dicebant dei filium non descen-
disse ad terram per carnis ex utero
virginali assumptionem sed ma-
gis christum tanquam purum hominem
existentem aliqua bona opera fu-
isse operatum in terris ex quibus
dicebant eum meruisse celum asce-
dere. Et hic error excluditur per
hoc quod adiungitur. Descendit
de celis. Aliqui vero dicebant
per operationem virilis seminis
christum in utero beate Mariæ con-
ceptum fuisse et incarnatum. et hic
error excluditur per hoc quod an-
necitur. Incarnatus est de spiritu
sancto. Aliqui autem dicebant
corpus christi non fuisse verum cor-
pus nec eiusdem nature cum cor-
pore humano. et hic error exclu-
ditur cum dicitur. Ex Maria
virgine. Sed aliqui dicebant
humanam naturam personali-
ter non fuisse iunctam dei filio
sed ipsi deitati. Sed per ipsum

dei filium fuisse habitatā mō
quo inhabitat sanctos viros
Ex quoq; dicto nō erat vtz dī
cere. deus fact⁹ est hō. sed ma
gis. deus habitat hoīem. Et
hic etor excludit. qz vltio po
nitur. Et hō fact⁹ ē est. Ergo
quantū ad hominū precisā sal
uationē dicit ppter nos hoīes
Quantū vero ad legaliū ex
clusionē dicit. ⁊ ppter nostraz
salutē. Quantū vero ad dei fi
lium carnis assumptionē ad
dit. Descendit de celis. Quā
tū aut ad corpus eius miracu
losam formationē dicit. Et in
carnatus est de spū scō. Quā
tū vero ad nostre nature veraz
assimilationē addit. Et ma
ria virgine. Sed ad dei ⁊ ho
minis psonalē vnionē subdit
Et hō fact⁹ est. Omnia em̄
ista vt dictū est sub dei articu
lo clauduntur.

De tertiā est dicendum q
p̄s. is. libro de anima
libus quatuor rōnibus pbat
q masculus in vtero citius for
matur ⁊ citius complet q fe
mina.

Prima ratio sumitur ex lo
ci aptitudine.

Secunda ex agentis forti
tudine.

Tertia ex qualitate spissi
tudine.

Quarta ex permixte quan
titate magnitudine.

Formatur. n. fm p̄m ibi
vt in plurib⁹ masculus in dex
tera parte matricis ⁊ femina in
sinistra. vñ ait q si fuerit im
pregnatio masculī apparebit
mor⁹ lactis in mamilla dexte
ra. si vero femine appebit mo
tus lactis in mamilla sinistra
quod est intelligēdū vt in plu
ribus quia aliqui ptingit con
trarius. Lū g dextera pars sit
calidior ⁊ aptior sinistra ⁊ ca
lidi sit digerere ⁊ maturare ⁊
citius opari q frigidi forma
bitur in vtero ex ista causa ma
sculus q femina citius.

Secunda ratio est ista. nā
femina generatur ex debilitate
agentis ⁊ ex defectu virtutis for
matrice. qz cum semen emiss⁹
ab agente fuit calidum ⁊ forte
generabit masculus eo q na
tura intendit semp quod no
bilius est ⁊ semp intendit assi
mulare sibi passum. Sed cū
fuerit debile ⁊ frigidum. quia
nō potest in generationē ⁊ in
formationem masculī facit q
potest ⁊ generat formā. quia
ergo agens forte ⁊ potens ci

